Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 20 זייטען!

נייער פאלקסבלאט

זונטאג ערשיינט „נייער פאלקסבלאט" אין 10 זייטען

אומפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 219 (911 | Łódź, Środa 22 Września 1926 | פירטער יאהרגאנג | לאדז, מיטוואך יד תשרי תרפ"ז. | Nr. 219 (911

Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21. Tel. 24-71 || אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71

ZNAK OCHRONNY

BuKo

אלע האבען זיך איבערצייגט,

אז א גוט גלאז טעע מיט אלע מעלות קען מען נור האבען ביים געברויך פון דער פאר'מלחמה'דיגע טעע פון דער פירמע

וו. וויסאצקי עט קאמפ.

פריהער מאסקווא יעצט לאנדאן ::::: (עקזיסטירט פון 1849 יאהר)

טא פערלאנגט

נור אין אריגינעלער פאקונג מיט דער פירמע-באנדעראל ספעציעל די סארטען

№ 510 און № 74

צו בעקומען אין בעראל עכט מיט געבען-שטעהענדע מארקע.

טויזענדער לעזער

האבען מיט שפאנונג געלייענט און מיט בעריהרען זיך צושיידט מיט אונזער ביז איצטיגען ראמאן.

זיי מעגען זיין רוהיג.

דער נייער ראמאן,

וועלכען „נייער פאלקסבלאט" האט צוגעגרייט וועט זיך לייענען מיט נישט קיין קלענערן אינטערעס און שפאנונג.

נאך א פאר טאג!

HELENÓW Plac Sportowy HELENÓW

זונטאג, דעם 26-טען ד. ח 4 א זייגער נאכמיטאג וועלען פארקומען

גרויסע אינטערנאציאנאלע

באקסער-מעטשען

מיט'ן אנטייל פון די וועלט-בערימטע באקסערס:

Jack Greenstock contra **Kid Harris**

נעגער (מייסטער פון זיד-אמעריקא). (וועלט-מייסטער פון ענגלאנד).

15 רונדען.

San Minto contra **Billi Gibson**

נעגער (מייסטער פון אפריקא). נעגער (מייסטער פון אויסטראליע).

15 רונדען.

בילעטע צום פרייז פון 1 זל. ביז 7 זל. קען קויפען דאס ביורא „Orbis", אנדזשעיא 5 און נאוואמיעסקא 2. פירמע א. דיצעל, פעטריקאווער 157, אין פירמע אלטמאן, פעטריק. 82 און ביי דער קאסע פון העלענאוו אין טאג פון די מעטשען פון 11 א זייגער פארמיטאג.

1060

צו דער פארלאבונג פון אונזער ווערטען סוחר אויס באליציען

ה' הערמאן פעלדער

מיט פרל. צילא ראזען (ראזוואדאוו)

גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק

א גרופע סוחרים פון לאדז.

עקספעדיציאנס-ביורא „פראוודא", פירמע קאפעלושניק.

1091

שלום אש וועגען ציוניזם, ארץ-ישראל און כרים-

זעה 6-טע זייט.

פראצעס

לעווינזאן - וואידיסלאווסקי-

זעה 17-טע זייט.

בעקאנטמאכונג.

אזוי ווי עס האבען זיך בעוויזען אין פערקויף געפעלשטע ווייגען מיט מיין פירמע, האב איך דעם כבוד מיטצוטיילען דער ג. קונדשאפט פון לאדז, אז

מיינע גוט-בעוואוסטע אין רענאמירטע וויינען

קען מען בעקומען ביי מיינע פערטרעטער אין לאדז:

ה' גוטמאן, פלאץ וואלנאשטשי 11

און ה' פריימאן, זאוואדסקא 6.

מיט אכטונג **א. נ. ליבערמאן,**

ווארשא, פראנציסקאנער 19.

1041

SZKOŁA FREBLOWSKA

M. ROZENTALÓWNY

ULICA PAŃSKA 9

dla dzieci od lat 4 do 7.

Zapisy od 4 do 6 popoł

670

„קרן-היסוד", לאדז.

צוליב סוכות וועלען מארגען און איבערמארגען אין דער פריה ביים דאווענען רעדען אין די פאלגענדע שוהלען וועגען אויפבוי פון ארץ-ישראל:

אין דער ווילקער שוהל, וואלינער, חברה ש"ס, ליטווישער שוהל (קילינסקי 29) „בקור חולים", „סיני", „עדת-ישראל" (צעגעלניאנא 7), אין דער שוהל אויף פיעטריקאווער 120 א. א. די ה"ה: הרב י. גוטקאווסקי, יצחק גוטערמאן, זאב זילבערשטיין, מ. זעלמאנאוויטש, אלעקסאנדער יאעל, ישראל לאנדא, ד"ר א. סארנע, ש. ז. ראבינאוויטש, י. סטשעראנאווסקי, א. אסט, א. א

1099

Dr.med. S. ROSAŁOWSKI

אקושער און פרויען-קראנקהייטען.

נעהמט אן פון 2 ביז 3 נאכמ. און פון 6 ביז 7 אווענד.

Bałucki Rynek 3.

tel. 35-75.

צום ערשטען מאל אין לאדז!

דעם 9 טען ד. ח איז געווארען איבערגעטראגען פון דער פעטריקאווער 214 אויף דער

פעטריקאווער 164

די פרעס-פאבריק פון מענער-, מיליטער- און דאמען גארניטורען איינגעארדנט לוי'ט מ'ן אויסל. מוסטער

נור 1 זלאטי נור פאר ה' מיליטער-לוי'ט 90 גראשען.

עס ווערט אויך אנגענומען אלערארט גארדעראבען, קרעפדעשין-קליידער, פערשידענע דיוואנען צום וואשען, רייניגען, רעפאראטורען, ווי אויך פוטער-איבערטען.

Firma „PRASOWANIE", Łódź, Piotrkowska 164

בעמ.: אויפ'ן פארלאנג פון דער געעהרטער קונדשאפט שיקען מיר צו און שיקען אב אלע זאכען א היים. – עס ווערט אויך געפרעסט אויף דער סטעל

מודעה מהרבנות

און פון די פערוואלטונג פון „שומרי שבת" אין לאדז

אזוי ווי דורך דעם, וואס מ'נעמט ביי דעם פישער, געגזלטער אד"ג פיש אדער גע'שחטענע גענז אדער פלייש אין יום טוב קומט ארויס א חילול יו"ט, ווענען מיר מפרסם, אז עס איז א חוב קדוש מ'זאל דאס אויסמיידען. נור מ'זאל אלעס אנגרייטען ערב יו"ט, און ווער עס קען נישט בשום אופן, דארף וויסען, אז אין יו"ט ד. ה. פון ערב יו"ט נאך שקיעת החמה און ווייטער קען מען נאר בעהמען אהן געוויכט, נאר אויף שטיק און אהן געלד. אינפאלס עס ווערט געוואויגען איז דאס אסור צו עסען יו"ט און שבת, וויל דורך מדה ומשקל, אדער מקח וממכר ווערט די זאך אזוי ווי מאכלות אסורות און עס איז מוקצה גאנץ יו"ט און שבת, זאל יעדערער מזהיר זיין דאס ב"ב מ'זאל נישט חלילה נבשל ווערען.

גלייכצייטיג זענען מיר מזהיר אזוי ווי מ'הערט פרצות אין חילול שבת ויו"ט זאל מען וויסען, אז אין א רעסטאראציע, באר, גארקיך, אדער יאטקע, וואורשטען געוועלבער, אדער א שענק, ווי עס קומט פאר א חילול שבת אדער יו"ט ח"ו קען מען דארט נישט עסען אדער טרינקען, עס איז אלעס מאכלות אסורות. און ווער עס ווייסט פון אזעלכעס איז מחויב דארט אויפמערקזאם צו מאכען, צו ערקלערען עס זאל מעהר קיין חילול שבת נישט פאר קומען, אינפאלס מ'וועט נישט פאלגען זאל ער מודיע זיין דעם ראבינאט מ'זאל דעם מפרסם זיין, מ'זאל נישט נכשל ווערען, און בכלל דארף מען יעדער זאך נאר קויפען ביי א שומר שבת, ונזכה לחתימה טובה.

לאדזער ראבינאט

און די פעראייניגטע פערוואלטונג פון שומרי שבת ומזהירי שבת אין לאדז.

1054

יודישע קולטורעלע אויטאָנאָמיע אין ליטע זאָל ווידער צוריקגעשטעלט ווערען.

קאָוונע, (י. ט. א.) דער פאָרזיצענדער פון דער יודישער פראַקציע אין ליטווישען סיים דר. י. ראַבינזאָן האָט געהאַט אַ געשפּרעך מיט'ן ליטווישען פּרעמיער־מיניסטער וועגען יודישע ענינים. דער פּרעמיער־מיניסטער האָט צוגע־זאָגט אַריינטראָגען אויף דער נאָהענטסטער סעסיע פון ליטווישען סיים אַ גע־זעץ־פּראָיעקט וועגען ענדערען דעם זונטאָג־צוואַנגס־רוה־געזעץ, ווי אויך וועגען פערווירקליכען די יודישע אויטאָנאָמיע.

די פראַקציע פון די יודישע סיים־דעפּוטאַטען האַלט איצט אָפּ בעראַטונ־גען וועגען דער פאָרם פון דער אויטאָנאָמיע.

צווייטער מעמאָריאַל פון די יודישע אָרגאַניזאַציעס צום פעלקער־בונד.

גענף. (י.ט.א.) ה' לוסיען וואָלף, וועלכער האָט דאָ געווייַלט, האָט אָב־געהאַלטען אַ לענגערע קאָנפערענץ מיט'ן שעף פון דער מינדערהייט־סעקציע ביים פעלקער־בונד וועגען פערפאַלקאָמען די פּראָצעדור פון אויספיהרען די מינדער־הייטס־טראַקטאַטען.

דאַן האָט ה' לוסיען וואָלף איבער־געגעבען דעם גענעראַל־סעקרעטאַר פון פעלקער־בונד אַן אָפיציעלען מעמאָריאַל אין נאָמען פון די יודישע אָרגאַניזאַצ־יעס, וועלכע ער פערטרעט. דער מע־מאָריאַל איז פערעפענטליכט געוואָרען אינ'ם אָפיציעלען זשורנאַל פון פעלקער־בונד. נאָך אַ לענגערן אויפהאַלטען זיך אין גענף און ערפילען זיין מיסיע איז ה' לוסיען וואָלף אָבגעפאָהרען ק־ן לאָנדאָן.

שומרים־צוזאַמענפאָהר אין ווארשא.

וואַרשא, (יט"אַ) פון 26־טען ביז'ן 29־טען ה. ח. וועט אין וואַרשאַ פאָר־קומען אַ צוזאַמענפאָהר פון אַלע „שומרים", וועלכע האָבען אין אַ צאָהל פון איבער 300 פערזאָן געאַרבייט היי־יאָהר אין פערמעס און פריוואַטע גי־טער, ווי אויך פון די וועלכע פאָהרען אינגיכען אַוועק קיין ארץ־ישראל.

דער צוזאַמענפאָהר וועט זיין אַ פאָר־ענדיגונג פון פאַריגען פעריאָד פון פאָר־בערייטונגס־אַרבייט פאַר ארץ־ישראל און וועט זיך פערנעמען מיט אָרגאַניזירען קאָלעקטיווע גרופען צום אָפּפאָהרען קיין ארץ ־ ישראל און מיט אַרומרעדען די אַלגעמיינע לאַגע פון דער „שומרים"־בע־וועגונג אין איצטיגען מאָמענט.

דער בריף פון פּרעזידענט קולידזש צו ראש־השנה.

ניו־יאָרק. (י. ט. א.) פּרעזידענט קולידזש האָט צום פערגאַנגענעם ראש־השנה פערעפענטליכט אַ בריף צו די אַמעריקאַנער יודען, אין וועלכען עס ווערט צווישען אַנדערע געזאָגט:

„פיל פערזאָנען פון דער יודישער ראַסע האָבען געבראַכט אַן'אונגעהויערען נוצען אונז און אונזערע רעגירונגס־פאָרם. זיי האָבען אַריינגעבראַכט אין אונזער פאָלק אַ גייסט, מיט וועלכען מיר אַלע קאָנען זיין שטאָלץ. מיין וואונש איז, דאָס אויך אין קומענדיגען יאָהר זאָל דאָס יודישע פאָלק מיטאַרבייטען צום וואוילשטאַנד פון אונזער נאַציע, אַזוי ווי דאָס איז געווען אין פערגאַנגענעם יאָהר.

דער אַפּאַלער אויף דעם שווייַצארישען אויסערן־מיניסטער איז אַ גייסטיג־קראַנקער.

גענף (י. ט. אַ.) דער בונדעס־פּראָקוראָר פון דער שווייץ האָט ער־קלערט, דאָס ער האָט געמוזט אָבשטע־לען די אויספאָרשונג געגען גרינבערג'ן, וועלכער האָט, ווי בעקאַנט, געפּרובט מאַכען אַן'אַטענטאַט אויפ'ן שווייצאַרי־שען אויסערן־מיניסטער מאָטאַ. די מע־דיצינישע אונטערזוכונג האָט איינגעפו־נען, אַז גרינבערג איז גייסטיג־קראַנק. גרינבערג וועט וואַהרשיינליך אָבגעגע־בען ווערען אין אַ שפּיטאַל, אָדער אַ־ראָנצען אַרויסגעשיקט ווערען פון דער שווייץ.

קינא ביים קאָאָפּעראַטיוו פון מלוכה־, קאָמונאַלע און גע־זעלשאַפטליכע בעאַמטע
40 שיענקעוויטשא 40

פון דינסטאַג, דעם 21־טען ווערשעשען ביז מאָנטאַג, דעם 27־טען ווערשעשע ד. י.
די פּראַכטפולע סאַלאָן־קאָמעדיע אין 8 אַקטען. אַ נסצעניזאַציע פון ר. ליבמאַן, רעזשי ד״ר י. גורסקער, — — אין דער הויפּטראָלע

OSSI OSWALDA

„דער ליבעס־עקספּרעס"

קיטי די טענצערין — אָססי אָסוואַלדאַ. קאַראל — ווילי פריטש.

Lekarz-Dentysta
A. KORMAN
פּעטריקאָווער 8, טעל. 2‑80
נעהמט אָן פון 10—1 און פון 3—6.
1048

אין דער פּליסיר־ווערקשטעל
כוואַט, זאַוואַדזקאַ 30 וואוינ. 2
נעהמט מען אָן צום רעפּאַראַטורען ווי אויך מאַרשירען מאַשינאַלע
(אָהן פּאָדעם).
1040

זעמטליכע
פּעלץ־אַרבייטען
ווי: זשאַקעטען, הערען־פּעלצען און אַלערליי פאַנ־טאַזיע נעהמט אָן צו די בעסטע בעדינגונגען דער לאַנגיעהריגער קירזשנער־אַטעליער
1047
מ. פּישעלעוויטש
20 פּעטריקאָווער 20

די בעסטע קעמניצער און דרעזדנער אויך וואַלטערס
שטריק־מאַשינען
שפּיצען און ליצען־מאַשינען, פּעדע און שאַקאַרד שטריק־מאַשינען און אַלערליי אַנדערע מאַשינען ביים רעפּרעזענטאַנט
מ. שטיינהאַוער, צעגעלניאַנאַ 71
לינקע אָפיצינע, 3. שטאָק.
1073

אַפּרעטור
פון בוימוואָל און האַלבוואָלענע אויסאַרבייטונגען אין לאָדז, אין פולען בעטריב עקזיסטירט זייט 45 יאָהר ווכט אַ פראַנטאַרטליכען פּאַכטער
אָפּערטען אונטער „אַפּרעטור" אין אַדמ. פון ד. צ.
1086

אַ צוקער־קאָכער
טו אויך צו ווייכע קאַרמעלען,
אַ טיכטיגער צו קאַרמעלעז
און פּאַקעריגס, נור קוואַליפיצירטע כוחות קענען זיך מעלדען צו
שירים, קאָנסטאַנטינער 14

8־קל. קנאַבען־גימנאַזיום מיט רעגירונגס־רעכט
פון ל. שאַכער, לאָדז, פּעטריקאָווער 18.
די קאַנצעלאַריע נעהמט אָן אַנמעלדונגען פון נייע שילער פון 11 ביז 1 נאָכמ
אין דער קלאַס A ווערען אָנגענומען שילער פון 6 יאָהר אָהן פאָרבערייטונג.
די יודישע למודים (רעליגיע העברעאיש) פערנעמען דאָ אַ געהעריגען אָרט.
דער פּרייז איז פאַר יעדען צוגענגליך
דירעקטאָר: אינזש. א. רוסאַק.
985

צו די עלטערען פון קינדער, וועלכע בעזוכען פאָלקס־שולען.
די פערוואַלטונג „תורה ודרך ארץ" עפענט נאָכמיטאָג־שעורים פון למודי קודש, דהיינו: עב״י חומש, נביאים, משנה גמרא און העברעאיש אונטער דער לייטונג פון הרב גוטקובסקי אין לאָקאַל פון גימנאַזיום „בית אלפנא", צעגעלניאַנאַ 60,
איינשרייבונגען פון די שילער נעמט אָן די קאַנצעלאַריע פון דער גימ־נאַזיום טעגליך פון 5 ביז 7 אָוונט.— לטובת די אונבעמיטעלטע איז דער פּרייז פון שכר־למוד נור 4 זל. אַ חודש.
1031

בעשאַנקען מיט אַ סך גאָלדענע מעדאַלען ווי אויך מיט „גראַנד־פּריז"
בעמישע וועשעריי און פאַרבעריי
פון הערען־ און דאַמען־גאַרדעראָבען ווי אויך דיוואַנעס און גאַרדינען. עס ווערט געפאַרבט זיידענע שטאָפען פון פערשידענע קאָלירען אויף מאָדערנע קאָלירען. אויפ'ן פערלאַנג ווערט די אַרבייט אויסגעפערטיגט אין משך פון 24 שעה. ס'ווערען אָנגענומען אַבאַזשורען צו ר ניגען. ס'ווערען אַרויסגענומען פלעקער פון גאַרדעראָבען אויפ'ן אָרט
Jan Cebula Łódź, Piotrkowska 116
Telefon 29-75
820

ביז 30% ביליגער!
קויפט מען נור ביי מיר אַלעראַרט עקסקלוסיווע שרייב־מאַשין־סיסטעמען: נייע אויך געלעגנהייטליכע. עס ווערען אויך געקויפט און אויסגעטוישט אַלטע מאַשינען, טאַשמעס קאַלקע און אַלע אַנד. מאַשין צובאָמען. רעפּעראַציע וואַרשטאַט פאַר אַלע סיסטעמען סחורה אויסגעלערנט מאַשין־שרייבען

ADOLF GOLDBERG אנדזשעיא 1 .1 שטאָק
טעלעפאָן 37-54

אתרוגים
מבחרים וגם לולבים והדסים
פון דער ערשטער קוועלע במקה השוה על הורט
און ענצעל איז שוין צו בעקומען ביי
יעקב אהרן יאַנאָווסקי
נאַוואָמיעסקאַ 9 (געוועלב ביים טויער)
וושכאָדניאַ 6 (פּראָנט, שיך־געוועלב ביים טויער)
נאַוואָמיעסקאַ 6 (אין גאַלאַנטעריע־געשעפט)

אתרוגים
מובחרים וגם לולבים והדסים
במקח השוה על הורט וענצעל
איז צו בעקומען ביי
עמנואל קאַפּעלוש
10 נייער־מאַרק 10
895

אתרוגים
מובחרים וגם לולבים והדסים
אויף הורט און ענצעל צו בעקומען ביי
שמואל הירש ריסס
וושכאָדניאַ 6 פראָנט 2־טען שטאָק.
922

POMOC פאַרקומען־דע קראַנקע
לעטשניצע
פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטן און דענטיסטן. קאַבינעטן אויף אַלעקסאַנדראָווסקאַ 1 (רוג זגערזשער), טעלעפאָן 129.
עלעקטראָ־און ליכט־היילונגס־קאַבינעטען, רענטגענאָטעראַפּיע, בעשטראַהלונג (קוואַרץ־לאַמפּ). ס'ווערען אָנגענומען קראַנקע אויף אַלע ספּעציאַליטעטען דורך פאָלגענדע דאָקטוירים:
ד״ר קלאַטשקאָ
ד״ר שיפּרים
ד״ר ליכטענשטיין
ד״ר ראַנדאָ
פּרי׳ ד״ר ליכטענשטיין
ד״ר הערשפינקעל
ד״ר פּאַכשאַנסקי
ד״ר מאַרגאַנסקי
ד״ר ראָזאַלאָווסקי
ד״ר האַמער
ד״ר שפּאַלאַנסקאַ
ד״ר קרינסקאַ
ד״ר לעווקאָוויטש
דענטיסט־ערצטע:
באַנעס, יאַנקאָווסקאַ, פּילעצקאַ, שניידער.
די לעטשניצע איז טעטיג פון 8 פריה ביז 7 אין אָוונט, זונטאָג און יום־טובים—פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
870
איינשפּריצונגען געגען שקאַרלאַטין.

„אונזער שטייערן־פאליטיק איז שלעכט

און דארף געענדערט ווערען", זאגט מין. קלארנער.

ווארשא, 21 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). אויף דער נעכטיגער זיצונג פון דער בודזשעט־קאמיסיע איז מען צוגעטרעטען צו בעטראכטען דעם בודזשעט־פראוויזאריום פאר'ן 4. קווארטאל פון לויפענדען יאהר. אלס פארזיצער איז אנשטאט דעם דעמיסיאנירטען גלאמבינסקי אויסגעוועהלט געווארען דעפ. רימאר. מיט א גרויסער רעדע געגען דעם בודזשעט פאר קירצען פערשירענע פאזיציעס איז ארויסגעטרעטען דעפ. זשדיעכאווסקי. ער האט געפאדערט צו פערקלענערען דעם בודזשעט ביז 450 מיליאן זלאטעס.

דעפ. ראזמארין האט אנגעפרעגט דעם פינאנץ־מיניסטער קלארנער, וועלכער איז אנוועזענד געוועזען אויף דער זיצונג, צי ס'איז אמת, אז ווען פוילען האט געזאלט צוריק בעקומען א טייל עבליגאציעס פון בילאנס הלואה האט דער מעקלער געלעגט אנ'ארעסט אויף 720.000 דאלאר, וואס ס'איז איהם געקומען מעקלערייי פון דער דאזיגער הלואה.

דער פינאנץ־מיניסטער האט די דאזיגע ידיעה בעשטעטיגט.

נאכמיטאג איז ווייטער פארגעקומען די דיסקוסיע. די נ. ד. זענען ארויסגעטראטען פאר'ן קירצען דעם בודזשעט. שארף זענען ארויסגעטרעטען די וויזוואלענצעס געגען דעם אגראר־מיניסטער פאר זיין פאליטיק אין דער אגראר רעפארם.

מיט רעדעס זענען אויך ארויסגעטרעטען די יודישע דעפוטאטען ווישליצקי און ראזמארין. דעפוטאט ראזמארין האט אין א לענגערער רעדע אויפגעוויזען, אז פוילען קען נישט אויסהאלטען אזא גרויסען בודזשעט. ער איז שטארק ארויסגעטרעטען געגען דעם נימעריס קלאוזוס און געגען דער שטייער־פאליטיק.

איהם האט געענטפערט דער פינאנץ־מיניסטער קלארנער. ער האט מודה געווען, אז די שטייערען־פאליטיק איז ביי אונז א שלעכטע און אז ס'דארפען געמאכט ווערען ענדערונגען, און אז פראפ. קעמערער האט אויף דעם שוין אנגעוויזען. ער האט צווישען אנד. בעשטעטיגט אז קעמערער'ס מיסיע האט פוילען געקאסט 120,008 דאלאר די ווייטערדיגע זיצונג פון דער קאמיסיע וועט פארקומען מארגען, מיטוואך.

פ. פ. ס. — רעגירונגס־פריי.

ווארשא, 21 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דער פ.פ.ס.־ישער סיים־קלוב האט אפגעהאלטען א זיצונג וועגען דער בעציהונג צום בודזשעט. מיט שארפע רעדעס געגען דער רעגירונג זענען ארויסגעטרעטען טשאפינסקי און זשולאווסקי. פערל איז נישט אנוועזענד געוועזען אויף דער זיצונג, ווייל ער איז קראנק. צום סוף איז מיט 16 שטימען געגען 10 בעשלאסען געווארען צו שטימען פאר דער רעגירונג.

רעגירונג וועט האבען א מערהייט.

ווארשא, 21 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) ס'איז שוין געווארען קלאר, אז אויף דער דאנערשטאג'דיגער זיצונג פון סיים וועט די רעגירונג האבען א מערהייט פאר איהרע פארשלאגען.

טוגוט — ווידער אליין.

ווארשא, 21 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) צוליב אומצופרידענהייט מיט דער אלגעמיינער טאקטיק פון ארבייטס־קלוב איז טוגוט ארויסגעטראטען פון קלוב. דערווייל האט ער זיך צו קיין שום סיים־גרופירונג נישט אנגעשלאסען.

וויכטיגע ענדערונגען אין אומזאץ־שטייער.

ווארשא, 21. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). ווי מיר דערוויסען זיך, ארבייט אויס דער רעפארטאמענט פאר שטייער ענינים ביים פינאנץ־מיניסטעריום א רייה ענדערונגען אינ'ם אומזאץ־שטייער. די דאזיגע ענדערונגען זאלען זיין אין הסכם מיט די פאסטולאטען פון די יודישע סוחרים. אזוי זאל דער אומזאץ־שטייער גענומען ווערען נאר איינמאל פון די פראדוצענטען און פון די איבערטרעטען (אין צאל קאמצו) נאטירליך וועט דער דאזיגער שטייער זיין א גרעסערער. אבער דערפאר וועט ער נישט זיין קיין פילפאכיגער. די דאזיגע פראגע זאל דעפיניטיוו ערלעדיגט ווערען אין דעפארטאמענט שוין היינטיגען דאנערשטאג.

וואס פראפ. קעמערער עצה'ט פוילען.

ווארשא, 21 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) פראפ. קעמערער האט איבערגעלאזט א מעמאריאל וואס ענטהאלט 700 זייטען. אינ'ם דאזיגען מעמאריאל פיהרט אויס פראפ. קעמערער צוו. אנד. אז פוילען ליידט פון צופיל אפטימיזם. ס'האט דערפיהרט דערצו, אז פוילען, וועלכע קען נאך נישט געהן הויבט אן צו לויפען.

אמ'ערגסטען איז אין פוילען מיט'ן שטייערן־סיסטעם: ס'דארף איינגעפיהרט ווערען אז שטייערן זאלען צאהלען א גרעסערע צאהל מענשען און נישט א קליינע צאהל טראגען אויף זיך אלע לאסטען. פוילען, בעהויפטעט פראפ. קעמערער, איז נישט קיין אינדוסטריעל־לאנד, נאר אנ'אגרארע. די אגראר־רעפארם איז שעדליך.

ער זאגט זיך ארויס געגען פיהרען פערשידענע מלוכה־אונטערנעהמונגען מלוכה־מאנאפאלען און קאנצעסיעס. ס'דארף איינגעפיהרט ווערען א קאנטראל איבער די פריוואטע בענק לויט'ן אמעריקאנער סיסטעם. ווייטער שטעלט פראפ. קעמערער פעסט, אז פאר פוילען איז נויטיג אנ'אויסלענדישע הלואה.

פוילישער־דאנציגער אפמאך וועגען די צאל־הכנסות.

גענף, 21 (א. ט. ע) אויסערן מיניסטער זאלעסקי און דער פרעזידענט פון דאנציגער סענאט זאהם האבען היינט אונטערגעשריבען אנ'אפמאך וועגען דער נייער פערטיילונג פון די צאל־הכנסות.

לויט'ן פארשלאג פונ'ם פינאנץ־קאמיטעט פון דער פעלקער־ליגע זאל דאנציג פון די דאזיגע הכנסה בעקומען נישט ווייניגער פון 14 מיליאן און נישט מעהר פון 20 מיליאן דאנציגער גולדען.

וול. גראבסקי פאלעמיזירט...

ווארשא, 21 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דער געוועזענער פרעמיער וולאדיסלאוו גראבסקי האט צוגעשיקט צו די פארלאמענטארישע בעריכטס־געבער א בריף אין וועלכען ער פאלעמיזירט מיט די 4 דעפוטאטען, וועלכע ער האט אנגעגריפען אין זיין אפענעם בריף.

פרטים פון דעם אורקאן אין פלארידא.

לאנדאן, 21 (סב.) בעת דער קאטאסטראפע צוליב'ן אורקאן אין פלארידא זענען שוין פעסטגעשטעלט געווארען 1500 טויטע.

ניו־יארק, 21 (פאט) זונטאג נאכמיטאג האט אין מעקסיקאנישען ים־אויסגוס געבושעוועט א שטורם. קיין איינצעלהייטען זענען דערווייל נישטא.

ניו־יארק, 21 (פאט) די ערשטע נאכריכטען פון מיאמי שטעלען פעסט אז דער שאדען איז פיל בעדייטענטער ווי מ'האט פריהער גערעכענט. די צאהל אומגעקומענע דערגרייכט 2000.

לאנדאן, 21 (אטע) די רעגירונג פון די פעראייניגטע שטאטען האט ערקלערט א מאביליזאציע פון די מאטראזען. די מאביליזירטע וועלען צוהעלפען דער פאליציי און מיליטער, וועלכע קענען נישט אפהיטען פון רויבערייען אין די ערטער, וואס האבען געליטען פונ'ם שטורם.

אין פלארידא איז ערקלערט געווארען קריגס־צושטאנד. צוליב דעם, וואס ס'פעהלט וואסער צום טרינקען האט מען מורא אז ס'זאל אויסברעכען אנ'עפידעמיע.

וואשינגטאן, 21 (פאט) פרעזידענט קולידזש האט זיך דורכ'ן ראדיא געווענדעט מיט אנ'אויפרוף צום גאנצען פאלק אז מ'זאל קומען צו הילף דער בעפעלקערונג וואס איז געשעדיגט געווארען פון דעם הוראגאן.

אויס'ן ארט פון דער קאטאסטראפע זענען ארויסגעשיקט געווארען ספעציעלע סאניטאר־צוגען.

—·—

לאדזשער נייעס.

רעגיסטראציע פון יאהר־גאנג 1908.

היינט דארפען זיך די געבוירענע אין יאהר 1908 רעגיסטרירען אויף טרעגוטא 10 אין פאלגענדען סדר: G ביז'ן סוף, Ha ביז He איינשליסליך.

פערזענליכעס.

דער ריכטער פון לאדזשער קרייז־געריכט ה' אינא־אלעקסאנדער דאליג איז איבערגעגאנגען צו דער אדוואקאטור פון 15 סעפטעמבער אן.

ריכטער דאליג איז פאר'ן ווערען ריכטער אין קרייז־געריכט, געווען ריכטער אין פרידענס־געריכט פון 8 קרייז. ער איז דרייסיג יאהר גוט בעקאנט דער לאדזשער בעפעלקערונג.

אויף נאז קאכען־גאסט ביליג.

(–) נעכטען איז נאך א לענגערער פויזע ווידער אינ'ם שטערטישען געוועלב פון דער גאזאנשטאלט פארגעקומען א דעמאנסטראציע פון קאכען אויף גאז. עס איז אויסגעקאכט געווארען א מיטאג פון 4 שפייזען אויף 12 פערזאן און איז אויסגעבאקען געווארען א פלעצעל און א בולקע דערביי איז פערברויכט געווארען גאז אויף 57 גראשען.

אזעלכע דעמאנסטראציעס וועלען פאר קומען יעדען דינסטאג 5 אין אוונד. דער איינגאנג אויף די דעמאנסטראציע־לעקציעס איז פריי.

פון תומכי־אורחים.

נעכטען איז אין „תומכי־אורחים" פערטיילט געווארען פאר א גרויסער צאהל פערזאן געלד־אונטערשטיצונגען פון 5 ביז 15 זלאטעס א פערזאן, א גרויסער טייל ביטעס איז נישט בעפרידיגט געווארען צוליב מאנגעל אין געלד.

גרשון בריטבארט אין לאדז.

נעכטען האט אונזער רעדאקציע בעזוכט דער אייזען־קעניג, דער יורש פון זישע ברייטבארט, זיין ברודער גרשון. דער ערשטער איינדרוק איז אז עס איז זישע, ער איז ברייטער געווארען אין די פלייצעס, זעהט אזוי פריש אין מונטער אויס.

איצט איז ער פון לובלין געקומען א היים אויף יו"ט. נאך יו"ט פאהרט ער ווייטער אוועק אויף גאסטראלען קיין קעלץ א. אנד.

א בעריכט פון אהציאנס קאמיטעט.

דעפ. ד"ר ראזענבלאט, וועלכער איז ערשט צוריקגעקומען פון אויסלאנד, האט אויף דער זיצונג פון ציוניסטישען קאמיטעט אפגעגעבען א בעריכט פון דער לעצטער סעסיע פון ציוניסטישען אקציאנס־קאמיטעט אין לאנדאן. די אינטערעסאנטע אויספיהרונגען וועגען דער איצטיגער עקאנאמישער און פאליטישער לאגע אין ארץ־ישראל און די אויסזיכטען אויף די נאהנטסטע צוקונפט, וועט דעפ. ד"ר ראזענבלאט איבערגעבען אין א גרעסערער מיטגלידער־פערזאמלונג, וואס וועט פארקומען זונטאג, דעם צווייטען חוה"מ סוכות.

פון קרן־הקימת־לישראל דער חג האסיף.

צוזאמען מיט די איצטיגע תשרי־זאמלונגען וואס קומט פאר אין אונזער שטאט האט דער קאמיטעט פון יודישע נאציאנאל־פאנד בעשטימט אין די טעג פון סכות א נדרים אקציע אין די שוהלען און בתי־מדרשים לטובת דעם קרן־קימת־לישראל. צו דעם צוועק איז געווארען צוגעשיקט די גבאים פון די שוהלען ספעציעלע צירקולארען אין וועלכע זיי ווערען געבעטען אויפמערקזאם צו מאכען די מתפללים אז זיי זאלען בשעת די עליות מנדר זיין לטובת דעם יודישען נאציאנאל־פאנד.

פון „קרן־היסוד".

צוליב סוכות וועלען מארגען און איבערמארגען אין דער פריה ביים דאווענען רעדען אין די פאלגענדע שוהלען וועטען אויפבוי פון ארץ־ישראל: אין דער ווילקער שוהל, וואלינער, חבריה ש"ס, ליטווישער שוהל (קילינסקי 29) „בקור חולים", „סיני", „עץ־ישראל" (ציגעלניאנא 7), אין דער שוהל אויף פיאטרקאווסקא 120 א. א. די ה"ה: הרב י. נוסקאווסקי, יצחק גוטערמאן, זאב זילבערשטיין, מ. זעלמאנאוויטש, אלעקסאנדער יאעל, ישראל לאנדא, ד"ר א. סארנע, ש. ז. ראבינאוויטש, י. סוצראנאווסקי, א. אסס, א. א.

פון שקל־קאמיטעט אין לאדז.

אין צוזאמענהאנג מיט דער שקל־אקציע וואס קומט פאר חוה"מ סכות, קומט פאר שבת 25/9 4 א זייגער נ. מ. אין זאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע צעגעלניאנא 4 א פערזאמלונג פון די מיטגלידער פון דער ציוניסטישער יוגענד־ארגאניזאציעס, אלע מיטגלידער פון די ציוניסטישע ארגאניזאציעס ווערען אויפגעפאדערט צו קומען.

*

די שקל־קאמיסאר פון די ארגאניזאציעס: „גורדניה", „ירדניה" „החלוץ" „החלוץ המרכזי" „ברית השומר השחר" „התחרית השומרים" „הפועל המזרחי" ווערען אויפגעפאדערט זיך צו מעלדען אין סעקרעטאריאט פון שקל קאמיטעט היינט מיטוואך 22/9 פון 10–1 מיטאג וועגען די נאהנטע שקל אקציע אין אונזער שטאט.

פון אי־אמט.

פאר פאלגענדע היגע איינוואוינער זענען דערהאלטען געווארען אויספאדערונגען (דרישות) פון ארץ־ישראל: ווינער שרה מיט די קינדער, גארפינקעל חנה־בלימה און זיידענווערג ביילע־זלאטע מיט די קינדער.

די דערמאהנטע פערזאנען דארפען זיך מעלדען אין ביורא פון אי־אמט פון 10 ביז 1 נ. מ.

ANGIELSKA HERBATA
SIBUNION

UKO
ANEMJA-REKONWALESCENCJA-OSŁABIENIE NERWÓW
NAJWIĘKSZA ZAWARTOŚĆ HEMOGLOBINY
HEMATOGEN
DLA DOROSŁYCH I DZIECI
DO NABYCIA WE WSZYSTKICH APTEKACH I DROGERJACH

עראפלאן־פערקעהר לאדז—ווארשא, לאדז—קראקא—לעמבערג, וויען

הויבט זיך אן דעם 1־טען אקטאבער.

(פאט) נעכטען האט געווייל אין לאדז א פארשטעהער פון דער פוילישער לופט־ליניע „עראלאט" כדי צו בעטיליגען זיך צו ארגאניזירען דעם לופט־פערקעהר לאדז—ווארשא און לאדז־קראקא מיט א פערבינדונג קיין לעמבערג, דאנציג און וויען.

נאך א קאנפערענץ אין דער וואיעוואדזטווע, איז ענטגילטיג בעשלאסען געווארען, אז דער לופט־פערקעהר זאל זיך אנהויבען שוין דעם 1 אקטאבער ה. י.

אזוי־ארום וועט דער עראפלאן פון דער פוילישער לופט־פערקעהר־געזעלשאפט פון טיפ „יונקערס", וועלכער געהט פון ווארשא קיין קראקא זיך ארפלאזען אין לאדז און פון דאנען פליהען קיין קראקא. פון לאדז וועט דער עראפלאן אפפליהען 10 אין דער פריה און אנקומען קיין קראקא נאך 11. אין קראקא וועט דער עראפלאן האבען א פערבינדונג קיין וויען און לעמבערג.

פרטים וועלען נאך מיטגעטיילט ווערען.

SAMUEL WEINBERG
וועקסעל־שטוב און לאטעריי־געשעפט
58 פעטריקאווער 58
מעלדעט, אז צום נייעם יאהר הייבט זיך אן מיט מזל די 14. מלוכה־לאטעריע. די צאהל געווינסען זענען בעדייטענד פערגרעסערט און טראצדעם איז דער פרייז פון לאז נישט געהעכערט.
איינקויף און פערקויף פון פערשידענע אויסלענדישע וואליוטען, פאנד־בריף, אקציען, גאלד און זילבער.
קאנטא טשעקאווע פ. ק. א. נ. 63.706
סוב קאלעקטאר – MIGNiON
פעטריקאווער 72 (גראנד האטעל).

פינאַנציעלע שטימונגס־פּאָליטיק.

פון דעפּ. דר. י. ראָזענבלאַט.

נאָך אַ לאַנגער צייט פון פינסטערניש האָט זיך ענדליך אויף אונזער ווירט־שאַפטליכען הימעל בעוויזען אַ קליינער ליכטיגער שטראַהל. מיליאָנען פער־צווייפעלטע מענשען, וועלכע האָבען שוין פערלוירען כמעט דעם גאַנצען גלויבען אויפ׳ן עולם הזה, קוקען אַרויף צום דאָזיגען שטראַהל מיט אַ בענקעניש און האָפנונג, אַז דער שטראַהל וועט זיך ענטוויקלען אין אַ העלען פלאַם, וואָס וועט דערוואַרמען די פערשטאַרטע פון נויט און הונגער גלידער און וועט אַריינגיסען אין די אָדערן אַ ביסעל פריש לעבען.

אָבער פון מענשליכע וואונשען, אפילו פון די הייסעסטע, פון די גרעסטע האָפנונגען און ערוואַרטונגען ביז צו דער ווירקליכקייט איז אַ זעהר גרויסע דיסטאַנץ. מ׳טאָר נישט פערניכטען דעם מענשליכען אָפּטימיזם, ווייל ער איז אַ קוואַל פון לעבען. ס׳זענען אָבער דאָ אַזעלכע געביטען, ווען ס׳איז אַ פליכט צו גיסען קאַלט וואַסער אויף דערהיצטע געמיטער און צו אַנווייזען אויף צו ראַ־זיגע ערוואַרטונגען. צו די דאָזיגע גע־ביטען געהערט די עקאָנאָמיק.

ס׳ברענגט שאַדען, ווען מ׳לאָזט זיך מיטרייסען אין בעאיינפלוסען פון מאָ־מענטאַלע ערשיינונגען, וועניגסטענס מוז מען קענען מיט קאַלטען פערשטאַנד און רוהיגקייט אָפּשאַצען די קאָניונקטור און זיין דאָפּעלט פאָרזיכטיג ביים צי־העו פון איהר פּראַקטישע קאָנסעק־ווענצען.

ס׳איז אמת, אַ דאַנק דעם אויבער־שטען האָט זיך אין פוילען די ווירט־שאַפטליכע לאַגע אין די לעצטע צייטען געבעסערט. דאָס בעווייזט אַמבעסטען דער באַראָמעטער, ד. ה. די צאָהל אר־בייטסלאָזע, וועלכע האַלט אין אַ כסדר־דיגען פערקלענערען זיך. דער עקספּאָרט פון קויהלען איז שטאַרק געשטיגען, אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע הערשט אַ גוטע נאָכפראַגע אויף סחורות. דאָס גערעטעניש האָט נישט אינגאַנצען ער־פיהלט די ערוואַרטונגען, אָבער ס׳איז יעדענפאַלס נישט געווען קיין שלעכטע און וועט מעהר איינברענגען אַ דאַנק די געשטיגענע פרייזען אין אויסלאַנד, וועלכע האָט שטאַרק געליטען פון רעגען און פערפליצונגען. דורך די דאָזיגע סבות איז אונזער ה נדעלס־בילאַנס אין פוילען זעהר אַ גינסטיגער און די מלוכה־אָפּצאָהלען פליסען אַריין רעגעל־מעסיגער דאַס אַלץ האָט ערמוטיגט די בעפעלקערונג, אַרויסגערופען ביי איהר אַ פרישען אונטערנעהמונגס־גייסט.

ווען אָבער אַ פינאַנץ־מיניסטער וויל זיך שטיצען אויף די דאָזיגע טאָג־זאַכען, ווען פאַר איהם געניגט אַזאַ קורצע צייט, כדי זיך צו בעשליסען צו פערגרעסערן דעם בודזשעט אויף דער זייט פון די אויסגאַבען. דאַן מוז מען זיך זאָגען — גאָרנישט פערגעסען, און גאָרנישט גע־לערנט.

ווען ה׳ קלאַרנער האָט געהאַלטען מאָנטאָג זיין עקספּאָזע און האָט גע־לען די פערגרעסערטע בודזשעט־צאָהלען, האָט מען געקענט מיינען, אַז אויף דער סיים־טריבונע שטעהט דער פיל בע־ריהמטער גראַבסקי, וואָס האָט מיט זיין אָפּטימיזם צושמעטערט די יסודות פון פוילען׳ס ווירטשאַפטליכען לעבען און אַריינגעשלעפּט דאָס לאַנד אין אָרימ־קייט און פערצווייפלונג. איז דען ווירק־ליך דער פינאַנץ מיניסטער זיכער, אַז מיר קענען זיך שוין ערלויבען צו מאַ־כען גרעסערע הוצאות און פערגעסען אין די מיינונגען און לעקציעס פון אַלע אויסלענדישע אויטאָריטעטען, אַז פוי־לען טאָר נישט איבערשרייטען דעם בודזשעט פון 1 מיט אַ האַלב מיליאַרד זלאָטעס?

ס׳איז זעהר צווייפעלהאַפט, צי דער אמעריקאַנישער עקספּערט קעמערער האָט איהם עס געראָטען בעת זיין לעצ־טער אָבשידס־קאָנפערענץ. אַזוי לאַנג, ווי ס׳איז נישט פערגאַנגען אַ געוויסער פעריאָד פון אַנ׳עקאָנאָמישער סאַנאַציע אין לאַנד, אַזוי לאַנג ווי די בעפעלקע־רונג האָט זיך אַ ביסעל נישט אָנגעזע־טיגט נאָך דער הונגעריגער צייט, אַזוי לאַנג ווי נאַטעקע מענשען האָבען נישט צוגעדעקט זייער קערפּער מיט אַ גאַנץ העמד, אַזוי לאַנג, מיט איין וואָרט, ווי ד: ווירטשאַפטליכע לאַגע וועט נישט אַריין אין אַ נאָרמאַלען גאַנג, אַזוי לאַנג טאָר אַ פינאַנץ־מיניסטער נישט טראַכ־טען אויסצובּרייטערען דעם בודזשעט.

דען אויף וואָסער חשבון וויל ה׳ קלאַרנער מאַכען די פאַר הונדערט מיליאָן נייע אויסגאַבען? ס׳איז נאָר דאָ דערווייל איין קוועלע, פון וועלכע מען קען אָנשעפּען פריש געלד, די קוועלע איז — שטייערען.

איבעראַל פערנעהמט מען זיך דער־מיט, אַז מ׳זאָל קענען די שווערע לאַס־טען לייכטער מאַכען. דייטשלאַנד האָט מיט אַ געוויסער צייט אַראָפּגענומען פון די שטייערען אַ גאַנצען מיליאַרד גאָלד־מאַרק, ד. ה.. צירקא 250 מיליאָן דאָ־לאַר, און ביי אונז האָט מען די כונה די שטייער־לאַסט נאָך צו פערגרעסערען. די זעלבע שטייערען, אונטער וועלכע די בעפעלקערונג קרעכצט און ברעכט צוזאַמען. קוים זעהט מען אַ פּאָר גראָ־שען אַריינפליסען אין די לעהרע קע־שענעס, אייגענטליך נאָר דורכפליסען, ווייל פאָרלויפיג פערבלייבט נאָך נישט דאָס געלד אין קעשענעס, און שוין שלעפּט מען אויף די הענד צו די קע־שענעס, כדי דאָס ביסעל געלד צו פער־כאַפּען.

דאָס איז די גרויסע תורה פון גראַב־סקי׳ן, וועלכער האָט אויסגעשטעלט אַנ׳אַקסיאָמע, אַז דאָס געלד ביי די בירגער איז דאָ נאָר דערצו, אַז די רע־גירונג זאָל עס צונעהמען.

דאָ איז זעהר אַ געפעהרליכער וועג און מיר וואָלטען געוואָלט ראַטען דעם פינאַנץ־מיניסטער, ער זאָל דעם דאָזי־גען וועג פערלאָזען. ס׳וועט בעסער זיין פאַר׳ן לאַנד און אויך פאַר איהם.

REDUTA לעצטע 3 טעג!

„די צעהן געבאָט פון ליבע"

(Sandy) טראַגעדיע פון הײַנטצײַטיגע מײדלעך

דאָס, וואָס מען זעהט אין דעם פילם איבערשטייגט אַלעס. וואָס מ׳האָט ביז איצט געזעהן אויפ׳ן עקראַן. אין די הויפטראָלען Madge Bellamy, וועלכע ווערט גערופען Miss CHARLESTNO.

אנאנס! דער גאָהענטסטער שלאַגער פון „רעדוטאַ" איז „די פערוואַ־פענע נאַס"

לויט׳ן ווערק פון דעם נישט־לאַנג ערמאָרדעטען יודיש־דייטשען שריפטשטעלער

הוגא בעטטויער. 1074

יודישע קאָלאָניזאַציע אין קאַנאַדע

ערשטע יודישע לאַנדווירטשאַפט־שולע.

טאָראָנטאָ, (פ. ה.) נאָך לאַנגע פּאַרבּערייטונגען און געלד־זאַמלונגען איז אין דער קאַנאַדישער פּראָווינץ אָנ־טעריא געעפענט געוואָרען די ערשטע יודישע לאַנדווירטשאַפטליכע שולע. אָר־גאַניזירט האָבען די שולע „די פער־איינינטע יודישע פערמערס פון אָנ־טעריא".

די הויפּטשטאָט פון דער פּראָווינץ אָנטעריא איז טאָראָנטאָ, איינער פון די בעסטע יודישע ישובים אין קאַנאַדאַ.

די קאַנאַדישע רעגירונג בעציהט זיך צו דער טעטיגקייט פון די יודישע פערמערס מיט דעם גרעסטען אינטע־רעס און איז גרייט מיט אַלע מיטלען צו שטיצען זייערע אונטערנעהמונגען, בפרט אַזעלכע ווי די פאַרמער־שולע. אַ בעווייז דערפון איז, וואָס עמיגראַנטען וועלכע פערפליכטען זיך צו לערנען אויף דער פאַרמער שולע אין פערלויף פון 12 חדשים און שפּעטער בלייבען ביי דער לאַנדווירטשאַפט, בעקומען זעהר גרינג די ערלויבניש אריינצופאָה־רען אין לאַנד. די רעגירונג פון לאַנד האָט אנערקענט די שולע.

די פאַרמער שולע פערנעהמט אַ שטח פון פיער הונדערט העקטאַר מיט אַלער־ליי מאָדערנע מאַשינען, מיט אַ טראַק־טאָר (צום אויפרייסען די ערד), מיט אַ גוטען לעבעדיגען אינווענטאַר.

די פעראייניגטע יודישע פאַרמערס פון דער פּראָווינץ זענען איצט צוגע־טרעטען צו דער זאַמלונג פון אַ פאָנד פון 50.000 דאָלאַר, וואָס זאָל געבען די מעגליכקייט נאָך בּרייט צו אָרגאַניזירען זייער קאָלאָניזאַטאָרישע טעטיגקייט.

אַ פּלאַן צו שאַפען אַ גרויסע יודישע לאַנדווירטשאַפטליכע שולע אין קאַנאַדע איז געווען בעהאַנדעלט געוואָרען אויף דעם ערשטען צוזאַמענפאָהר פון די יו־דישע קאָלאָניסטען אין מערב קאַנאַדע אין דער שטאָדט סאַסקאַטון אין יאָהר 1921. אָבער דאָס וואָס די יודען פון וויניפעג האָבען בשום אופן נישט געקאָנט דורכפיהרען האָבען די יודען פון טאָ־ראָנטאָ יאָ בעשאַפען.

די פעראייניגונג פון יודישע פער־מערס פון דער פּראָווינץ אָנטעריא האָט אַרויסגעלאָזט אַנ׳אויפרוף אין וועלכען ס׳ווערט צוו. אַנד. געזאָגט:

— „אויב איהר האָט פריינד און בעקאַנטע, וואָס ווילען ווערען פאַרמער, אָדער קרובים פון יענער זייט ים, וואָס וואָלטען וועלען קומען קיין קאַנאַדא צו ווערען פאַרמער, שטעלט זיך אין פערבינדונג מיט דער פאַרם־שולע".

דער אַדרעס איז:

פעדערייטעד יודישע פאַרמערס אַסאָ־סיאיישאָן פון אָנטעריא, 171 יאָנג סטריט, טאָראָנטאָ, קאַנאַדאַ.

דער פאַרשטעהענדער סענסאַציא־נער פּראָצעס

צוליב פעלשען די צוואה פון פּראָפעסאָר שנאַבעל.

בערלין (י.ט.אַ.) ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, איז מיט אַ קורצער צייט צוריק פערפיהרט געוואָרען אַנ׳ אויספאָרשונג געגען דער אַלמנה פון יו־דישען פּראָפעסאָר שנאַבעל וועגען פעל־שען די צוואה פון איהר מאַן. ווי עס ווייזט זיך איצט אַרויס, איז פּראָפ. שנאַבעל, וועלכער האָט חתונה געהאַט מיט דער קאַטוילישער גרעפין פאָן לייניגנגען אַהן די גויטיגע פאָרמאַליטעטען, נישט גע־ווען גליקליך מיט זיין פרוי, מיט וועל־כער ער האָט געלעבט סך־הכל 10 חדשים אין זיין פּראַכטפולער ווילא אין פּאָפּס־דאָם ביי בערלין. די גרעפין איז געווען עלטער פון איהם מיט 6 יאָהר, און האָט חתונה געהאַט מיט׳ן יודישען פּראָ־פעסאָר קענטיג בלויז צוליב זיין רייכ־טום. ווען די משפחה פון פּראָפעסאָר שנאַבעל האָט זיך דערוואוסט, אַז ער איז קראַנק, האָט מען איהם איבערגע־פיהרט אין אַ סאַנאַטאָריום די פרוי שנאַבעל האָט בשום אופן נישט געוואָלט קומען צום טויט־בעט פון איהר מאַן.

נאָכ׳ן טויט פון פּראָפעסאָר שנאַבעל האָט זיך געמעלדעט זיין שוועסטער אלס יורש׳טע, ווייל דער פערשטאָרבענער האָט נישט איבערגעלאָזט קיין קינדער. די גרעפין־אַלמנה האָט דאַן ערקלערט, אַז זי האָט געפונען אין אַ בוך אַ צוואה פון פּראָפעסאָר, וואָס בעשטימט איהר, די גרעפין, אַלס די איינציגע יורש׳טע. די קרובים פון פּראָפ. שנאַבעל האָבען אָבער געהאַט אַ גרונד חושד צו זיין, אַז די צוואה איז אַ געפעלשטע און אי־בערגעגעבען די זאַך אַנ׳אַדוואָקאַט. דער אַדוואָקאַט, וועלכער האָט דעם ענין נאָכ־געפאָרשט, האָט פעסטגעשטעלט, אַז די צוואה איז אַ געפעלשטע. די גרעפין האָט פריהער געלייקענט, אָבער ווען איהר פערוואַלטערין, אַ פרומע קאַטוי־לישע זקנה, איז אונטער אַ שבועה גע־ווען געצוואונגען זיך מודה זיין, אַז איהר מאַדאַם האָט זיך גאַנצע נעכט פערנומען מיט שרייבען אויף אַ שרייב־מאַשין, האָט זיך אויך די גרעפין מודה געווען, אַז זי אַליין האָט אָנגעשריבען די צוואה. דער פּראָצעס, וועלכער וועט וואַהרשיינליך פאָרקומען דעם 30 סעפּ־טעמבער ה. י. וועט מיליכט אויך אויפ־קלערען די אמת׳ע סיבה פון פּראָפ. שנאַבעל׳ס טויט.

די אַלמנה פון פּראָפ. שנאַבעל שטאַמט פון אַג׳אַלטער אַריסטאָקראַטישער מי־טעל־רהיינישער משפחה אין דייטשלאַנד און בעהערט צו דער דינאַסטיע פון די גראַפען לייניגנגען־וועסטערנבורג. דער פאָרשטעהענדער פּראָצעס האָט אַרויס־גערופען אַ פערשטענדליכע גרויסע פער־אינטערעסירונג אין די יודישע ווי אויך אין די נישט־יודישע אַריסטאָקראַטישע קרייזען.

אַרבייטס־מעגליכקייטען אין פּאַריז.

ה׳ דאָבין, דער פערוואַלטער פון׳ם ביוראָ „הילף דורך אַרבייט", האָט אי־בערגעגעבען אַ מיטאַרבייטער פון „פּאַ־ריזער היינט" אינטערעסאַנטע פרטים וועגען דער איצטיגער לאַגע פון יודי־שען אַרבייטער אין פּאַריז.

— אין אַלגעמיין האָט זיך איצט די לאַגע פון׳ם פרעמדען אַרבייטער און דערמיט אויך פון יודישען, שטאַרק פער־ערגערט, פיי יורידיש פיי מאַטעריעל. זינט ס׳איז אַריין אין קראַפט דאָס נייע געזעץ וועגען דעם, אַז אַרבייט קענען בעקומען נאָר די, ביי וועלכע אויף דער קאַרט ד׳אידענטיטע איז נישטאָ די צו־שריפט, אַז זיי טאָרען אין פראַנקרייך נישט אַרבייטען, האָבען איינגוואַנדערער דערפיהלט די שוועריגקייטען פון דער נייער צייט.

בכלל האָט זיך שוין איצט אין דער פראַנצויזישער אינדוסטריע די לאַגע פערערגערט און דערפון ליידען נאַטיר־ליך קודם כל די אויסלענדישע אַרבייטער.

די יודישע אַרבייטער, וועלכע זענען דאָ אין פּאַריז, קען מען איינטיילען אין אַזעלכע, וואָס אַרבייטען אין די אַזוי בערופענע יודישע פאַכען, (דאָס הייסט שניידער, מאַראָקינער, היטעל־מאַכער און עהנליכע) און אַנדערע, נישט־קוואַ־ליפיצירטע, אָדער ווייניג קוואַליפיצירטע.

די פון דער בעקליידונגס־אינדוסטריע האָבען אין דער סעזאָן־צייט אַרבייט, אָבער ווען עס הויבט זיך אָן דער טויטער סעזאָן הויבען זיי אָן צו זוכען אַזעלכע עס איז בעשעפטיגונג.

דאָס רוב יודישע אַרבייטער איז נישט ספּעציאַליזירט. דאָס זענען געוועזענע סוחרים, האַנדעלס־אָנגעשטעלטע און סטודענטען. דער פּראָצענט נישט קוואַ־ליפיצירטע איז זעהר גרויס. פון דער צאָהל אַרבייטער, וואָס דאָס ביוראָ „הילף דורך אַרבייט" האָט בעזאָרגט איז 65 פּראָצענט אָהן אַ פאַך!

— פון די פערשידענע פאַכען קענען זיך איצט אין פּאַריז איינאָרדנען פּאַפּיר־אַרבייטער, היטעל־מאַכער, סטעלמאַכערס, קצבים. בעקערס איז שווער איצט איינ־צואָרדנען, ווייל זיי האָבען אַ סינדיקאַט, וועלכער דערלאָזט נישט קיין פרעמדע.

שווער איז געפינען אַרבייט פאַר שוס־טער, פריזירער, כעמיקער, האַנדעלס־אָנגעשטעלטע.

עס איז זעלטען צו געפינען אַנ׳אָרט פאַר דענטיסטען, צייכנער, דאַגעגען עלעקטראָ־טעכניקער און מעבעל־אַרביי־טער קריגען דאָ אַרבייט.

די געזעלשאַפט „הילף דורך אַרבייט" בעקומט אַרבייטס־ערטער נאָר אין די גרעסערע פאַבריקען.

די יודישע פאַבריקען זענען דאָס רוב נישט קיין גרויסע, און די יודישע פאַב־ריקאַנטען, דאַרף מען זאָגען דעם אמת, נעהמען זעהר אונגערן אָן די יודישע אַרבייטער. אַ חוץ דעם צאָהלען די יודען פיל וועהניגער ווי די פראַנצויזען.

עס קומען אָפט אין ביוראָ בעטען אַרבייט אַזעלכע יודען, וואָס זענען צו קיין פאַבריקס־אַרבייט נישט צוגעפּאַסט. אָהן פּראָפעסיאָנעלער צוגרייטונג און נישט גענוג פיזיש ענטוויקעלט. זיי וואָל־טען מיט ערפאָלג געקאָנט אַרבייטען אין די ספּעציעלע יודישע אונטערנעהמונגען, ווי למשל, ביי די שמאַטע־סוחרים. אָבער עס פעהלט דער קאָנטאַקט מיט זיי און מען מוז אָפט אָנ׳צאָגען יודען אָפּ־זאָגען פון דער מעגליכקייט צו געפי־נען אַרבייט.

— פיל אַרבייטער זענען נישט אין אָרדנונג מיט זייערע פּאַפּירען, אַזעלכע שיקען מיר אין דער פּראָווינץ וואו זיי האָבען אַרבייט, און אין גרעסטען טייל אויך ריהרט זיי די פּאָליציי נישט, כאָטש עס טרעפען פאַלען, ווען די עמיגראַנ־טען האָבען יאָ אונאַנגענעמליכקייטען.

פערצאָלונגען, פערזיכערונגען, מאַגאַזינירען

סוכת שלום.

א צייכען פון מערקווירדיגסטען אונאויסשעפבארען אפטימיזם, וואס יוירט אין די זאפטען פון פאלק — וואס ציהט זיך דורות-לאנג, און וואס האט דערלאנגט אפילו צו אונזער שפעטען דעגענעראטיווען דור פון אבסאלוטער אונגלויביגקייט אין מעטאפיזישען „גלויבען"!

עס איז מערקווירדיג און אויסטערליש פאר דער וועלט, פאר'ן אויג און געפיהל פון אייראפעער, ווען אין זיינע גרעניצען, וואו — צום ביישפיל — עס איז דא א טענדענץ צו אייזען און בעטאנענער ארכיטעקטור, ווע דער קאנסינגענט האלט זיך אין איין פערקויפען אויף אמעריקאנישער המעלקי'אצעריי און ציהלט קאנקרעט, ממשות'דיג אין דער חויך און אין דער טיף — בויען מיר וואקלדיגע מדבר-ביידלעך, געשטיצט אויף — פלאקענס, לאקשען-ברעטער וכדומה בוי-מאטעריאלען"...

פאר דעם בליק פון דעם פרעמדען זעהט עס אויס אויסטערליש טראגיקאמיש; פאר איהם איז עס א סימן פון אונדערקלערבארער אפגעשפאנענקייט, א מין פערלוירענקייט אין דעם אפגעשטארבענעם עבר, און —

אויב איהר ווילט — ווערט א זעלבסטפערשטענדליכע אטא-די פערצבטענדע בעציהונג צו אונז, וואס די אויף-מאטיר-טאלעראנטע אייראפא שעהמט זיך נישט צו פערבעהאלטען אין איהרע — קאפע-ועס, גראנען, בערזע-טעמפלען און אפילו קולטור- און רעליגיע-בנינים.

מאהלט אייך אויס: אין א הויף אדער אויף א באלקאן פון א הימעלקראצער א קליינע ברעטעל'דיגע סוכה'לע, וואס ציטערט אין איהרע יסודות און די פערראכטונג פון דעם אויפגעקומענעם „גביר" צו דעם כלומר'שטען „יורד" וועט אייך קלאהר ווערען.

עס הצט אייך ווערען פערשטענדליך דער חוזק פון דעם פראבלעמאטישען „אלוויסען" צו דעם אנטאפאוודינען „אומוויסען".

און נאך א זאך וועט אייך דאן קלאהר ווערען —
גראד אזא זאך, וואס רעדט בפירוש לטובת אונז:
דער חילוק צווישען וויסען און דערקענען!

אט דער אונטערשיד, וואס שאפט דעם אונטערשיד צווישען ראציאנעלער קלוגשאפט און אייביגער חכמה —

די דאזיגע חכמה, בעהאפטען מיט אור-געפיהל ברענגט צו דעם ציטער, צו דער אימה-ופחד פונ'ם גרויסען וויסען פאר'ן גראנדיעזען אומבעוואוסטען, פאטאלען, געטליכען.

צו די גרעניצען פון דעם נישט-אויסגעפארשטען און פון אומעטום-הערשענדען קומט צו די גריין-גרויע חכמה מיט איהר אייביגען יונגען פנים, און זי בעט פאר איהם אין די שווערע, הארבסטיגע ימים-נוראים טעג.

די חכמה הילט זיך איין אין דער גרויער הכנעה, און ברענגט מיט שטורמישער תפלה ארויס איהר וועלט אויפ'ן וועג פון פרייד און פריידען —

צו דעם זמן שמחתינו.
צו דער דערלייטערונג.
צו דער סוכת שלום —

וואס איז אין דעם „אונטערגעהענדען אווענד-לאנד" א סימן פון בירושה פערוואגעלטען, מערקווירדיגען און'אויסשעפבארען אפטימיזם!

מן.

!כל הקודם זכה!
נמצא אצלי למכירה
אתרוגים
מובחרים, לולבים והדסים
משולשים במחיר השוה, בחנותי ברחוב
אגראדאווא 2
940

פאשיזם נומער צוויי

קארעספאנדענץ פון רומעניען צום „נייעם פאלקסבלאט"

פון א. גאלדענטאל

דאס שפריכווארט „מען טאר נישט בעטען אויף א נייעם מלך" ווערט מקיום דא ביי אונז אין רומעניען. ווען עס איז געפאלען די ליבעראלען-רעגירונג, איז געווארען איבער דער גאנצער מדינה א גרויסע שמחה, הגם מען האט געוואוסט, אז די אווערעסקאנער רעגירונג איז געבראכט געווארען צו דער מאכט דורך די ליבעראלען. איז עס דאך פאר קיינעם נישט קיין סוד, אז די ליבעראלען קאנען צונעמען און ברענגען צו דער מאכט ווועמען זיי ווילען און ווען זיי ווילען, ווייל גרויס איז זייער כח אין... קעניגליכען פאלאץ. און כאטש מען האט דאס אלעס געוואוסט, איז מען דאך געווען צופרידען, האפענדיג, אז די נייע פייגעל וועלען אפשר זינגען נייע לידער.

צו מיד איז געווען דאס לאנד פון דער ליבעראלער רעגירונג. אין משך פון די 4 יאהר פון זייער הערשאפט האבען די ליבעראלען גישט אויפגעטון גארנישט פאזיטיוועס. זיי האבען נאר קינסטליך „קאמערציאליזירט" די מלוכה-אונטערנעמונגען און רייכטימער. אדער אויף פשוט יודיש, אריינגעלעגט אין די קעשענעס פון זייערע בענק היבשע פּויטיקעס פון פאלקס-געלדער. זיי האבען נישט ערלעדיגט קיין ערנסטען פראבלעם. די פאליטישע, אויסערליכע און אינערליכע לאגע איז דורך זיי נאר פערדונקעלט געווארען. זיי האבען אויפגעשטעלט אין לאנד א שווארצען רעאקציאנערען רעזשים, זיי האבען מיט'ן גראבען שטיוועל צוטרעטען די יונגע ארבייטער בעוועגונג, זיי האבען עס אויך אויפגעהאדעוועט אויף זייער ברוסט די הידרע פונ'ם אנטיסעמיטיזם. אפוועגדענדיג לויט'ן געוויסען צארישען שטייגער דעם פאלקס-צארן אויף דער ליניע פונ'ם קלענסטען ווידערשטאנד.

עקאנאמיש, האבען זיי דאס לאנד רואינירט, און נישט קוקענדיג אויף די גרויסע נאטירליכע רייכטימער פונ'ם לאנד, איז די רומענישע וואלוטע געפאלען אין שאול תחתיה אריין. די אייזנבאהנען זענען דערפיהרט געווארען ביז'ן צושטאנד פון שלום עליכם'ס „לייט-דיגגעהער".

די עפאכע פון דער הערשאפט פון דער משפחה בראטיאנו ווערט דא בעצייכענט מיט די ווערטער רציחה, גזלה, גניבה און אנטיסעמיטיזם. און אט האט די אווערעסקאנער רעגירונג בעוויזען, אז זי האט איבערגענומען אלע גוטע מידות פון דער אלטער און נאך מיט א... סמיטשעק.

די וואהלען צום פארלאמענט זענען געווען א רעקארד אפילו ביי אונז, אינם לאנד פונם קלאסישען וואהלען מאכעריי. עס זענען פארגעקומען רציחות, אומצעהליגע „בירגער" זענען געשלאגען געווארען און א פאר גלאט צושאסען געווארען. די בעפעלקערונג איז בעגזל'ט געווארען אין די עלעמענטארסטע בירגער-רעכט: א גוטע העלפט האט מען אפילו נישט צוגעלאזט צו די וואהל-אורנעס. און נאכדעם האט מען ערשט געגנב'עט א היבשע צענדליג טויזענד שטימען ביים אונטערציהען דעם וואהל-סך-הכול. און אין דעם דאזיגען פארלאמענט, געוועהלט פון זשאנדארמען, האט זיך הויך אינסטאלירט קוזא מיט זיין מנין, וועלכע זענען תיכף געווארען די „ליבלינגס" און לידערס פון דער פארלאמענטס-מעהרהייט.

פון דער פארלאמענטס-טריבונע האט זיך א שיט געטון א ים מיט בעליידיגונגען, זלזולים און שקרים געגען דער יודישער בעפעלקערונג. דאס ווארט „זשידאן" האט נישט אויפגעהערט צו קלינגען אין דעם דאזיגען אזוי צו זאגען, פארלאמענט. די יודען זענען בעצייכענט געווארען אלס רוצחים, גזלנים און גנבים, און די יודישע רעליגיע, א מאראלע און בלוטדורשטיגע. דאס פרעזידיום און די מיניסטארען-באנק האבען זיך געמאכט נישט וויסענדיג און האבען דערלאזט, אז אין פארלאמענט זאל א גאנץ פאלק געבראכט ווערען אויפ'ן ווילדעסטען אופן צו שאנד און שפאט.

און נאך מעהר: דאס ערשטע מאל אין דער געשיכטע פונ'ם רומענישען פארלאמענט האט זיך דאס ווארט „זשידאן" דערהערט אויך פון דער מיניסטארען-באנק. דער טראנסילוואנער גלח, דער מיניסטער פאר פאלקס-געזונדהייט לופאש האט מיט א אויסגעקרומט פאר שינאה פנים דאס ווארט יעזואיטיש געווארפען. נאך איהם איז געקומען דער אינערען-מיניסטער גאגא, כדי אויף א מילדערען אופן איבערצוחזר'ן די אלטע דרשות פון זיין אנטיסעמיטישער צייטשריפט „צארא נאסטרא". און ווען קוזא האט געהאלטען זיין רעדע צום מעסאזש, אנ'היסטערישע רעדע פון אנ'אלטען מאניאק, ווען ער האט געפאדערט, אז מען זאל ביי די יודען צונעהמען אלץ, אפילו דאס רעכט אויף לעבען, האט איהם די מעהרהייט אין איהר התפעלות הייס אפלאדירט, און דער פרעמיער-מיניסטער, דער אלטער גענעראל אווערעסקו בכבודו ובעצמו האט איהם מיט דאנקבארקייט די האנד געדרוקט, אבער דאס אלעס איז נאך נישט איינגאנצען. דער עיקר, דער תוכן פונ'ם נייעם קורס שטעקט אין צוויי ווערטער, וועלכע זענען איצט געווארען שטארק מאדנע אין רומעניען: פאשיזם, דיקטאטור.

די איינציגע רעטונג צו אלע צרות איז מוסאליני'ס תורה. און איהר טרעגער איז דער געוועזענער פאעט און איצטיגער מיניסטער אקטאוויאן גאגא. דעם ערשטען סיגנאל האט געגעבען אין פארלאמענט א קיזיסטישער דעפוטאט, וואס האט פאעטיש אויסגעשריגען. „מיר דארפען אנ'אייזערגע האנד, מיר דארפען א דיקטאטאר און דערביי א וואונק געטון אויף גאגא'ן, ווי איינער מאכט: „מיר האבען שוין איהם געפינען". די פאשיסטיש אנטיסעמיטישע צייטונגען (פאשיסטיש איז דא אידענטיש מיט אנטיסעמיטיש) האבען דעם דאזיגען ניגון תיכף אונטערגעכאפט.

און די זאך ווערט גענומען גאנץ ערנסט. קלויבט זיך אווערעסקו צו פאהרען קיין רוים צו שמועסען וועגען הלוואות און וועגען דער בעסאראביען-פראגע, גרייט זיך זיין באגאזש אויך גאגא און האט אויך חשק זיך אריינזעצען אינ'ם עקספרעס בוקארעשט-רוים.

אין וואס בעשטעהט גאגא'ס פראיעקט וועגען דער מיליטאריזירונג פון די אוניווערזיטעטען? דער פראיעקט זעהט פאר, אז יעדער יונגערמאן וואס פערשרייבט זיך אין אוניווערזיטעט אלס סטודענט, ווערט פערעכענט אלס א מיליטער-מאן און געהט איבער אין רשות פון דער מיליטערישער מאכט. די סטודענטען וועלען אין געוויסע שטונדען פונ'ם טאג מאכען מיליטערישע איבונגען. די מיליטערישע אינסטרוקציע וועט דויערען אזוי פיל צייט, וויפיל דער סטודענט שטודירט, ד. ה. פון 3 ביז 6 יאהר. דערפאר וועלען די סטודענטען שוין מעהר נישט דארפען געהן דינען.

עס איז קלאר, אז די רעפארמע מיינט נישט די טובה פון די סטודענטען, די רעגירונג וויל פשוט האבען פאר „יעדער צוגעטוטאלישעס" א פאשיסטישע ארמעע פון א פאר צענדליג טויזענד סטודענטען.

פונדעסטוועגען האבען די דאזיגע גוטע כונות פון גאגא'ן נישט ארויסגערופען קיין בעזונדערען ענטוזיאזם צווישען די סטודענטען.

„צוליב פאטריאטיזם און העכערע מלוכה-אינטערעסען" אויסזעצען יודישע שיבען און שלאגען יודען מהיכה-תיתא, אבער אנמען די מונדירלעך מיט די מעשענע קנעפ אויף יאהרען, דאס איז שוין אנ'ערגסטערער עסק און מען דארף זיין איינגעהאלטענד.

„די פאנעס שלאגען זיך און ביי די כלאפעס פליהען די טשובעס", זאגט דאס אוקראינישע ווערטעל. אונז, די רומענישע יודען, וועט די גאנצע מעשה, דער פאשיסטיש אנטיסעמיטישער דועט, וועלכען גאגא און קוזא ווילען דא אויסזינגען, פאר געוויס נישט ברענגען קיין גוטס.

און די שטימונג איז א גדריקטע, זעהר א גדריקטע.

(י. ט. א.)

דער ווידערשטאנד געגען בעשעפטיגען יודען אין דער אוקראינער אינדוסטריע

און דער ענטפער פון פרעזידענט פיעטראווסקי.

מאסקווע. (י.ט.א.) דער אלאוקראינישער צענטראלער עקזעקוטיוו-קאמיטעט צוזאמען מיט'ן ראט פון די אוקראינישע פאלקס קאמיסארען, האט וויבעקאנט, בעשלאסען אנצונעמען מיטלען מיטלען אויף צו שאפען פראדוקטיווע קוועלען פאר די יודישע מאסען, וועלכע זענען ווירטשאפטליך רואינירט געווארען צוליב דער פאליטיק פון די פריהערדיגע צארישע רעגירונגען און צוליב דער איצטיגער ווירטשאפטליכער סטרוקטור אין רוסלאנד. א ספעציעלער בעשלוס רעדט וועגען דער וויכטיגקייט צוצוציהען די יודישע יוגענד אין אוקראינע צו דער מלוכה-אינדוסטריע. אויפ'ן סמך פון דאזיגען בעשלוס זענען 300 יונגעלייט אנגענומען געווארען אלס פראקטיקאנטען אין דער אוקראינישער מיהל-אינדוסטריע (אויף דער אלגעמיינער צאהל פון 800 פרייע פלעצער) געגען דער דאזיגער פאליטיק פון דער אוקראינישער רעגירונג האבען זיך א שאט געטון פון געוויסע זייטען פראטעסטען, וועלכע האלטען, אז די רעגירונג טרייבט א פאליטיק פון פריווילעגירען די יודען. די כארקאווער צייטונגען ווערען פשוט פארשיט מיט א מאסע אזעלכע פראטעסט-בריף געגען דער פראוואריזירונג פון יודישען עלעמענט.

דער פרעזידענט פון דער אוקראינישער ראטען-רעפובליק פיעטראווסקי האט דעריבער געפונען פאר נויטיג אפצוענטפערען אויף די טענות וועגען דער כלומר'שטער פריווילעגירונג פון די יודען.

אין זיין ערקלערונג צו דער פרעסע שרייבט פיעטראווסקי: „די טענות טון די פראטעסטאנטען בעווייזען זייער גייסטיגע בעגרעניצונג און נישט פארשטענדניש פון דער ווירקליכער לאגע. אויב פון 800 פרייע פלעצער זענען 100 אפגעגעבען געווארען פאר די יודען, איז עס געשעהן דערפאר, וואס ביז איצט זענען אין דער מיהל-אינדוסטריע איבערהויפט נישט געווען בעשעפטיגט קיין יודישע פראקטיקאנטען. אזא צושטאנד האט געמוזט געענדערט ווערען דורך דעם, וואס ביים בעזעצען די איצטיגע פרייע ערטער האט מען אפגעגעבען די יודען פערהעלטנישמעסיג א גרעסערע צאהל פלעצער. עס איז שוין די העכסטע צייט מען זאל פערשטעהן, ענדיגט פיעטראווסקי אז די פאליטיק פון דער ראטען-רעגירונג בעשטעהט אין שאפען גלייכע בעדינגונגען פאר אלע נאציאנאליטעטען פונ'ם לאנד".

די רענאמירטע שולע פאר קינדער פון יוד. אינטעליגענץ
7-קלאסיגע
שולע
פון
פ. קאצענעלזאן נאחומאב
נייגאס 6
צווישען נאוואמיעסקא און ווסכאדניא.
עס ווערען אנגענומען אין אלע קלאסען אין עלטער פון 7 ביז 14 יאהר
שילער און שילערינס.
א ספעציעלער פארבערייטונגס-קלאס פאר ענטוויקעלטע 6-יעהריגע קינדער. א גרויסער פראגראם פון העברעאיש און רעליגיעזע יודישע לימודים. די למודי-קודש ווערען געלערנט
אונטער דער הנהלה און השגחה
פון בערימטען אלטען למדן
ר' בנימין יעקב קאצענעלזאן.
ביי דער שולע עקזיסטירט פאר קינדערלעך פון 3 ביז 6 יאהר
א פרעבעל-שולע / Freblówka
פויליש און העברעאישע לידער און לייכטע געשפרעכען,
גימנאסטיק מיט מוזיק. רידמישע טענץ. האנד-ארבייט.
אנפאנגס-לעהרע פון לעזען, שרייבען פויליש און עברי (דאווגען).
נאכמיטאג-שולע 50% ביליגער.
נאכמיטאג - פרעבעלשולע.
979
איינשרייבונגען פון ר"ח אלול טעגליך פון 11 ביז 1 און פון 5 ביז 7 אווענד.

שלום אש וועגן ציוניזם, ארץ־ישראל און קרים

אין פּאַלעסטינער קריזיס, זאָגט דער דיכטער, איז שולדיג ענגלאַנד.— גרויסער אינטערעס אין אמעריקא פאַר ארץ-ישראל.— דער ציוניזם ליגט נישט אין די פאַסיגע הענד.— קרים-אדרבא, נאָר מ'דאַרף זיך מיט דעם ענין בעקענען.

געשפּרעך פון „נייעם פאָלקסבלאַט" מיט'ן גרויסן דיכטער.

אונזער געשפּרעך מיט'ן דיכטער וואַנ־דעלט אַריבער פון די יודען אין מערב-אייראָפּע — צו די אַמעריקאַנער יודען.

— ווי האַלט עפּיס מיט דער „דזשאָינט-אַקציע אין אַמעריקאַ?

— די אַקציע גייט זעהר גוט, „דזשאָינט טוט זעהר פיל אויף און אַר-בייט ענערגיש, ס'זענען נישט ריכטיג און נישט גערעכט די פאָרוואורפן, אַז „דזשאָינט" גיט ווייניג פאַר ארץ ישראל, „דזשאָינט" האָט זיך נאָך קיינמאָל נישט אָפּגעזאָגט פון צו געבען געלד פאַר ארץ-ישראל, „דזשאָינט" איז אָבער גע-שאַפן געוואָרען פאַר אַלע, וועלכע האָבען געליטען פון דער מלחמה. און אין דער הינזיכט טוט „דזשאָינט" זיין אַרבייט בשלימות.

— אויב מיר רעדען שוין וועגען ארץ-ישראל, ווי איז אייער מיינונג וועגען דעם איצטיגען קריזיס דאָרט?

— דער קריזיס איז ווירקליך אַ שווע-רער, יאָ, אַ זעהר שווערער. לויט מיין מיינונג איז אין דער טרויעריגער ער-שיינונג שולדיג אויסשליסליך ענגלאַנד, וועלכע האַלט נישט אין מינדעסטען פון איהר צוזאָג בנוגע ארץ-ישראל ד. ה. צו פערווירקליכען די יודישע נאַציאָנאַ-לע היים, פערקעהרט, זי מאַכט אַלץ, כדי צו שטערען דער ענטוויקלונג פון ארץ-ישראל.

— ס'איז דאָך מערקווירדיג, ציהיצט זיך דער דיכטער, אין דער גאַנצער וועלט איז דער מלוכה-בּיודזשעט היג-טערשטעליג און נאָר אין איין ארץ-ישראל האָט דער ביודזשעט אַ בעדיי-טענדען עודף, בעת דער עודף, אויב איך האָב נישט קיין טעות, דערגרייכט 1 מיליאָן 750 טויזענד פונט אַ יאָהר בע-שטימט די ענגלישע רעגירונג פאַר דעם יודישען שול-וועזען 2000 פונט אָדער שוין איצט אַפּיל 11 טויזענד פונט. אָדער למשל, אַזאַ מין קוריאָז, אַ רעגי-רונג וויל אויפבויען אַ לאַגד, אַנ'אינדו-סטריע, אַגראַר- און שטאָטישע ווירט-שאַפט און אין דערזעלבער צייט לעגט זי אַרויף צאָל אויף די בוי-מאַטעריאַלען אין דער הויך פון 10 פּראָצענט...

— וואו איז דער אויסוועג?

— דער אויסוועג? אויף דעם איז שווער צו ענטפערן. לויט מיין מיינונג וואָלטען די יודען זיך געדאַרפט ווענ-דען מיט אַנ'אָנקלאַגע צום פעלקער-בונד און פערלאַנגען, אַז דער מאַנדאַט אי-בער פּאַלעסטינאַ זאָל צוגענומען ווערען פון ענגלאַנד.

— און וועמען זאָל ער איבערגעגע-בען ווערען?

— פאַר מיר איז דער ענין קלאָר. דער מאַנדאַט דאַרף איבערגעגעבען ווע-רען אַמעריקאַ. צוליב דער זעלבער טבה איז אויך נישט געוואונשען, וואָס אין דער שפּיץ דער ציוניסטישער אָרגאַני-זאַציע שטעהט פּראָפ. חיים ווייצמאַן. ווייצמאַן איז אַנ'ענגלישער בירגער און דאָס שטערט פיל אין זיין גראַנדיעזער אַרבייט פאַר'ן ציוניזם. אָן דער שפּיץ פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע דאַרף זיך שטעלען אַנ'אַמעריקאַנער יוד.

— מ'וועט דאָך איהם אין ערג'ץ נישט אריינלאָזען, וואַרפט אַריין דער שווער פון דיכטער ה' שאַפּיראָ, וואָס איז גע-ווען אַנוועזענד ביים געשפּרעך.

ס'איז נישט אַזוי, ענטפערט אש מיט אַ שמייכעל, פאַר קיינעם האָט מען נישט אַזוי שטאַרק דרך-ארץ, ווי פאַר אַנ'אַמע-ריקאַנער יוד.

— נו, און אפשר וואָלט געווען איצט די צייט צו שאַפען די יודישע אַגענץ?

— זעלבסטפערשטענדליך, אָבער לויט מיין מיינונג איז איצט אַנ'אונמעגליכע זאַך צו ברענגען צו א שלום אין צווייי-טענעם ציוניסטישען לאַגער אין אַמע-ריקאַ, הגם ווייצמאַן פאָהרט ווידער אַליין קיין אַמעריקאַ. איך פערזענליך האַלט, אַז ביים גרעסטען אידעאַל, וועל-כעס אַ פאָלק האָט ווען עס איז געהאַט — ביים ציוניזם — שטעהן נישט די ענט-שפּרעכענדע מענשען, אָט, נעהמט למשל אין אַמעריקאַ, האָט מען פערביטען בראַנדייס'ן מיט גאָלדבערג'ן או"וו.

און איך מוז אייך זאָגען, אַז אין אַמע-ריקאַ איז נישט נאָר די שטימונג דאָ פאַר פּאַלעסטינאַ, נאָר אפילו דער אינ-טערעס, די גאַנצע אַמעריקאַנער אַרביי-טערשאַפט, אָהן אויסנאַהם, איז פּאַלעס-טיניש געשטימט.

— צי ווייסט איהר עפּיס וועגען העב-רעאישען אוניווערזיטעט?

— יאָ, איך אינטערעסיר מיך שטאַרק מיט איהם, אַמבעסטען איז דאָרט אויסגע-געשטעלט די יוראַאיסטישע אָפּטיילונג. דער אוניווערזיטעט האָט אַלע מעגליכ-קייטען זיך צו ענטוויקלען. יודען זשאַלעווען נישט קיין געלד, אָט קען איך אייך זאָגען, אַז אין פּאַריז איז געקומען צו מיר אַנ'אַמעריקאַנער פרוי ר., וועלכע האָט מיר דערצעהלט, אַז זי האָט גע-שענקט אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר פאַר דעם העברעאישען אוניווערזיטעט.

דאָס געשפּרעך מיט'ן גרויסען דיכ-טער, געהט דאַן אַריבער אויף פערשי-דענע אַנדערע ענינים און מיר שטעלען זיך אָפּ אויף דער קאָלאָניזאַציע אין קרים

— פּרינציפּיעל, זאָגט שלום אַש, בין איך פערשטעהט זיך פאַר דעם גרויי-סען אויפטו. איך האָב פאַר דער דער-מאָהנטער קאָלאָניזאַציע די גרעסטע סימ-פּאַטיעס. לײדער קען איך וועגען דעם גאָרנישט זאָגען, ווייל איך בין דאָרט נישט געווען און דאָס ווערק מיט מיי-נע אייגענע אויגען נישט געזעהן.

— און ווי האָט איהר געפינען, נאָך אייער לענגערער אָפּוועזענהייט, די ווירטשאַפטליכע און יודיש-קולטורעלע לאַגע אין פּוילען.

— אָ, וועגען דעם וויל איך נאָך גאָר-נישט זאָגען, איך האָב מיך נאָך נישט בעוויזען אַרומצוזעהן ווי מיר האַלטען אין דער וועלט.

. דאַנאַין.

*) זעה „נייער פאָלקסבלאַט" נ. 218.

די פאַשיסטישע העצ־קאַמפּאַניע

געגען פראַנקרייך:

קאָרעספּאָנדענט פון רוים

מוסאָליני איז דער אָפּגאָט פון אי-טאַליענישען המון, זיין פּאָפּולאַריטעט אין איטאַליען וואַקסט, עס וואַקסט אויך זיין מוכח. מוסאָליני'ן איז געלונגען צו בעהערשען נישט נאָר דעם מלוכה-אַפּאַ-ראַט, נאָר דאָס גאַנצע פּאָליטישע לע-בען אין לאַנד. די אָפּאָזיציע איז דער-שטיקט. די אונאָפּהענגיגע פּרעסע איז צודריקט, דאָס גאַנצע לאַנד געפינט זיך אין די הענד פון דיקטאַטאָר.

דער פאַשיסטישער רעזשים האָט, פערשטעהט זיך, אין איטאַליען פיל שונאים, אָבער זיי זענען אונמעכטיג עפּעס אויפצוטון. אויב מ'האָט עפּיס גע-האַט געגען פאַשיזם, איז עס אויסער די גרעניצען פון איטאַליען. מוסאָליני'ס פּאָ-ליטישע געגנער דערוועגען זיך אַרויס-צוטרעטען נאָר אין אויסלאַנד. דער גרע-סטער טייל זייערער האָט געפונען אַ מקום מקלט אין פראַנקרייך. דאָס איז שוין גענוג צו דערוועקען געגען פראַנק-רייך דעם פלאַמענדיגען האַס פון די פאַשיסטען.

מוסאָליני אַליין האָט ערקלערט, אַז ער איז דער געגענזאַץ פון די פראַנצוי-זישע רעוואָלוציאָנערע פּרינציפּען. ער האַלט זיך פאַר דעם טרעגער פון אַ נייער מלוכה-אָרדנונג, וועלכע איז דער קאָנטראַסט צו דעמאָקראַטיע, די גאַנצע איבריגע וועלט אַ חוץ איטאַליען שטעלט זיך איהם פאָר אַלס פיינדליכע קראַפט, וואָס האָט זיך פעראייניגט געגען איהם, דעם דיקטאַטאָר. און אָן דער שפּיץ פון דער דאָזיגער פיינדליכער וועלט שטעהט פראַנקרייך.

דער אַטענטאַט וואָס איז לעצטענס געמאַכט געוואָרען אויף מוסאָליני'ן, האָט איהם געגעבען אַ נייע געלעגענהייט אַרויסצוטרעטען געגען פראַנקרייך. באַלד נאָכ'ן אַטענטאַט האָט ער זיך געווענדעט צום המון, וואָס האָט אַרומגערינגעלט זיין פּאַלאַץ, מיט אַ רעדע, פול מיט דראָהונגען געגען די אויסלענדישע שונאים. ווער עס זענען די שונאים — האָט ער נישט געזאָגט, נאָר אַלע האָבען די רעדע פערשטאַנען אַלס אַרויסטריט געגען פראַנקרייך.

מוסאָליני'ס לאָזונג האָט תיכף אונ-טערגעכאַפּט די גאַנצע פאַשיסטישע פּרעסע, די בלעטער זענען פול געוואָ-רען מיט אַ פיינדליכער פּאָלעמיק געגען די פראַנצויזען. זיי האָבען בעשולדיגט פראַנקרייך אין אונטערשטיצען אַטענטאַ-טען געגען מוסאָליני'ן און אין אינטרי-געס געגען איטאַליען. איינציגע פאַשיסטי-שע בלעטער האָבען אפילו געדראָהט מיט קריג. די פראַנצויזישע דיפּלאָמאַטי-שע פערטרעטער זענען בעליידיגט גע-וואָרען. די דאָזיגע העצע דויערט נאָך ביז איצט. זי האָט געבראַכט צו אַ דיפּ-לאָמאַטישען מיינונגס-אויסטויש צווישען ביידע לענדער, אָבער דערמיט האָט זיך דער ענין נישט געענדיגט. פראַנק-רייך האָט גענומען פערשטאַרקען דעם גאַרניזאָן אויף דער איטאַליענישער גרעניץ.

די אונטערהאַנדלונגען צוליב די אָ-פאַלען פון דער פאַשיסטישער פּרעסע און צוליב די בעליידיגונגען פון די פראַנצויזישע דיפּלאָמאַטישע פערטרעטער זענען אפילו אַריבערגעטראָגען געוואָרען קיין גענף. די שטעלונג פון דער פראַנ-צויזישער רעגירונג איז אַנ'איינגעהאַלטע-נע. די פראַנצ. פּרעסע ווייזט אָן, אַז די בעשולדיגונגען געגען דער פראַנצ. רעגירונג האָבען קיין יסוד נישט. אויב די איטאַליענישע געגנער פון די פאַשי-סטען געפינען אַ היים אין פראַנקרייך, איז עס נאָר דערפאַר, ווייל פראַנקרייך קאָן בכלל נישט אָפּזאָגען יאָן אַזיל-רעכט קיין שום פּאָליטישען עמיגראַנט. וועגען רעפּרעסיעס געגען זיי קאָן קיין רייד נישט זיין. דער אומשטאַנד. וואָס דער אַנפאַלער אויף מוסאָליני'ן איז געקומען צו פאָהרען פון פראַנקרייך, קאָן נישט געבען קיין גרונד צו בעשולדיגען די פראַנצויזישע רעגירונג. אין פראַנקרייך וואוינען הונדערטער טויזענדער איטאַ-ליענער. מוסאָליני'ס הענד קאָן זיי דאָרט נישט דערגרייכען און געגען דעם קאָן פראַנקרייך גאָרנישט טון.

מעגליך, אַז מוסאָליני האָט געגען פראַנקרייך כוונות, וואָס געהען ארויס פון די ראַהמען פון צייטונגס-פּאָלעמיק. די איצטיגע איטאַליענישע קאַמפּאַניע געגען פראַנקרייך איז אפשר נאָר אַנ'-אָנזאָג פון אַרויסטרעטונגען אין דער אויסערן-פּאָליטיק. יעדענפאַלס איז דער באָדען דערצו צוגעגרייט אויף אַזוי פיל, אַז מוסאָליני קאָן צו יעדען מאָמענט מאָביליזירען געגען פראַנקרייך אַלע כוחות פון די פאַשיסטישע אָרגאַניזאַציעס.

פאַר פראַנקרייך האָט די דאָזיגע פיינד-ליכע פּאָזיציע פון מוסאָליני'ן אָהן ספק אַ גרויסע בעדייטונג. פראַנקרייך קומט אויס זיך צו רעכענען מיט'ן פאַקט, אַז איטאַליען איז איהר קאָנקורענטקע און געגנערין אין דרום-מורח פון אייראָפּע און אויפ'ן נאָהענטען מזרח. די קאָנקו-רענץ קאָן איבערגעהן אין אַנ'אָפענעם קאַמף. דאָס אַלץ שאַפט אַנ'אַטמאָספערע פון צווייטמקייט און פון טיפען אינ-נער-ליכען אינצוטרוי.

ב. ר. ל.

ד״ר ווינשטאָק	ערצטפעל, אנאליזע	11—9
ד״ר אייזענשטאַט ד״ר נאָדעלמאַן	אינערל.-קראַנקה.	7—5 5—3
ד״ר וואַרהאַפטיג ד״ר ראָזענבוש	קינדער-קראַנקה.	11—9 7—5
ד״ר מאַנישעוויץ	כירורג, קראַנקה.	4—2
ד״ר אַבראַמאָווסקא ד״ר פּראַם	פרויען און אַקו. שעריט-קראַנקה.	8-7,7 ,ד ,1-11 מ 2—11 ,7—5
ד״ר ראַבינער	נערוון און בלאָז	8-7 ,12—10
ד״ר ווינצקאָווסקי	אויגען-קראַנקה.	5—3
ד״ר קאַן באַלעסל.	אויערן, נאָז, האַלז	1—12
ד״ר ליבערמאַן ד״ר שניטקינד	הויט און ווענער. קראַנקהייטן	11-10 .ווא ,1-11 1-12 „ 7-5
צאָהן-ערצטע:) אייזאַמיראָווא) ווינטער-לאָווסקא	דינג. דאָנ. שב. 8-5 ,מאָנ.מיט.פ. 7-5 דינסט. דאָנ. שבת 12—5	

[illegible]

[illegible]

מענער-היט

די נייעסטע פאַסאָנען און קאָלירען, פון פער-שידענע קוואַליטעטען בעקומט מען נאָר ביי

מ. קאַפּעלושניק

8 קאָנסטאַנטינער 8

איך נעם אויך אָן היטען צו פאַסאָנירען און פאַרבען. 199

באַנק-הויז ט. בונימאָוויטש

דעפּאָזיטען-באַנק

ווילנא טעלעגר.: Bunimowbank

ערלעדיגט **אינקאַסאָס** אויף **ווילנא**

און אַלע אַנדערע באַנק-אָפּעראַציעס. 008

אייגענע אייזענבאַהן-באַקשניצע אין צענטר פון שטאָט

„Bocznica Bunimowicza, Wilno"

Paryski Zakład Fotograficzny

wł. H. SROKA, Brzezińska 69.

מאַכט בעקאַנט, דאָס אויסער די אַטעליער-אַרבייט, ווי: רעטושירטע פאָטאָ-גראַפיעס פון פאַרשיעדען, ווערט אויך אָנגענומען פערשידענע פאָטאָגראַפישע אַרבייטען פאַר אינדוסטריע-צוועקען, צ. ב. פאַבריקען, אינערע אויפנאַהמען, מאַשינען-פּלענער. אַ ספּעציעלע אָפּטיילונג פאַר רעלישען פון 3-פאַרבען-דרוק (נאַטור-טרייע פאַרבען), פאַרבען-קלישען פאַר קינאָ-רעקלאַמען לויט די מעטאָדע „Autochrome" Lumiere גרופען-אויפנאַהמען פון שול-קינדער צו זעהר ביליגע פּרייזען. ספּעציעלע הנחות פאַר אַרטיסטישע קרייזען. די אַרבייט ווערט אויסגע-פיהרט שנעל, פּינקטליך און רייצל. צופאָהר מיט'ן טראַמוויי נומער 1.

מיט אַכטונג ה. סראָקאַ.

לאדז,
22. סעפט. 1926

נייער פאלקסבלאט

לאדז,
22. סעפט. 1926

דער המן און זיין אפגאט

פון דר. א. מוקדוני

...אז פיהרט מען דעם גולם אויף מלחמה — מאכט ער חרוב לענדער, שטעט, ציטרעט מיליאנען לעבענס מיט זיינע שווערע אייזענע פיס.

אז פיהרט מען דעם גולם מאכען רעוואלוציעס — שרייט ער, ברילט ער, און לאזט די וועלט מיט'ן פייער און שעכט אויס פעלקער.

דא הייסט מען איהם זיין צופרידען און גליקליך — מאנט ער צודולט און זיין ווילדער געלעכטער פערטויבט אלץ.

דא הייסט מען איהם טרויערן און וויינען — יאמערט ער ווי אנ'אקס, וואס ווערט געפיהרט צו דער שחיטה.

דער גולם קען נישט דערשטיקען א טרעהר, ער קען נישט שטיל טרויערן, ער קען נישט זייפצען און מילדען זיין צארן, ער קען נישט שטיל שטראהלענדיג גליקליך זיין.

ער שיסט אויס ווי א הארמאט די קויל, וואס מען לעגט אריין אין איהם, ער שליידערט אויס פון זיך די באמבע מיט קנאל און רויך.

אמאל האט דער גולם געלעבט מיט א גרויסען שם המפורש, וואס צדיקים האבען אין איהם איינגעלעגט. אמאל האט מען איהם אין זיינע גרויסע אויערן שמילע און קלוגע ווערטער אריינגעשושקעט, אמאל זענען צדיקים ווי שאטענס איהם נאכגעגאנגען און ווי א ברויז, אומבעהאלפען קינד פאר דער האנד געפיהרט.

די צדיקים זענען אויסגעשטארבען און דער גולם איז אריינגעפאלען אין די הענד פון הפקר מענשען, אין די הענד פון דער ווילדער געלער פרעסע, אין די הענד פון גרויס-מויליגע דעמאגאגען און אין די הענד פון גייציגע געשעפט מאכערס.

גרוילט איצט פון דעם גולם.

אנשטאט געסער גיט מען איהם בעטשקעס, אנשטאט גלויבען לעגט מען איהם אריין אין מויל לעסטערונג.

לעסטערט ער אלץ. ער לעסטערט דאס גרויסע וואונדערליכע לעבען, ער לעסטערט אפילו דעם געהיימניספולען טויט.

ער איז ביי משחיתים אין די הענד, לעסטערער האבען אויף איהם די שליטה, זייער פסול'ען שם המפורש האבען זיי איהם אין הארצען אריינגעלעגט.

איז אבער נישטא קיין טמא'דיגע אויפ ריכטיגקייט, קיין ליגנערישער עקסטאז איז נישטא אויף דער וועלט, זיי זענען אונמעגליך.

און עס פאסירט אמאל, אז מען הייסט דעם גולם טרויערן נאך א ליגען, פאלגט דער גולם, אבער אין זיין טרויער ליגט לעסטערונג, און זיין וויינען ליגט חוזק און זיין טרעהר איז דא סם און פון זיין זיפץ הערט זיך מגושם'דיגער געלעכטער.

דער פסול'ער שם המפורש ווירקט פסול'דיג...

* * *

אז האט די געלע פרעסע אויפגעשריפט דעם ניו-יארקער גולם צו טרויערן נאך איהרען אנ'אפגאט, נאך א קינא-ליאלקע, נאך א האליוואוד געטשקע — נאך רודאלף וואלענטינא.

דער גולם האט געפאלגט, ווייל די עובדא פון גולם איז צו פאלגען, אבער שענדליך האט ער געטרויערט, אומגעלומפערט האט ער געוויינט.

עס איז ארויס גראבע לעסטערונג אנשטאט טרויער, עס איז ארויס פערשווערונג אנשטאט צער, עס איז ארויס מגושם'דיגע היסטעריקע אנשטאט טיפען ווייטאג.

דער גולם האט זיך אזוי מגושם'דיג צוטרויערט, אז די משחיתים, וואס האבען איהם אנגעשרויפט, וואס האבען איהם געגעבען דעם טרויער-מיטל, האבען זיך אליין דערשראקען, האבען זיך בעטייליגט און האבען די טרויער-וואקכאנאליע אפגעשטעלט.

די פסלנות דער ליגען אז די העסליכע טרייפקייט האבען זיך אליין בעשטראפט

מען קען נישט פון טומאה ארויסשלאגען קדושה...

ווארים דער אפגאט רודאלף וואלענטינא איז געווען א צו פיל אויסגעבלאזענער ליגען.

ער איז ווי אלע ליאלקעס געווען אנגעפילט מיט שמרוי.

אינעווייניג א שטרויענע נשמה'לע. א שטרויען הערצעל און א פיצעלע שטרויענער טאלאנט.

דאס איז געווען זיין גאנצער גייסטיגער פערמעגען

אויסערליך איז ער געווען בעסער אפגעפארבט; ער איז געווען א שארמאנטער יונגערמאן, ער האט גוט געקענט טראגען א קאסטיום, יעדער מלבוש האט איהם געפאסט, איטאליענישע היטעל איז געזעסען אויף זיין קאפ מיט א עלעגאנטען חן'דעל.

ער האט געטאנצט און איז קיין טענצער נישט געווען.

ער איז בכלל קיין קינסטלער נישט געווען; ער איז בלויז געווען א גראטעסקער יונגערמאן, אין וועלכען פרויען פון געפעהרליכען עלטער און דינסט מיידלעך פערליבען זיך שטערבליך.

ער האט אפילו נישט פערמאגט די אמת'ע, עכטע און ראפינירטע עלעגאנץ, וואס איממאנירט, וואס רייצט און וואס דערהויבט.

שפיציג, עטוואס בולווארניש און איטאליעניש-רייסענדיג איז געווען זיין עלעגאנץ.

אין דעם פלאכען ליאלקע-שפיל פון דעם קינא איז ער געווען א גוטע ליאלקע.

ער האט קיין פונק אריגינאליטעט נישט פערמאגט, אין איהם איז קיין סימן, קיין שפור פון א פערזענליכקייט נישט געווען.

דער קינא מיט זיינע ביליגע השגות און מיט זיין וואסער'יגען מעלאדראמאטיזם פאדערט עס גארנישט. ער דארף האבען אזעלכע געטאקטע מענשעלעך.

דאס פלאכע וואסער דארף האבען זיינע קליינע שווימער.

* * *

עס איז די גרויסע קללה פון אונזער צייט: די גרעסטע ערפינדונגען, די גרעסטע ברכות, וואס גרויסע גייסטער שענקען דער מענשהייט, ווערען אויסגענוצט צו-להכעיס'דיג, אויף צו בעשיינען דעם מיסט, צו בעח'ן'ען דעם גאַרישען און צו בעגליקען דאס, וואס פערדינט נישט קיין גליק.

די גרויסע ערפינדונג פון דעם קינא ווערט אויסגענוצט צו שטארקען דעם שונד, צו געבען פליגלען דעם, וואס איז בעשאפען געווארען צו פויזען.

דער שונד איז בעגליקט געווארען פון דער גרויסער ערפינדונג, ער, דער ממזר'ל אין דער שיהנער קונסט משפחה איז נתעלה געווארען דורך דער גרויסער ערפינדונג.

רייך און שטארק איז איצט דער שונד, עזות'דיג און אראגאנט איז ער, ווי יעדער אויפגעקומענער שניידערעל.

שונד איז איצט די גרעסטע מאכט.

עס איז א העסליכע מאכט, עס איז די מאכט פון א קנעכט, וואס קעניגט...

א גרויסע ערפינדונג, וואס האט געקענט צוטראגען אין אלע ווינקעלעך פון דער גרויסער וועלט וויסען, לעבענס ווייזהייט און עהרליכע און געזונדע לעבענס-אידעאלען, א גרויסע ערפינדונג וואס האט געקענט פערברידערען מענשען, לערנען זיי און ברענגען זיי אמת'ע און געזונדע פרייד, איז געווארען פערשקלאפט און ווערט אויסגענוצט צו איטרעגען אויף דער ייעלט פלאכען און אומגליקליכען שונד, גייסטיגען דלות און עלענד.

אמעריקא איז געווארען די גרויסע פאבריק פון שונד.

און האליוואוד איז די גרויסע, אומגליקליכע פאבריק.

דארט זענען צוזאמענגעקומען אלע היסטערישע ווייבער פון גאר דער וועלט, דארט האבען זיי געעפענט די פענסטער פון זייערע שלאף-צימערען פאר דער גאנצער וועלט, דארט זענען צוזאמענגעקומען אלע, וואס זוכען לייכטע גליקען און ביליגע רוהם, דארט איז די וואקכאנאלישע קעניגרייך פון שונד.

און א שותף האט האליוואוד — דאס איז די געלע, געוויסענלאזע פרעסע.

עס איז געטרייע שותפות; זיי פאנגען צוזאמען פיש אין דעם מוטנעם וואסער פון לעבען.

עס איז א געטרייער בונד אויף לעבען און טויט.

מען קעמפט צוזאמען פאר דער וועלט-הערשאפט פון שונד.

און זיי זיגען, זיי זיגען, זייערע מחנות וואקסען אין די מיליאנען, זיי וואקסען ווי אומקרויט.

מען הערט שוין נישט אין דעם טומעל קיין צהרליך ווארט, מען האט שוין פערשווינען אין פערווארפענע און איינזאמע ווינקעלעך די אמת'ע קינסטלער, מען האט שוין פערשריען די שם פון דעם עהרליכען דענקער און אויפריכטיגען שאפער.

געגען יעדען גייען קינסטלער, וואס בעווייזט זיך שטיל אויף דער וועלט, שטעלען זיי ארויס א גאנצע מחנה מיטלמעסיגע און אנגעפארבטע ליאלקעס.

זיי פאבריצירען גאונים און „גרויסע" קינסטלער ווי פאָרד זיינע מאשינקעס.

זיי ארגאניזירען ט'זאומפען פאר פערשאלטענע מיטעלמיסיגקייטן, זיי בעגיסען מיט לארבער-קרענץ פוסטע קעפ, זיי מאכען בערימט אז מאמולער אוואנטוריסטישע און טאלאנטלאזע ווייבער דורך פאמיליען סקאנדאלען, דורך פסול'ע ליבעס-אפערען, דורך אומווירדיגען לעבענס-שמייגער, דורך בודואר-געשיכטען און דורך מגושם'דיגע דעבאטען מאכען זיי פאפולער זייערע ליאלקעס.

אלע פסול'ע מיטלען ווערען אויסגענוצט צו דערהויבען טאלאנטלאזיגקייט און עלענדען שונד.

* * *

האט דער שונד געוואלט פייערען איינעם פון זיינע העלדען, איינעם פון זיינע זיילען און איינעם פון זיינע גאונים,

שונד האט געוואלט אז די וועלט זאל טרויערן נאך איינעם פון זיינע ריטער.

ווארים רודאלף וואלענטינא איז געווען דער ריכטיגער ריטער פון דעם שונדישען קינא און דער אפגאט פון דער געלער פרעסע.

די געלע פרעסע האט איהם געשפייזט און ער האט זי געשפייזט, זיי האבען ביידע פון איין שיסעל געגעסען.

איז קיין טרויער נישט געווען, עס איז געווען לעסטערונג, ווייל ער איז קיין גאון נישט געווען.

אז זעהט איהר פאר אייך ווי עס וואקסט דער גאון פון קינא-שונד.

מיט 13 יאהר צוריק האט זיך דעם יונגען, שענקען איטאליענער גארנישט געחלום'ט צו בעווייזען זיך אויף דער סצענע, ער האט געלעבט און איטאליען, וואו יעדער שוסטער איז א האלבער אקטיאר און איהם איז קיינמאל נישט איינגעפאלען צו געהן אויף דער בינע.

די גרויסע איטאליענישע קינסטלער האבען אין איהם נישט דערוועקט קיין לוסט צו א טעאטער-קאריערע, דאס פארביגע און וואונדערליך-בעוועגליכע לעבען פון זיין שעהן פאטערלאנד האבען אין איהם נישט געוועקט קיין ליידענשאפט צו דער בינע.

ער איז געקומען אין אמעריקא מיט געזונדער און עהרליכער פונה צו פערנעהמען זיך מיט פארמעריי.

און דא, אין דעם ווילדען טעאטראלען אמעריקא, ענטדעקט ער אין זיך א גוואלדיגען קינסטלערישען טאלאנט.

ער האט קיין צייט נישט געהאט אפילו זיך אריין צו טראכטען אין דער טעאטער קונסט, צו בעגעהמען זי, צו לערנען זי און צו פערטיפען זיך אין איהר און ער איז פון העלער הויט בעווארען א גאון

און די טעאטער-קונסט איז גראד אזא, וואס פאדערט לכל הפחות צעהן

(ענדע 8-טע זייט)

א קראנץ פערל / פון תלמוד און מדרש

שלמה המלך'ס משפט.

דריי מענשען זענען צוזאמען געגאנגען אין א ווייטען וועג, און אזוי ווי ס'איז געווארען פרייטאג פאר נאכט האבען זיי בעשלאסען צו האלטען שבת אינטערוועגס, דעם גאנצען שבת'דיגען טאג נישט צו געהן. שבת טאר מען דאך אבער נישט טראגען ביי זיך קיין געלד, האבען זיי גענומען אלע דריי זייער געלד און האבען בעהאלטען אין א געוויסען ארט.

אין מיטען דער נאכט האט איינער פון זיי איבערגעלייגט דאס געלד אויף א צווייטען ארט, מיט דער כונה שפעטער דאס געלד פאר זיך צוצונעהמען.

ווען ס'איז געווארען שבת צו נאכט און זיי האבען זיך אלע גענומען קלויבען אין וועג אריין, זענען זיי צוגעגאנגען צום ארט, וואו זיי האבען דאס געלד בעהאלטען און האבען דאך נישט געפונען, איז געווארען צווישען זיי א מחלוקה: אזוי ווי קיין פרעמדע זענען מיט זיי נישט געווען האט דאך געוויס גענומען איינער פון זיי. איינער האט געזאגט אויפ'ן אנדערען און קיינער האט זיך נישט מודה געווען.

זענען זיי בעגאנגען אויף א דין-תורה צו שלמה המלך, און האבען איהם פארציילט די גאנצע געשיכטע ווי אזוי ביי זיי איז דאס פארגעקומען, און מ'קאן בשום אופן נישט ארויסגעפינען ווער פון זיי דריי האט דאס געלד גענומען.

שלמה המלך האט זיי אויסגעהערט און האט זיי געהייסען קומען אויף מארגען אין דער פריה, ווייל א מענש מוז זיך מיישב זיין, ער קאן גלייך נישט ארויסגעבען קיין פסק.

אויף מארגען אין דערפריה זענען זיי אלע דריי געקומען צו שלמה המלך הערען פון איהם זיין משפט.

האט צו זיי שלמה המלך אזוי געזאגט:

איך האב געהערט אויף אייך, אז איהר זענט אלע קלוגע מענשען, בעלי-תורה און בעלי-חכמה, איז דערפאר, וואס איך וועל אייך זאגען מיין משפט איבער אייער געלד, זאלט איהר מיר אויך עפעס זאגען, ווייל איך בין אין א פערלעגענהייט.

א מלך פון א ווייטער מדינה האט צו מיר צוגעשיקט פרעגען וועגען א זאך, וואס עס האט געטראפען אין זיין לאנד און איך ווייס נישט, וואס צו ענטפערן, אפשר וועט איהר מיר דאס קאנען זאגען.

די מעשה איז אזוי:

צוויי קליינע קינדער, א יונגעל מיט א מיידעל, וואס האבען זיך איינער דעם אנדערען געפעלען געווען, האבען זיך געשוואוירען, אז זיי וועלען אויסוואקסען זאלען זיי איינער אהן דעם אנדערען נישט חתונה האבען.

מיט עטליכע יאהר שפעטער איז דאס מיידעל געווארען א כלה מיט אנ'אנדער בחור, האט זי זיך אנגערופען צו איהר התן: איך קאן נישט ווערען דיין ווייב, ביז וואנען איך זאל נישט פרעגען יענעם יונגען מאן, וואס איך האב איהם אמאל צוגעשוואוירען, אז מיר זאלען איינער אהן דעם אנדערען נישט חתונה האבען. ער מוז מיר געבען זיין הסכם דערצו.

איז זי אוועקגעגאנגען צו יענעם יונגענמאן און האט איהם פערציילט, אז זי איז א כלה געווארען, אבער אזוי ווי זי וויל האלטען איהר שבועה, וויל זי נישט חתונה האבען ביז ער וועט דאס איהר ערלויבען און דערפאר האט זי איהם פארגעלעגט איהם אבצוגעבען דאס גאנצע געלד איהרס און תכשיטין.

האט זיך דער יונגערמאן צו איהר אנגערופען:

ווייל דו ביסט אזוי ארענטליך און דו געדענקסט אן דיין שבועה, דערפאר וויל איך דיין געלד נישט און איך בין דיר מוחל, און צו איהר חתן, וואס איז מיט איהר מיטגעגאנגען, האט ער געזאגט: נעהם דיר דיין חלק און לעבט אייך גליקליך ווי איהר ווינשט אייך אליין.

אז זיי זענען ביידע אוועקגעגאנגען, האבען זיי אונטערוועגס געטראפען גזלנים צווישען וועלכע עס האט זיך אויך געפונען אנ'אלטער מאן. האט ער צוגעכאפט דאס מעדעל מיט איהר געלד און ציהרונג וואס זי האט געהאט און האט איהר געוואלט מאנס זיין. האט זי זיך איינגעבעטען ביים אלטען ער זאל איהר אויסהערען, וואס זי האט איהם צו דערצעהלען.

און זי האט איהם דערצעהלט די גאנצע געשיכטע, וואס מיט איהר האט פאסירט מיט דעם יונגענמאן, וואס זי האט זיך געהאט מיט איהם צוגעשוואוירען חתונה צו האבען און ווי אזוי ער האט איהר מוחל געווען און האט איהר בא הייסען חתונה האבען מיט איהר חתן, וואס זי האט ליב און זי האט זיך ביי איהם געבעטען ער זאל איהר אבלאזען. אז ער, דער אלטער מאן, וואס שטעהט שוין אויפ'ן ברעג פון זיין קבר זאל זיך אראפנעהמען א מוסר פון יענעם יונגען בחור.

האט זיך דער אלטער מיישב געווען, אז זי איז טאקע גערעכט און ער האט איהר אבגעגעבען דאס גאנצע געלד מיט'ן ציהרונג און ער האט זי געלאזט געהן ווייטער מיט איהר חתן. —

איצט — האט שלמה המלך געענדיגט זיין ספור המעשה — האט מיר דער מלך פון יענער מדינה צוגעשיקט פרעגען איך זאל זאגען, ווער האט דא צום פיינסטען געהאנדעלט. אפשר קאנט איהר דאס מיר זאגען? האט ער ווייטער געזאגט צו די דריי מענשען, וואס זענען געקומען צו איהם מיט דער דין-תורה.

האט זיך אנגערופען איינער פון זיי: ביי מיר שטעהט העכער פון אלעמען דאס מעדעל, ווייל זי האט געהאלטען איהר שבועה.

און ביי מיר שטעהט העכער — האט זיך דער צווייטער אנגערופען — דער יונגערמאן, וואס הגם זי האט איהם געהאט צוגעשוואוירען, האט ער איהר דאך מתיר געמאכט חתונה צו האבען מיט אנ'אנדערען.

און איך זאג — האט זיך דער דריטער אנגערופען — אז העכער פון אלעמען דארף מען האלטען דעם אלטען, וואס ער האט שוין געהאט דאס געלד ביי זיך און האט געקאנט ביישטעהן אזא נסיון צו פועלן ביי זיך אפצוגעבען דאס געלד צוריק.

אויב אזוי, האט זיך שלמה המלך אנגערופען צו דעם דריטען, ביסטו טאקע דער גנב פון דעם געלד, מאך נישט קיין קונצען און גיב דאס געלד אפ.

עס האט לאנג נישט געדויערט און ער האט זיך מודה געווען און האט אבגעגעבען דאס געלד...

(מדרש עשרת הדברות)

גצזאמעלט דורך א. שלעזינגער

דער המון און זיין אפגאט

(ענדע פון 7-טע זייט)

פופצעהן יאהר ביז מען ווערט א קינסט-לער.

אלע גרויסע שוישפילער אויף דער וועלט האבען געמוזט דורכגעהן א פופ-צעהן יעהריגע שווערע ארבייט-שולע ביז זיי זענען געווארען גרויסע אקיא-רען.

איז די געניאלע לאנדס-פרוי פון רו-דאלף וואלענטינא, לעאנארע דוזע, גע-ווארען פלוצלונג א גרויסע וועלט-בע-ריהמטע שוישפילערין?

א שווערען וועג האט די דאזיגע גרויסע פרוי דורכגעמאכט ביז זי איז געווארען א גרויסע קינסטלערין.

אפילו סאראה בערנארד, וואס איז געווען א וואונדער קינד, האט געמוזט ארבייטען א גוטע צעהנדליג יאהר ביז זי איז געווא ען א גרויסע שוישפילערין.

אין דער שוישפיל - קונסט איז קיין ניסים נישטא.

און דא ווערט אין א פאר יאהר אן אגראנאם, וואס אינטערעסירט זיך מיט קרייטיכער, א געפייערטער בינהנען-קינסטלער.

אין א פאר יאהר ווערט ער בערימט און קען שוין נישט ארבייטען און פערטיפען זיך אין זיין קונסט.

די 24 שעה אין מעת לעת איז איהם ווייניג צו אפפערטיגען זיך מיט זיינע ליבע אינטריגעס, צו פראוועץ חתונות און גט'ן זיך פאר דער גאנצער וועלט אין די אויגען, צו דרעהען די גרויסע ראד פון רעקלאמע, צו בעזוכען אלע הוליאנקעס, צו טראגען זיך אין באה-נען און שיפען אין אלע עקען פון דער וועלט, כדי צו קלייבען די פרוכט פון זיין אויפגעבלאזענער בערימטקייט און צו פערברענגען מיליאנען, וועלכע האבען געפלייצט אין זיינע קעשענעס, צו רעדען מיט הונדערטער רעפארטערס און פאזירען פאר זייערע קאמעראס.

ווען האט ער צייט געהאט צו ווערען א קינסטלער?

אפילו א גאט-געבענשטער קינסטלער, ווען ער וואלט אריינגעפאלען אין אזא וויסטען לעבען, וואלט ער אין עטליכע יאהר פערפאכלעוועט זיין טאלאנט און וואלט צו גארנישט געטויגט.

* * *

ער איז קיין קינסטלער נישט געווען.

און די געלט פרעסער מיט איהר שותף דעם געלען קינא, קענען זייערע גרויסע ליגענס נישט געבען אפילו דעם שיין פון אן אמת, זיי האבען נישט קיין הארץ וואס ווערהאנט פאר זייערע שונד נאוגים. זיי האבען נישט קיין עכטע טרעהר אויף זייער טויט.

ארום דעם קראנק געווארצעם ליג-ליגנג האט היזעריג און ווילד געאר-בייט די רעקלאמע-מאשין מיט'ן גראס טען ציניזם.

און איבער'ן טויטען קערפער האט געגרילצט העסליך די שמד'ניצע - רע קלאמע.

די דראמאטישקייט פון טויט איז פער-וואנדעלט געווארען אין א בוילעסק

א יונג לעבען איז פערברענט געווא-רען אין גיהנום פון האליוואוד, א יונג לעבען האט נישט אויסגעהאלטען און איז געפאלען, שלעפענדיג אויף זיינע שווא-כע פלייצעס די שווערע שונד-משא, און זיי, די שונד-פירמען האבען פאר איהם קיין וואר מע טרעהר נים געהאט

א ביליגע קינא-מעלאדראמע האבען זיי געמאכט פון זייער העלד'ס טויט.

זיי האבען דעם גולם אויפגעשריפט און אוועקגעשטעלט איבער'ן טויטען קערפער.

היסטעריכע שטויסענישען, ווילדע שלע-גערייען און מנוחם ד'גע היסטעריקע זענען פארגעקומען ארום דעם טויטען שמעטערלינג, וואס איז פערברענט גע-ווארען פון די פייערווערק פון שונד.

קיין איין-איינציגע ווארימע און אויפ-ריכטיגע טרעהר איז נישט געפאלען אויף א יונג לעבען, וואס איז אזוי דרא מאטיש א בערגעריסען געווארען.

שונד איז אויסגעהאלטען ביז'ן סוף. אפילו דער לעצטער קדיש איז שונדיש...

ניו-יארקער „מארגען זשורנאל".

די גלות-שיף / אויפ'ן וועג פון פאלעסטינא / פון דר. א. גינזבורג

א מארגע אומרוהיגקייט בעהערשט מיך — א בענקעניש און א קלעמעניש.

די טרויריגע שטימונג איז ביי מיר ארויסגערופען געווארען דורך דער שיף און דורך איהרע פאסאזשירען.

אייגענטליך איז עס געווען נישט קיין שיף, נאר א שיפעל. אין גאנצען איז זי צוויי און א האלב טויזענד טאן גרויס. זי ווייזט גיכער אויס ווי א יאכט איידער א פאסאזשיר-שיף.

דער נאמען פון דער שיף איז „דא-ציא" און זי בעלאנגט צו רומעניען.

זי געהט פון יפו קיין חיפה און פון דארטען נאך קאנסטאנטינאפאל און קאנסטאנצא (רומעניען). איך פאהר קיין פוילען דורך רומעניען און דורך טשעכאסלאוואקיען. דאס איז דער נאהענטסטער וועג. אגב וויל איך זעהען קאנסטאנטינאפאל און די בלוטיגע רו-מעניען. דערצו האט מען מיר דער-צעהלט, אז אויף דער שיף וועל איך זיך טרעפען מיט אויסוואנדערער פון ארץ-ישראל. איך האב זיי געוואלט זעהען, הערען זייערע געשיכטען און וויסען, וואס עס טרייבט זיי צוריק אין די גלות-לענדער, פון וועלכע זיי זע-נען אנטלאפען.

קליין ווי דאס שיפעל איז, איז עס איינגעטיילט אין פיער קלאסען. א חוץ א דריטען קלאס פערמאגט עס אויך א פירטען. די דריטע קלאס'ניקעס קריגען ערגיץ א לאך אוועקצולעגען זייערע קעפ און עטוואס צום עסען. די פירטע קלאס'ניקעס קריגען גאר-נישט. זייערע שפייז ברענגען זיי מיט זיך. שלאפען — וואלגערען זיי זיך אויפ'ן דעק.

דער גאנצער דעק, א חוץ א קליין שטיקעל אויפ'ן העכסטען דעק, וואס איז אפגעצוימט פאר די ערשטע קלאס-ניקעס, איז פערנומען מיט די פירטע קלאס'ניקעס און טיילווייז אויך מיט די דריטע קלאס'ניקעס, וואס קענען נישט איינליגען אין זייערע נארעס מחמת דער גרויסער היץ. „נישטא מיט וואס צו אטעמען אונטען", בעקלאגען זיי זיך.

ליגען זיי די דאזיגע ארימע מענ-שען-קינדער מיט זייער ביסעל „מטלטלים", מיט זייערע ארימע בע-טיכעס, אויפ'ן דעק, אלטע קערב, אפ געבלאקירטע טשעמאדאנעס, גרויסע היימישע קישענס, ציריסענע פאטשיי-לעס, לעכערדיגע מאנטלען, און סתם שמאטעס.

שמאטעס, שמאטעס און שמאטעס!

און פון צווישען די שמאטעס שטאר-צען ארויס גרויסע ארבוזען, נישט-דערבאקענע ווייסע חלות, שטיקלעך קעז, ברעקלעך צוקער, ציבעלעס און אנדערע גרינסען. דאס איז די שפייז וואס זיי האבען מיט זיך מיטגענומען אויף זייער רייזע. אויף בעסערעס און אויף מצה איז קיין געלד נישטא. גאט, ווי גרויס עס איז דער דלות פון דיין פאלק!

איך בעטראכט דאס פאלק אין די שמאטעס. זייער צאהל איז נישט איבריג גרויס. פון 100 ביז 200 פערזאן, מאן און ווייב, גרייז און קינד. מאנכע זענען איינציגווייז, מאנכע אין פארלעך און אנדערע אין גאנצע פאמיליען. קליין אין צאהל, אבער אין מיינע אויגען האבען זיי אויסגעוויזען ווי דאס וואלט געווען דאס גאנצע פאלק ישראל, דער אייביגער וואנדע-רער מיט די אייביגע שמאטעס. מיר האט זיך אויסגעדוכט, אז די אלטע קערב און די אלטע טארבעס האבען זיי געקריגען בירושה פון זייערע עלטער-עלטער זיידעס, — פון די יודען וואס זענען מיט טויזענדער יאהרען צוריק אנטלאפען פון מצרים... דער חילוק איז בלויז, וואס יענע טארבעס זענען געווען אנגעפילט מיט גאלד און מיט זילבער — אזוי דערצעהלט דער חומש — די טארבעס פאר מיינע אוי-גען זענען לעדיגע, אנגעפילט מיט אר-בוזען...

די טארבעס זענען די זעלביגע!

איך בעטראכט דאס פאלק אין די שמאטעס און האב איהם באלד געקענט איינטיילען אין צוויי מחנות; איין מחנה פאהרט קיין ארץ ישראל; די צווייטע פאהרט פון ארץ-ישראל. איך האב זיי דערקענט דורך זייערע שיך. די וואס פאהרען פון ארץ-ישראל זענען ביי זיי די שיך דורכגעפרעסען מיט דעם ווייסען, קאלכיגען ארץ-ישראל-זאמד. די וואס פאהרען קיין ארץ-ישראל טראגען נאך אויף זיך דעם סטויב פון די איי-ראפעאישע לענדער...

און ווי גרויס עס איז דער חילוק צווישען די קומער און די פאהרער!

די ערשטע, אפגעריסען און הונגעריג, אבער מיט שמחה אין זייערע אויגען, מיט געזאנג אויף זייערע ליפען. פול מיט האפנונג, פול מיט גלויבען, פול מיט בעגייסטערונג, — „עלה נעלה ונ"ם יכול נוכל", מיר וועלען אויפגעהען און מיר וועלען בעזיגען. נישטא פאר זיי קיינע שוועריגקייטען; נישטא פאר זיי קיינע אונמעגליכקייטען. מיר וועלען זיגען!

די צווייטע, די צוריק-פאהרער, זע-נען מייסטענס פון דער פירטער עליה", פון די וואס זענען אנגעקומען אין לעצטען יאהר און וואס האבען גע-מיינט, אז אין ארץ-ישראל קען מען אוך לעבען פון לופט, מאכען געשעפ טען מיט'ן שטעקעלע אין האנד. וואו-נישט-וואו געפונט מען צווישען זיי א פאר „חלוצים" און „חלוצות". זיי הא-בען געפרובירט. דער ווילען איז דא, אבער דאס „פלייש" איז אזוי שוואך. דער מאגען מאנט זיינס. עסען מוז מען, און קיין ארבייט איז נישטא. ארץ ישראל ליידט פון דעם אלגעמיינעם קריזיס. אויך אין ארץ-ישראל איז דא אן'ארבייטסלאזיגקייט פונקט ווי אין ענגלאנד, ווי אין דייטשלאנד און ווי אין אנדערע לענדער אין דער הינ זיכט איז ארץ-ישראל א ציוויליזירטע מדינה... זיי שעמען זיך, די „חלוצים" און די „חלוצות", פאר וואס זיי פאה-רען אוועק. זיי וועלען צוריק קומען, פערזיכערען זיי. אבער דאס פייערעל אין די אויגען איז אויסגעלאשען. זיי גלויבען נישט מעהר. זיי זענען ענ-טוישט.

פיל ערגער אין זייער קריטיק זע-נען די „פירטע עליה'ניקעס", די מי-טעלקלאס, די בוחרים לעך און די הענדלער: „א שלעכט לאנד ארץ ישראל. ביי וואס האט מען אונז פער-פיהרט?" און דאס דערמאנט אייך אן די טענות, וואס דער „דור המדבר" האט געהאט צו משה'ן: „פאר וואס האסטו אונז ארויסגעצויגען פון מצרים, וואו מיר זענען געזעסען ביים טאפ פלייש?" דער חילוק איז בלויז, וואס די לייט פון דער „פירטער עליה" הא-בען נישט אין רומעניען און נישט אין פוילען געהאט א טאפ פלייש...

און די ערשטע גרופע פון די „קו-מער" בעגעגענען זיך אויפ'ן שיף מיט דער צווייטער גרופע פון די „פאהרער".

פרעגען די ערשטע:

„פאר וואס פאהרט איהר אפ פון לאנד?"

„מען קען קיין לעבען נישט מאכען", ענטפערען די צווייטע.

„אין פוילען קען מען אויך קיין לע-בען נישט מאכען", בעמערקען די ערשטע.

די ביידע גרופען לעגען איינע די אנדערע שטיינער אויפ'ן הארצען...

איך בעטראכט די צוריקפאהרער.

אט זיצט אן'עלטערע פרוי און רייסט א שטיק חלה מיט די ציינער. זי האט צו-ווייניג ציינער, אז זי זאל קענען בייסען. א פנים, אז דאס ריי-סען איז איהר אויך נישט לייכט. טונקט זי די חלה אין א ברוינע פלי-סיגקייט, וואו עס שווימט ארום א שטיק ציטרין. דאס איז טעע...

און דארט ליגען צוויי מעדלעך, זיי ליגען ווי געשאכטענע כפרה-הינדלעך. נאך גאר יונג און שעהן, אבער אויס-געמאטערט. זיי האבען געארבייט ביים „חצץ", געהאקט שטיינדלעך אויפ'ן שאסע אין דער ברענענדיגער היץ. נישטא מעהר קיין כוחות אויף דעם. א חוץ דעם איז די דאזיגע ארבייט אויך נישטא...

און אט דארט געהט ארום א יונגער מאן דאר ווי א שפאן, און לאנג ווי א לאקש מיט א נאריש פנים און שנא-רעט פיאסטערס:

„איך דארף האבען א בילעט פון קאנסטאנצא, גיט א פאר פיאסטערס."

און א ביסעלע ווייטער שטעהט א דארער חסיד מיט צוויי לאנגע פרא-פענציהער פאות פון ביידע זייטען. ער שאקעלט זיך און ווארפט זיך איבער א תהלים ווי אין א נכפה, און די פאות שאקלען זיך און ווארפען זיך מיט איהם.

זיי זענען אלע אומגליקליכע, צו-בראכענע מענשען, וואס געפינען פאר זיך אין ערגיץ קיין מקום-מנוחה נישט. פערשלאסען די וועלט פאר זיי. עס איז אויף זיי אלעמען א גרויס רחמנות. דאס הארץ בריכט קוקענדיג אויף זיי, אבער ארץ ישראל, דאס איצטיגע ארץ-ישראל איז פאר זיי קיין ארט נישט... ארץ-ישראל דארף כוחות, ארץ-ישראל דארף גלויבען. וואס טויג פאר ארץ-ישראל צובראכענע שארבענס? „מי הירא ורך הלבב", ווער עס האט מורא און איז ווייכהערציג, טאר אין מלחמה נישט געהען, טאר קיין פולווער נישט שמעקען, זאל ער בעסער אין דער היים בלייבען!

ארץ-ישראל דארף „אנשי חיל", — זי דארף העלדען!

מארגען אין דער פריה געהען אראפ אין חיפה זעכציג „חלוצים". א טייל פון זיי וועלען מסתמא שפעטער צוריק-פאהרען, נישט אויסהאלטען דעם שווע-רען עקזאמען, אבער א טייל וועט בלייבען. זיי וועלען בויען דאס לאנד!

25 יאהר יודישער נאציאנאל-פאנד

(היסטארישער איבערבליק צו דער 25-יעהריגער עקזיסטענץ פון קק"ל)

פון א. י. ברושעושינסכי

II*)

דאס יאהר 1907 וועט פערצייכענט ווערען אין דער געשיכטע פון דער ציוניסטישער בעוועגונג אלס אן'איבער-גאנגס-יאהר פון טעאריע צו פראקטיק, א יאהר פון ארבייט און ממשות'דיגע מעשים. ביז דעם יאהר האט זיך דער נאציאנאל-פאנד פערנומען בלויז מיט זאמלען געלד. די פערזאן, וועלכע איז שטענדיג געשטאנען אין צענטרום פון דער גאנצער פערצווייגטער ארבייט און האט איהר געשטאלט מיט וויסען און ארגאניזאטארישע קענטעניש איז געווען ד"ר ארטור רופין.

אין יאהר 1908 איז ד"ר רופין גע-קומען קיין ארץ-ישראל, און זיך גע-שטעלט אין דער שפיץ פון פאלעס-טינא אמט, וואס האט זיך דאן געגרינ-דעט אין יפו ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

די גרינדונג פון דעם אמט אונטער דער אנפיהרונג פון ד"ר רופין האט אריינגעבראכט א קאלאסאלע ענדערונג אין דער פראקטישער ארבייט פון נא-ציאנאל-פאנד אזוי, אז די אינוועסטי-רונגען זענען פשוט געוואקסען פון יאהר.

אזוי האט אין יאהר 1907 דער נאציאנאל פאנד אינוועסטירט אין פא-לעסטינער באדען 18 פראצ. פון זיין קאפיטאל, בעת אין יאהר 1910 איז די אינוועסטיציע געשטיגען ביז 61 פראצ. און אין די איבעריגע יאהרען האט עס שוין דערגרייכט ביז 75 פראצ.

אין יאהר 1908 איז געלעגט גע-וואָרען דער גרונדשטיין פון דער ערש-טער קאאפעראטיווער קבוצה אין דגניה — וואס האט געדינט פאר א מוסטער פאר די צעהנדליגער קבוצות, וואס זענען שפעטער געגרינדעט געווארען.

אויב עס האבען זיך נאך געפונען אין ציוניסטישען לאגער פאנאטיקער, וואס האבען נאך אלץ גע'חלום'ט ווע-גען טשארטער, איז געקומען די טעריטאריע איבערקעהרעניש און צושטערט לגמרי די דאזיגע אילוזיע.

דער נייניטער קאנגרעס אין יאהר 1909 האט אנגענומען איינשטימיג א בעשלוס צו גרינדען א קאאפעראטיווע קאלאניע אויפ'ן נאציאנאל-פאנד-באדען, און אויפ'ן צווייטען יאהר איז פאקטיש געגרינדעט געווארען אזא קאלאניע אין מרחביה, דער יודישער פונקט אין עמק יזרעאל. אזוי האט זיך ענטוויקעלט שטופענווייז די ארבייט פונ'ם נאציאנאל פאנד, ביז'ן אויסברוך פון דער וועלט מלחמה, וואס האט געשטערט און מפסיק געווען די ארבייט.

די זיבען יאהר 1907—1914 זע-נען געווען די וויכטיגסטע יאהרען אין דער געשיכטע פונ'ם נאציאנאל פאנד: דאן איז געלעגט געווארען א געזונדער שטארקער יסוד פאר פערשידענע קא-לאניזאטארישע פארמען און פרובען אויפ'ן קרן קימת באדען. דער קרן-קימת האט געגרינדעט פערשידענע קאלאניעס, דערפער און קבוצות. אין זיבען פונקטען פון ארץ-ישראל: בן שמן, חולדה, מרחביה כנרת, דגניה, בן-שמואל, באר טוביה, און די קאלא ניעס האבען געפונען ארבייט הונדער-טער ארבייטער, וועלכע האבען גרינד-ליך אויסגעלערנט די לאנדווירטשאפט אויף אלע געביטען. אין די דערפער איז געשאפען געווארען דער רכטיגער טיפ פונ'ם יודישען פויער וואס האט לגמרי געפעהלט אין ארץ ישראל.

די זיבען גוטע יאהרען האבען בע-וויזען, ווי ווייט געראכט ס'זענען גע-ווען די פראקטישע ציוניסטען, וואס האבען גע'טענה'ט, אז נאר דורך פראק טישער ארבייט קען מען ערגרייכען דעם טשארטער און פא ערען פערשידענע קאנצעסיעס. זעהר פיל סאציאלע שא-פונגען זענען ענטשטאנען, די העברע-אישע קולטור האט גלייכצייטיג אויפגע בליהט. אויך קוואנטיטאטיוו איז די ארבייט פונ'ם נאציאנאל פאנד אפשר נישט געווען אזוי רייך (בסך הכל איז איבערעסטירט געווארען אין פערלויף פון די זיבען יאהר בערך 200,000 פונט שטערלינג) האט דאס אבער קוואליטא-טיוו געהאט א קאלאסאלע בעדייטונג. עס איז נישט קיין ספק, אז די זיבען יאהר ארבייט האבען פערברייטערט דעם באדען פאר דער באלפור-דעקלאראציע.

די וועלט-מלחמה האט איבערגעריסען די קאלאניזאטארישע טעטיגקייט פונ'ם נאציאנאל-פאנד אויף א געוויסער צייט, אבער בכלל האט די ארבייט נישט אויפגעהערט. די אויפגאבע האט זיך נאר בעגרענעצט מיט'ן שיצען דאס גע-שאפענע און עקזיסטירענדע.

מיט דער גרעסטער אנשטרענגונג, בעזונדערס מצד די ארבייטער שיכטען, וואס האבען אלץ געשיצט ממש מיט מסירת נפש, איז געלונגען אפהיטען און צו דערהאלטען דאס פערמעגען און אינוועסטירטען קאפיטאל פונ'ם נאציא-נאל פאנד ביז'ן סוף קריג. און אז עס איז געקומען מנוחה און שלום אויף דער וועלט, און דער יודישער ישוב האט אנ-געהויבען אויף דאס ניי זיך צו בויען זענען געבליבען די נאציאנאל פאנד-פונקטען גאנץ אנבעשעדיגט

דעם 2 נאוועמבער 1917 יאהר איז געקומען די באלפור-דעקלאראציע, וואס האט אריינגעבראכט א קאלאסאלע ענ-דערונג אין דער גאנצער ציוניסטישער בעוועגונג און האט דעם גרויסען אימ-פולס און שוואונג צו דער אינטענסי-ווער ארבייט פאר דעם אויפבוי פונ'ם נייעם ישוב.

אין 1919 יאהר איז פארגעקומען נאכ'ן קריג דאס ערשטע מאל די פער-זאמלונג פונ'ם נאציאנאל פאנד אין נחמיה דע לימע איז געוועהלט געווארען אלס פארזיצענדער.

אבער דאס אלץ איז נאר געווען די פארברייטונגס ארבייט צו דעם וויכ-טיגסטע, וואס איז נאכדעם געשעהן מיט דעם בעשטעטיגען פון ענגלישען מאנ-דאט איבער ארץ ישראל אין צוזאמענ-האנג מיט דער באלפור דעקלאראציע

*) זעה „נייער פאלקסבלאט" 215

נאַציאָנאַל׳ע רעכט אויף אַרבייט

פון דר. ה. זשיטלאָווסקי

די אידעע פון „רעכט אויף אַרבייט" האָט אַמאָל געשפּילט אַ געוויסע ראָלע אין דעם סאָציאַליסטישען און סאָציאַל-רעפאָרמערישען געדאַנק. לויט אָט דער אידעע, וואָלט יעדער רעגירונג געווען מחויב צו פערשאַפען אַרבייט פאַר יעדען איינעם, וואָס וויל לעבען פון זיינע איי-גענע הענד און האָט נישט קיין געלע-גענהייט דאָס זיי אַנצואווענדען.

שפּעטער האָט מען זיך פון אָט דער אידעע אָפּגעזאָגט, ווייל מען האָט איינ-געזעהן, אַז זי איז — אין דער קאַפּיטאַ-ליסטישער וועלט — „אוטאָפּיש". ממשות׳דיג איז זי פערווירקליכט געוואָ-רען, אין אַ סך אַנ׳עניוות׳דיגערער פאָרם אין דעם אינסטיטוט פון אַרבייטסלאָזען-פערזיכערונג.

דאָס גאַנצע יודישע פאָלק, בפרט אין די מזרח-לענדער, נויטיגט זיך איצט אין אַזאַ „רעכט אויף אַרבייט". פון די שמאָ-טישע פּראָפּעסיעס ווערען מיר ביס-לעכווייז, אָבער סיסטעמאַטיש און זי-כער, אַרויסגעשטופּט. די גרויסע מאַסען רייסען זיך צו אַרבייטאָרישע בעשעפ-טיגונגען בכלל און צו ערד-אַרבייט בפרט. אָבער נאָר מיט גרויסע צרות קומט אָן נאָר אַ טייל פון זיי צוצושלאָ-גען זיך צו די אַרבייטס-קוואַלען אין דער אינדוסטריע און אין דער אַגראַר-ווירט-שאַפט. אין פּוילען און ליטע האָבען די ביזאהעריגע רעאַקציאָנערע רעגירונגען נעמיהט זיך אוועקצונעמען ביי אונזער פאָלק אויך יענע קאַרגע אַרבייטס-געלע-גענהייטען, וואָס מיר האָבען פערמאָגט.

וואָלט אין יענע לענדער געהערשט דער פּרינציפּ פון „רעכט אויף אַרבייט", דעמאָלט וואָלט די רעגירונג געמוזט זעהן צו בעפרידיגען יענע גרויסע יודי-שע לעבענס-נויט. און ווייל אָט די יו-דישע נויט איז נישט קיין צייטווייליגע ... נאָר אַ פּערמאַנענטע ... גאַנצער יודישער נאַ-ציאָנאַל-סאָציאַלער סטרוקטור, איז דאָס אַ נאַציאָנאַלע נויט. ממילא קאָן די איהר געהעריגע פאָדערונג אָנגערופען ווערען: די פאָדערונג פון „נאַציאָנאַלע רעכט אויף אַרבייט". לויט דער פאָדערונג וואָלטען די רעגירונגען גע-ווען מחויב העלפען אונז אין אונזער שטרעבען איבערצובויען אונזער סאָציאַ-לע סטרוקטור אויף די יסודות פון אַר-בייט בכלל און ערד-אַרבייט בפרט. און קודם כל וואָלטען זיי געמוזט פערשאַ-פען אונז דעם נויטיגען שטח ערד, אויף וועלכען עס וואָלט זיך געקאָנט בעזע-צען אַ יודישע פּויערשאַפט, פּראָצענטו-על נישט קיין קלענערע, איידער די פּויערשאַפטען פון די אַנדערע פעלקער.

אָבער אַזאַ פאָדערונג איז, — ווי די פאָדערונג פון „רעכט אויף אַרבייט" בכלל, — „אַנ׳אוטאָפּישע", ווייל ס׳איז איצטער נישטאָ קיין איין פּאַרטיי ביי דעם יודישען פאָלק פון יענע לענדער, וואָס זאָל לויט איהר מהות, זיין גרייט אַרויסצושטעלען זי און צו קעמפען פאַר איהר.

אויפנעהמענדיג דעמזעלביגען ענין, מוזען מיר זאָגען, אַז ווען אפילו דאָס גאַנצע פאָלק וואָלט שוין מסכים גע-ווען אויף דעם פּלאַן, אין זיין גאַנצער ברייט און טיף, וואָלט זיין אוטאָפּישער כאַראַקטער נישט פערשוואונדען, מחמת אַנ׳אַנדער טעם: די מניעה וואָלט דאָ געווען מצד די פעלקער און די רעגי-רונגען.

דער הויפּט פּונקט אין דעם „נאַציאָ-נאַלען רעכט אויף אַרבייט" איז די פאָ-דערונג פון גרויסע שטחים ערד, און ערד איז אין די איצטיגע צייטען, אפילו אין יענע אַגראַרישע לענדער, געוואָרען זעהר אַן אייידעלע מאַטעריע. ס׳איז שוין אויפגעוויזען געוואָרען פון אלע ערנ-סטע פאָרשער, אַז אייראָפּאַ אַגראַ-ריזירט זיך, דער וועלט-קריג און די רעוואָלוציעס האָבען נישט נאָר דער-לאַנגט אַ מאוי׳מדיגען קלאַפּ דער גאַנ-צער אייראָפּעאישער אינדוסטריע, נאָר

זיי האָבען פּלוצלונג אויפגעעפענט די אויגען אויף דעם פאַקט, אַז די אַגראַר-ווירטשאַפט איז דער זיכערסטער צווייג פון דעם עקאָנאָמישען לעבען — אַ צווייג, וואָס קאָן בעסער פאַר אלע אַנדערע צווייגען, אויסהאַלטען די העפטיגסטע בעזעלשאַפטליכע און געשיכטליכע שטור-רעמס.

דערצו קומט, וואָס די פּויערימשאַפ-טען, וועלכע זענען ביז אַהער געווען עקאָנאָמיש און פּאָליטיש פערשקלאַפט און האָבען נישט געהאַט דעם פולען צוטריט צו די בעאַרבייטבאַרע לענדע-רייען, האָבען איצטעטום דערשפּירט זייער געזעלשאַפטליכען און פּאָליטישען בעדייט, און רוקען אומעטום אַרויס אין אַנ׳אַלץ שאַרפערער פאָרם, די פאָדע-רונג פון „מעהר לאַנד".

און על-פי יושר גערעדט: ווער נאָך קאָן האָבען אַזאַ רעכט אויף לאַנד, ווי יענער קלאַס, וואָס איז הונדערטער און הונדערטער יאָהרען אויסגעדריסען געוואָרען אויף דעם לאַנד, האָט האָט הונדערטער און הונדערטער יאָהרען נאָכאַנאַנד איינער אַליין געטראָגען אויף זיך דעם שווערען עול פון אַרבייט, בעת אַלע אַנדערע קלאַסען האָבען גע-לעבט נאָר און דורכאויס פון זיין פּוי-ערימשער מיה?

ווען גרינג-צוטריטליכע ערד וואָלט געלעגען פריי ווי אַמאָל, וואָלטען אַלע, וואָס ווילען אַרבייטען אויף איהר ... קאָנט האָבען אַ רעכט ... איהר. ... נע צייטען ... — אין די מזרח-... ... — שוין לאַנג ... עק. די פּאָנהען פון גרינג-צוטריט-ליכער ערד זענען איצט לפי ערך אָרימ-ליך בעמאָסטען. וואָלט דאָס באמת גע-ווען אַ יושר, אַז פון די אָרימע פאָנדע' זאָל מען אין דער פּולסטער מאָס אויס-טיילען ערד קודם כל פאַר יענעם פאָלק וואָס האָט הונדערטער יאָהרען נאָכאַ-נאַנד נישט בעקרענקט און נישט גע-וועהטאָגט אויף איהר, אַ פינגער נישט געוואָלט צולייגען צו איהר, בעת דער

ערד-הונגער פון די געבוירענע פּויער-לייט האַלט אין איין וואַקסען?

איך וויל דאָ דערמאָנען דעם פאַקט, אַז די, אין אויך אַריין, זעהר קאַרגע ערד-אויסטיילונג, וואָס די סאָוועטישע רעגירונגען האָבען פון זייערע לאַנד-פאָנדען געמאַכט פאַר די רוסישע יודען, האָבען שוין אַרויסגערופען אַ געפיהל פון פערהידוש׳ונג ביי די דאָרטיגע פּויערים, און אַז קאַלינין, — דער „פּויע-רישער באַטקאָ", האָט געפונען פאַר נויטיג צו דערקלערען און צו פּערענט-פערען דעם ענין.

איך וויל דערמיט בשום אופן נישט זאָגען, אַז דער אַבסאָלוטער יושר איז שוין דאָ אַבסאָלוט און אינגאַנצען אויף דער זייט פון די פּויערים. וואָלט ער-געץוואו געווען אַ בית-דין, פאַר וועל-כען מיר וואָלטען געקאָנט אָדען די פעלקער צו אַ דין-יושר, וואָס זאָל מענש-ליך דורכנעהמען אַלע טענות און מענות, וואָס מיר האָבען איינע צו די אַנדערע, בין איך זיכער, אַז אונזער פאָדערונג פון „נאַציאָנאַלע רעכט אויף אַרבייט" וואָלט אַרויס אַ טריאומפירענדיגע.

וואָס מיר ווילען דאָ אַרויסברענגען איז נאָר דעם פאַקט, אַז אונזער איצטיגע אומשטענדען וואָלט יענע פאָ-דערונג געווען אַ רייכע אוטאָפּיע, ווייל ... קיין מזרח-אייראָפּעאישע רעגירונג וואָלט נים געקענט ... אויף זיך דורכצו-פיהרען זי אין איהר גאַנצען פערנעהם.

אָבער גוט קוקענדיג דערויף, רעכען איך, אַז אָט די „אוטאָפּיע" מוז אַוועק-געשטעלט ווערען אויף דעם סדר היום פון אונזער עפענטליכקייט און דוקא אין דער איצטיגער צייט.

קודם, לאָמיר אויפהערען צו שרעקען זיך פאַר דעם וואָרט „אוטאָפּיע". גראַד די לעצטע צייט האָט בעוויזען, אַז „אוטאָפּיעס" זענען גאָר אַ גרויסער און גאָר אַ געהויבענער ענין, אויב זיי דריקען נאָר אויס מיט זיך אַ טיפע און שאַרפע לעבענס-נויט פון אַ גאַנצען קלאַס, אָדער אַ גאַנצען פאָלק.

אַ וועלכע „אוטאָפּיעס" זענען, אַזוי צו זאָגען, די פּרויסדאַמפונג און אַרויס-אָטעמונג פון יענער טיפער לעבענס-נויט. שוין אין דער ערשטער צייט, ווען די ליפּען ווערען פול פון דעם אַרויסגעהויכ-טען צער, פאַרגעדיכטען זיך די אַרויס-דאַמפונגען אין דער פאָרם פון וואָל-קענס, וואָס טראָגען זיך אַרום איבער די בלויע הימלען פון דער פאַנטאַזיע, און בייסען, ווי וואָלקענס זייער גע-שטאַלט. דאָס זענען די פערשידענע אי-דעאַלען און פּלענער, ווי צו פערענט-פערען גרונטליך און אויף אַלע מאָל די אָנגעוואַקסענע לעבענס-נויט. אָבער וואָס שווערער די וואָלקענס ווערען, אַלץ גיכער ווערען זיי פערוואַנדעלט פון אַ גאַז-פאָרמיגען אין אַ פליסיגען צושטאַנד די „אוטאָפּיעס" ווערען אַ בעוועגונג און ווי אַ בעוועגונג ווירקען זיי ממשות׳דיג אויף דער ערד אין די פערשידענסטע פאָרמען, פון אַ שטילען פרוכט-ברענגענ-דיגען רעגען ביז צו אַנ׳אַלץ צעשטע-רענדיגען שטורעם...

ווכטיג איז, אַז די לעבענס-נויט זאָל איינגעזעהן ווערען, אַז זי זאָל געפינען איהר אויסדרוק אין דער פאָרם פון אַ צוטיגער פאָדערונג; אַז גרויסע מאַסען, וואָס קאָנען זיין פערראַנטוואָרטליך אין איהר, זאָלען צושטעהן צו איהר; אַז אַ סך מהות זאָלען טראַכטען וועגען איהר. אַז אַ סך מוחות זאָלען טראַכטען וועגען איהר. אַ סך הערשער-בענקען נאָך איהר: ... דעמאָלט האָט זי די גרעסטע שאַנסען, אַז אויך פאַר איהר זאָל קומען די צייט פון מקוים ווערען אין לעבען.

די „אוטאָפּיע" פון נאַציאָנאַלע רעכט אויף אַרבייט אין הויך-לאַנד וועט זיכער רעוואָלירט ווערען פון דער ווירקליכ-קייט. זי וועט שוין איצטער רעוואָ-דירט. דאָרטען וואו די נויט איז אַם שרייענדיגסטען און וואו גינסטיגע בע-דינגונגען האָבען בעשאַפען אַ בעדען פאַר איהר, אפילו ווען זי איז נאָך באַר-ניט אָנגערופען געוואָרען מיט׳ן נאָמען. מיר מיינען דאָ רוסלאַנד. קאַלינינ׳ס דע קלערונג, אַז מען גיט אונז אין רוסלאַנד באַר יענע ערד, וואָס קאָן גוט בעאַרבייט ווערען פון דעם נים-יודישען פּויער, ווייל ער האָט ניט די נויטיגע קאַפּיטאַלען איינצובערעכען זי, און ווייל

די יודען האָבען גענומען אויף זיך —יע-נע קאַפּיטאַלען צו בעשאַפען, — אָט די דערקלערונג איז אַנ׳אילוסטראַציע, ווי אַזוי די ווירקליכקייט איז מגיה די „אוטאָפּיע".

פון אַ ריין-רעכטליכען שטאַנדפּונקט האָט מען אונז געדאַרפט געבען גוטע צוטריטליכע ערד, חלק כחלק מיט אַלע אַנדערע פעלקער. אין דער ווירקליכ-קייט לאָזט זיך דאָס איצטער נים דורכ-פיהרען. ווערט דער ענין שווערער, אָבער די נויט טרייבט אָן דעם ווילען און וואו אַ ווילען, דאָרטען געפינט זיך שוין אַ וועג, אויף וועלכען מען קאָן אָנהויבען געהן.

פאַרוואָס זאָלען די יודען אין פּוילען און ליטע ניט קומען צו זייערע רעגי-רונגען מיט אַנ׳עהנליכען פאָרשלאָג? זאָל מען אונז געבען פון יענע לענדע-רייען, וואָס מוזען איצטער סיי-ווי-סיי ליגען וויסט, ווייל זיי נויטיגען זיך אין צוגרייטונגס-קאַפּיטאַל. מיר וועלען איהם בעשאַפען.

אַזאַ פאָרשלאָג, ווען מ׳זאָל איהם אויפנעמען, וואָלט בלי ספק פערשטאַרקט אונזערע אידעאישע פּאָזיציעס אין דעם קאַמף, פאַר דער פולער נאַציאָנאַלער גלייכבערעכטיגונג. עס וואָלט פער-שוואונדען דער איינדרוק, אַז אונזער גאַנצער קאַמף ווערט אין תוך אַריין געפיהרט פאַר די עקאָנאָמיש-פּריווילי-גירטע פּאָזיציעס פון דעם שטאָטישען לעבען. דאָס אַליין וואָלט שוין געווען אַנ׳אונגעהויערער וויכטיגער געווינס. נאָר-פאַרוואָס דוקא גלויבען, אַז דער פאָר-שלאָג וועט ניט אָנגענומען ווערען? די איצטיגע ליבעראַלע רעגירונגען פון יע-נע לענדער זענען ערנסט פּראַאינטערעס-סירט אין דער פערענטפערונג פון דער יודישער פראַגע, און—איז דען אין חוץ לאַרץ פאַראַן אַנ׳אַנדער וועג, ווי צו קומען צו איהר פולער פערענטפערונג.

די הויפּט מניעה אין דעם קאַמף פאַר אונזער נאַציאָנאַלע רעכט אויף אַרבייט דאַרף מען זוכען ניט אין דער דרויסענ-ליכער וועלט, נאָר אין די פאַלשע אי-דעען און אילוזיעס פון אונזער עפענט-ליכקייט, זי קאָן זיך אַלץ ניט שיידען מיט דעם געדאַנק, אַז אונזער אָרט איז אין די שטעט, און אַז „די וועלט מיסיע פון דעם יודאַאיזם" איז... דער האַנדעל.

דאָס איז אַנ׳אינעווייניגסטע חולאת, וואָס דאַרף געהיילט ווערען מיט היי-מישע מיטלען.

סוכּות אין טשאַרטקאָווער „הויף"

ווי אַזוי דער טשאַרטקאָווער רבי פּייערט סוכּות און שמחת תּורה

מיט גרויס פייערליכקייט און צערע-מאָניע ווערט אין טשאַרטקאָווער „הויף" געפייערט סוכּות און שמחת תּורה.

אויף די ערשטע טעג סוכּות פאָהרט זיך צונויף אַ גרעסערער עולם, ס׳רוב רבנים און נגידים. נאָכ׳ן דאַווענען מאַכט דער רבי מיט די חסידים קידוש. 3 אַזייגער נאָכמיטאָג פּראָוועט דער רבי דעם „טיש".

אינטערעסאַנט איז זיך צוצוקוקען ווי אַזוי דער רבי פּראָוועט דעם „טיש". דער רבי מיט די זיהן קומען אין די יום-טוב׳דיגע זשופּיצעס און שטריימלעך. אין דער רעכטער האַנד ביים רבי׳ן זיצט דער עלטסטער זוהן, נאָך איהם דער יונגערער א. אַ. וו.

דער טיש, ביים וועלכע דער רבי זיצט, איז אַ פּראָסטער, אַ לאַנגער, פון ביידע זייטען בעשטעלט מיט בענק, דער גבאי לויפט אַרום אויפ׳ן טיש אין די זאָקען מיט אַ פּאַטשיילע אין דער האַנד און זעצט אויס די חסידים נאָך זייער רייהע.

נעהנטער צום רבי׳ן זיצען די גע-הויבענע חסידים, נגידים און סתם חסידים נישט איין חסיד כאַפּט פון גבאי אַריין ביים אויסזעצען מיט דער פּאַטשיילע.

דאָס געדראַנג איז גרויס. הינטער׳ן רבי שטעהט דער הויפּט-גבאי, וועל-כער לאָזט נישט, אַז מען זאָל זיך אויפ׳ן רבי׳ן אַרויפלעגען. דער דריטער גבאי איז אַ טיש מייסטער. ער נעהמט צו מאכלים פונ׳ם שמש.

עס ווערט געגעבען פיש, יוך, פלייש און קאָמפּאָט דער רבי אַליין עסט כמעט גאָרנישט, פערזוכט פון יעדען מאכל אַ ביסעל און באַלד ווערט אַלעס צוכאַפּט אַלס שיריים פון די חסידים. ביי די שיריים ווערט אַ געכאַפּעריי, אַ געשריי ביז דער גבאי שטילט דעם עולם.

אין מיטען עסען ווערט געזונגען פערשידענע ניגונ׳לעך. דער רבי זאָגט אַ ביסעל תּורה, דאַן זינגט דער חזן „אתה בחרתנו" אָדער „ישמחו". נאָכ׳ן עסען פאַהרט דער עולם דעם רבי׳ן אַ היים. ווידער חזר׳ט זיך איבער דאָס טאַנצען פון די חסידים אין דרויסען, ביז דער רבי קומט צו צום פענסטער. דעמאָלסט צוגעהט זיך דער עולם.

„הושענא רבה" איז די שטימונג ביים רבי׳ן נישט קיין פרעהליכע. דאָס איז דערפאַר, וואָס הושענא רבה איז דעם עלטען ר׳ דוד׳ס יאָהרצייט (ר׳ ישראל׳ס ביוס פאָטער). אַ גאַנצע נאַכט געהען חסידים אויפ׳ן ציון זאָגען תּהלים. 8 אַ זייגער אין דער פריה קומט דער רבי מיט די זוהן אויף זיין טאַטענ׳ס קבר, ער זאָגט תּהלים און לעוט אַ קוויטעל.

מען דערצעהלט אַז אין די ערשטע יאָהרען, נאָכ׳ן אַלטענ׳ס פּטירה פלעגט דער רבי ביים קבר צום יאָהרצייט שטאַרק וויינען.

נאָכ׳ן געהען אויפ׳ן „ציון" שטעלט מען זיך דאַווענען. אין קלויז הענגט ביים בעלעמער אַ שעהנע לאָמפּ גע-מאַכט דורך די חסידים פון פערשי-דענע פאַפּירען לכבוד דער יאָהרצייט מיט דער אויפשריפט „דוד מלך ישראל חי וקים".

צו די „נענועים" און הושענה׳ס קומט דער רבי אַרויס פון שטיבעל. אין קלויז הערשט דאַן אַ טויט-שטיל-קייט. יעדער הערט זיך צו ווי דער רבי געהט מיט די נענועים און ווי ביי די הושענה׳ס דרעהט זיך דער רבי אַרום און זאָגט נאָך דעם חזן מיט אַ הויך בעטענדיג קול יעדען פּסוק. נישט ביי איין חסיד זעהט מען דע-מאָלט טרעהרען אין די אויגען.

נאָכ׳ן דאַ ענין פּראָוועט מען ווי-דער „טיש". די שטימונג איז נאָך אַלץ אַ טרויעריגע ביז סאַמע שמחת תּורה.

שמחת תּורה פאַר הקפות זאָגט דער רבי אַליין „אתה הראית". ער געהט מיט זיין תּורה׳לע מיט דער הקפה. שטימונג איז שוין אַ פולקאָם פרעהלי-כע. מען טראָגט אַריין אין קלויז שטוהלען, דער רבי זעצט זיך אין מי-טען. אַרום איהם די קינדער און מען זינגט און מען טאַנצט.

צום לייענען נעהמט מען אַרויס דעם רבינ׳ס תּורה׳לע. דער רבי געהט אַליין מיט „הגבה" און דער עלטעסטער זוהן געהט מיט „גלילה".

נאָכמיטאָג פּראָוועט מען דעם לעצטען יום-טוב-טיש. דעמאָלט איז אַמפרעהליכסטען דער טיש ענדיגט זיך שפּעט ביינאַכט. מ׳פיהרט דעם רבי׳ן אַ היים מיט אַ ניגון ספּעציעל פאַר שמחת תּורה.

חסידים קלייבען זיך אַרום אין דרויסען און מען טאַנצט זעהר לאַנג. דער רבי בויגט זיך אַרויסער פונ׳ם פענסטער, ווינשט די חסידים „לשנה הבאה בירושלים". די חסידים קענען זיך אַלץ נישט צושיידען פונ׳ם רבי׳ן. ווידער טאַנצט און ווידער געהט דער רבי צו צום פענסטער און ווינשט זיי אָן, דאַן צוגעהט זיך דער עולם.

אַ טייל געהען קאָמפּאַניעוויז, זינגענ-דיג אין שענק אַריין, אַ טייל ליצנ-רען אין קלויז דעם רבינ׳ס „שמירה". די ליצנזאַציע געהט אין די הויכע סומען אויף משקה און די חסידים טרינקען פאַר׳ן רבינ׳ס געזונד.

פּרץ כאהן.

—◆◆◆◆—

„פאליאקען“ און איזראעליטען

פון דר. ש. מ. מלצר

דער מזרח-אייראפעאישער יוד אין דייטשלאנד האט א דאפעלטען שונא — דעם דייטשען אנטיסעמיט און דעם היימישען אסימילירטע יודען. און ביידע קעמפען איצט געגען איהם מיט אנ'אומרהצרטער ביטערקייט.

די אסימילירטע יודען אין דייטשלאנד קאנען ניט פערגעסען, אז נאר א דאנק דער בעטייליגונג פון די מזרח-אייראפעאישע יודען אין בערלין, בעת די לעצטע יודישע געמיינדע-וואהלען, האט די בערלינער יודישע געמיינדע צום ערשטען מאל געקראגען א ציוניסטישע מאיאריטעט פון געוועהלטע רעפרעזענטאנטען, און בערלין איז געווען דער סאמע צענטער פון דער אסימילאציע-צייט אין די טעג פון מאזעס מענדעלסאן.

די אנדערע יודישע קהלות אין דייטשלאנד, וואס ווערען נאך אלץ בעהערשט פון דעם אסימילאטארישען עלעמענט, ציטערען איצט פאר די מזרח-אייראפעאישע יודען.

זיי, די אסימילירטע יודען אין דייטשלאנד פערשטעהען גאנץ גוט די געפאהר וואס די מזרח-אייראפעאישע יודען אין דייטשלאנד שטעלען פאר פאר דער אסימילאטארישער ממשלה און זיי מאכען איצט א פערזוך די דאזיגע געפאהר צו בעזייטיגען. אין פיל דייטשע שטעט, וואו עס לעבען גרעסערע גרופען פון מזרח-אייראפעאישע יודען, ווערט דער קאמף געגען זיי אנגעפיהרט פון די יאהודים אין אנטיסעמיטען. אין פילע פאלען האבען זיך ביידע — נאטירליך אין א קאמף געגען די „פאליאקען“, דאס הייסט געגען די יודען פון מזרח-אייראפע

אזוי האט, למשל, א פיהרער פון די אסימילירטע יודען אין קעלן ערקלערט אז די „פאליאקען“ זענען א געפאהר פאר די „דייטשע איזראעליטען“ און אויך פאר דאס „פאטערלאנד“, און האט קלאר אנגעדייטעט, אז ער וואלט זיך געפרעהט, ווען די דייטשע רעגירונג וואלט אויסגעוויזען די „פאליאקען“.

די פרעסע פון די אסימילירטע יודען שיט אלע וואך שוועבעל און פעך אויף די פאליאקען.

די „פאטערלענדיש“-געזאנגענע איזראעליטען פערגעסען אבער, אז זיי האבען אליין בעקומען בירגערליכע פרייהייט א דאנק דער ארבייט פון די זיהן און אייניקלעך פון די „פאליאקען“, און אז די מייסטע יודישע גדולים אין דייטשלאנד פאר די לעצטע הונדערט און פופציג יאהר זענען זיהן און אייניקלעך פון מזרח-אייראפעאישע יודען.

דער פאטער פון דער יודישער אויפקלערונג אין דייטשלאנד, וועלכער האט געלייגט דעם גרונדשטיין פאר דער עמאנציפאציע פון די דייטשע יודען, מאזעס מענדעלזאהן, האט זיך אליין בערימט, אז ער איז געווען אן אייניקעל פון דעם רמ"א (ר' משה איסערליס) פון קראקוי, און דער אייגענטליכער עמאנציפאטאר פון די דייטשע יודען, גבריאל ריסער, דער גרעסטער דייטשער רעדנער פון זיין צייט, איז געווען אן אייניקעל פון ה"ב רפאל הכהן פון פינסק. הרב רפאל הכהן איז ווי עס איז אין יענער צייט געווען די מאדע, בערופען געווארען אלס רב קיין פויזען, און פון פויזען איז ער אנגעקומען אלס רב אין האמבורג.

דר. פיליפזאהן, דער גרינדער פון דער „אלגעמיינער צייטונג דעס יודענטומס“, וואס האט געשפילט אזא גרויסע ראל אין דעם בעפרייאונגס-קאמף פון די דייטשע יודען, שטאמט אין דירעקטער ליניע פון דעם „פני יהושע“, וועלכער איז צולעצט געווען א רב אין קראקא, אויך די שיף-פאמיליע אין פראנקפורט-אם-מאין, פון וועלכער יעקב שיף איז געווען א מיטגליד, שטאמט פון פני יהושע און דער פני יהושע האט אנגעהויבען זיין רבני'שע קאריערע אין א קליין שטעטעל אין גאליציען. דער גרעסטער יודישער פילאזאף אין דייטשלאנד, וועמען געטהע האט שטארק בעוואונדערט, און פון וועמען עמנואל קאנט האט געזאגט, אז ער איז זיין בעסטער שילער, שלמה מאימאן, שטאמט פון דעם גאט-פערלאזענעם ליטווישען נעסט ניעסוויז — און א צווייטער מאימאן האבען נאך די דייטשע יודען ביז איצט ניט ארויסגעבראכט. דער דאזיגער ניעסוויזשער יוד איז געווארען צום שיקזאל פאר דער גאנצער ענטוויקלונג פון דער קלאסישער דייטשער פילאזאפיע. ער האט קאנט'ן פערניכטעט און די ערשיינונג פון פיכטע'ן מעגליך געמאכט — און פיכטע איז דער פאטער פון דעם דייטשען נאציאנאליזם.

איבער ברוך שפינאזא האבען זיך שוין פילע אנטיסעמיטישע דענקער אין דייטשלאנד לוסטיג געמאכט, אבער פאר דעם ניעסוויזשער יודען, שלמה מאימאן, שטעהען זיי אלע אויף די קני, און שלמה מאימאן איז דאך געווען דער עכטער „פאלאק“. ריכטיג דייטש רעדען האט ער זיך קיינמאל ניט אויסגעלערנט און אויסערליך איז ער געווען א טיפ ווי דער עלטער איצטער — אנ'עכטער באסיאק — אבער ער איז איינער פון די כהנים גדולים אין דעם מקדש פון דער דייטשער פילאזאפיע.

פערדינאנד לאסאל'ס פאטער שטאמט פון דער פוילישער שטאט אינאווראצלאוו, וואס די יודען האבען אנגערופען לאסלא — אזוי ווי זיי רופען אן ביעלי-צערקאוו שווארץ טומאה. פון דעם נאמען לאסלא איז געווארען דער נאמען לאסאל — און דער גרויסער פערדינאנד לאסאל איז געווען דער זוהן פון אנ'עכטען פאליאק.

אז קארל מארקס שטאמט אין דירעקטער ליניע פון דעם קראקאווער ראש ישיבה יוסף הכהן, דעם מחבר פון שארית יוסף, איז בעקאנט — און פילע האבען שוין בעמערקט, אז קארל מארקס אליין האט אויסגעזעהן ווי אן אלטמאדישער פוילישער רב.

ביז אויף דעם הייגטיגען טאג ווערט דאס „בערלינער טאגעבלאט“ פערעפענטליכט פאר א יודישער צייטונג ווייל זי קעמפט אם מייסטען געגען דעם אנטיסעמיטיזם און איהר בעגרינדער רודאלף מאסע איז געווען א פוילישער יוד און האט געשטאמט פון דער פוילישער שטעטעל בידגאשטש. און דער גרעסטער יודישער היסטאריקער אין דייטשלאנד, גרעץ, שטאמט פון דעם פוילישען שטעטעל קשיאנדוש.

די בעגרינדער פון דער מאדערנער פעלקער פסיכאלאגיע, מאריס לאצארוס, וועלכער איז געווען פראפעסאר פון פילאזאפיע אין דער קייזערליכער מיליטערישער אקאדעמיע אין בערלין, דער פילאזאפישער רבי פון אלע דייטשע גענעראלען, וועלכע זענען בערימט געווארען אין דער וועלט-מלחמה, איז געווען אנ'עכטער פאליאק, ווייל ער שטאמט פון דעם פוילישען שטעטעל פילענע, ביי פויזען. לאצארוס איז געווען איינער פון די גרעסטע און ערפאלגרייכסטע קעמפער געגען דעם אנטיסעמיטיזם אין דייטשלאנד.

די צוויי גרעסטע דייטשע מאטעמאטיקער פאר די לעצטע פופציג יאהר, מינקאווסקי און לאנדוי, זענען ביידע פאליאקען. מינקאווסקי איז געווען דער רבי פון איינשטיין'ען און איז וועלט-בערימט אלס דער שארפזיניגסטער מאטעמאטיקער פון זיין דור. ער איז דער ענטדעקער פון דער אזוי גערופענער פערטער דימענזיאן אין צייט, וואס פערבינדט צייט מיט רוים. א ברודער פון דעם דאזיגען מאטעמאטיקער מינקאווסקי, פראפעסאר מינקאווסקי פון קעלן, איז געווען בערימט אלס דער גרעסטער הגיעניקער אין דייטשלאנד. ביידע ברידער מינקאווסקי זענען געווען עכטע פאליאקען — זיי האבען ביידע געשטאמט פון ווילנע.

פראפעסאר לאנדוי פון געטינגער אוניווערזיטעט, וואס איז דער וואלאזשין פון די מאטעמאטיקער אין אייראפא, שטאמט פון לאדז, און איז דער זוהן פון דעם בערימטען „דייטשען“ גינעקאלאג פראפעסאר, לעאפאלד לאנדוי, פון דער בערלינער אוניווערזיטעט. דער אלטער לאנדוי האט זיך נאך בערימט, אז ער קאן רעדען יודיש אין ווארשעווער און אין קראקאווער דיאלעקט.

מאקסימיליאן הארדען'ס ריכטיגער נאמען איז וויטקאווסקי און ער שטאמט פון פוילען. זיין ברודער פראפעסאר וויטקאווסקי, פון דער לייפציגער אוניווערזיטעט, איז דער גרעסטער געטהע פארשער אין דייטשלאנד און א וועלט-בערימטער ליטעראטור-היסטאריקער.

מען טרעפט פילע יודישע אינטעלעקטועלען און בירגער אין דייטשלאנד, וועלכע האבען נעמען: מיטוואך, דאנערשטאג, דינסטאג און אזוי ווייטער. דער בעקאנטסטער פון זיי איז פראפעסאר מיטוואך פון דער בערלינער אוניווערזיטעט, א בערימטער אריענטאליסט. זיי שטאמען אלע פון דעם פוילישען שטעטעל שריעם, ביי פויזען. זיי זענען אלע עכטע פאליאקען

מען קאן אויסרעכנען א ליסטע פון נאך דרייסיג וועלט-בערימטע דייטשע נאטור-פארשער, שריפטשטעלער, מוזיקער, מאהלער, שטאטסמענער, רעדנער, ארגאניזאטארען, דיכטער, וועלכע האבען דורך זייערע ווערק און לייסטונגען געשאפען די דייטשע יודען די גרויסע קולטורעלע רעפוטאציע און וועלכע שטאמען אלע פון פוילען און ליטע. אזוי, למשל, די בערימטע געלערנטע פאמיליען יואל, קאסירער, עמדען און אזוי ווייטער — אבער די אסימילירטע יודען אין דייטשלאנד, וועלכע פערדאנקען זייער עמאנציפאציע צו דער ווירקזאמקייט פון זוהן און אייניקלעך פון פאליאקען, מאכען היינט יד אחת מיט די דייטשע אנטיסעמיטען אין זייער קאמף געגען די מזרח-אייראפעאישע יודען אין דייטשלאנד, ווייל די מזרח-אייראפעאישע יודען זענען נאציאנאלע יודען, „נאציאנאליזירען“ די יאהודימשע געמיינדען און זענען מעכב די אסימילאטארישע גאולה.

די ביטערע איראניע פון דער היסטאריע — מזרח-אייראפעאישע יודען האבען עמאנציפירט און קולטיווירט די דייטשע יודען — און איצט יודאאיזירען זיי די גערמאנישע איזראעליטען.

Dr. med. H. LUBICZ
צעגעלניאנא 43, טעל. 41-32
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער-שוואכע קראנקהייטען. 1839
היילונג מיט קווארץ-לאמפען (הארי-אויספאל)
נעמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד

זיך פארט איבערגעבעטען

ערצעהלונג פון מ. שטיקער

ביי ר' איטשע זשאלקאווער איז געשטארבען דער בן-יחיד. אזוי ווי זיין פאטער איז ער געווען אנ'עלוי, א שארפער מח. די הכנות צו דער לויה פונ'ם צוואנציג יעהריגען בחור זענען געווען גאנץ פשוט'ע. ר' איטשע אליין — ווי דערשלאגען ער איז ניט געווען, האט זיך געבעטען, אז דער סארארם זאל זיין וואס קלענער.

„מען דארף ניט“, האט ער געזאגט, „וואס ווייניגער מענשען ס'וועלען וויסען, אלס געזינטער וועט זיין“.

אין דאך האט די שטאט נאך אזא לויה ניט געזעהן. ווי א מין ווירבעלווינט האט זיך עס צעטראגען איבער אלע ווינקעלעך פון דער שטאט. א גאנצען טאג האט מען נאר געהאלטען אין איין רעדען דערפון — קליין און גרויס, יעדער האט בעדויערט, בערעדט, געזאגט, אז אזא קאפ איז אויף דער גאנצער וועלט ניט געווען, און אז ער וואלט אהן שום ספק געווען אויסגעוואקסען א גדול בישראל.

ניט קוקענדיג אויף די טיפע בלאטעס, וואס די רעגענס האבען געמאכט, האבען זיך די גאסען און אונטערגעסלעך געשווארצט פון הונדערטער מענשען, וואס האבען זיך געריסען און געוואלט זיין וואס נעהנטער ביים ארון. יודען האבען געפאכעט מיט די הענד און פערהויבען די בעקעשעס (זשופיצעס), זיי זאלען זיך ניט איינטונקען אין בלאטע; יודענעס אין קאלירטע, פלאטערנדיגע פאטשיילעס און שווארצע פארמאלאפעטע סאפאדניצעס האבען געמאסטען דריבנע, בכבוד'ע טריט און געווישט די געמוטשעטע טרערען מיט די געשפיצטע טיכלעך.

פון אלע ווינקעלעך האט זיך געהערט דער פערהייזעריגטער, ענליכער אויסגעשריי מיט'ן דריידלדיגען ניגון: צדקה תציל ממות! צדק לפניו יהלך! און דאס שטילע, אפגעהאקטע קלאפען פון די האלב-ליידיגע פושקעס.

דעם ארון האבען געטראגען די שענסטע בעלעבאטים פון שטאט. ר' איטשע אליין האט ניט געוואלט א טרעטען פון זיין שטאנג — די איבעריגע האבען זיך אומגעביטען אלע פינף מינוט — א סאפענדיגער און פערגאסענער פון שווייס האט ער געטראגען — מיט דער שווארץ-ווייסער, פלינקענדיגער בארד פאראויס. איינמאל האבען זיך זיינע פיס פערטשעפעט אין עפעס א שטיין, ער האט זיך א וואקעל געטאן, וואלט שיער ניט געווען אומגעפאלען, יעען ניט דער דיין, וואס איז געגאנגען נעבען זיין זייט, וואלט איהם ניט געווען א כאפ געטאן אונטער'ן ארעם. ער איז בלויז אפגעקומען מיט א ביסעל שרעק און עטליכע בלאטע-שפריצען אויף גלאנצענדיגען בגד. די איבריגע יודען האבען אויסגעקוליעט זייערע אויגען-אפלען, א ציטער געטאן און זיך ווידער בערוהיגט, געהענדיג אקעגען דער ווייסער, שטיינערנער מויער פון נייעם בית-עולם.

* * *

די ערשטע שבעה-טעג פערשפארט אין זיין חדר, האט ר' איטשע געפיהלט, אז מיט'ן טויט פון זיין איינאייציגען זוהן איז אויסגערונען געווארען זיין לעבען, זיין איינציגע האפנונג. פונקט ווי דעמאלט ביי פערציג יאהר, ווען ער האט בעגראבען זיין ווייב (און וואס איז געווען פריהער ביים טויט פון זייערע צוויי מיידלעך?) און ער איז געבליבען אליין אויף דער וועלט מיט אנ'אויסגעפקלכטען בן-יחיד — האט ער אויך איצטער געטראכט, אז אלצדינג איז שוין פאר איהם טעמפ, אפגעשטארבען. נאר דעמאלט האט ער נאך פארט געהאט עפעס אן אנהאלטפונקט, וואס האט זיך וואס ווייטער אלץ מעהרער צוואקסען אין א גרויסער, אומענדליכער ליידענשאפט, אין א היילינגער זאך, וואס מען דארף אפהיטען ווי דעם טייערסטען אוצר. ער דערמאנט זיך אפילו ווי מ'איז געקומען צו איהם דעמאלט ווענען עפעס א שדוך, אייגענע האבען זיך איינגעשטעלט, ס'איז ווי בעגאנגען אין לעבען ער זאל נאכאמאל חתונה האבען. און ער האט זיך איינגעשפארט. ווי גרוים אנ'עקשן ער איז געווען: ניין און ניין! אפי ניט געבען זיין זוהן א שטיפמוטער. ווארים ער האט געוואוסט דעם טעם דערפון. ס'איז איהם גוט געלעגען אין די ביינער און איצטער וואס איז איהם געבליבען?

יאהרען זיך אפגעמוטשעט אליין אהן א יודענע, אלצדינג געשאקען איהם. נאך מעהרער ווי ער האט געקענט. און פונקט דעמאלט ווען ער האט שוין געמיינט, אז די גאנצע וועלט געהערט איהם...

שוין עטליכע טעג, אז ר' איטשעס'ס גוף האט ניט געוואוסט פון קיין געקעכטס, חוץ טרוקענע ברויט און וואסער. ער האט צו זיך קיינעם ניט צוגעלאזט, ניט געוואלט הערען אפילו ווען די אלטע בריינע — וואס האט אויף איהם אכטונג געגעבען — איז איהם געקומען זאגען, אז זיין ברודער, דער רב וויל איהם זעהן. מיט א מאך פון דער האנד האט ער זי אפגעפטר'ט. אין אנדערען חדר איז דער רב געווארען ביין און אויפגערעגט.

דא ביי איהם אין שטוב זענען די ראלעטען געווען אראפגעלאזט און ס'איז געווען פינסטערליך. אין א ווינקעל איז ער געלעגען, ר' איטשע זשאלקאווער, אויפ'ן ווארימען כעפיך, איינגעקארטשעט, אין הוילען העמד, די יארמולקע פערריקט אויפ'ן קאפ און געקלערט:

— „הלואי שטארב איך! געדערכטער גאט! וואס האלסטו מיך? וואס טויג מיר נאך דאס געמוטשעטע לעבען? דערבארעם זיך“...

אין קאפ האט איהם געזשומעט ווי עפעס א גרויסע פליג וואלט געהאלטען אין איין ארומפליהען ניט ווייט פון איהם. דאס מויל האט זיך געטריקענט און דער בויך איז געווען ליידיג.

ער האט געהערט ווי בריינע עפענט שטילערהייט די טיר, קוקט אריין ניט אליין, און ס'איז איהם אומהיימליך געווארען אזוי, אז ער האט זיך נאך מעהר פערטון אין זיינע מחשבות ווענען כ'ים. נאר ווען ער האט דערפיהלט א ווארימע, ציטערדיגע האנד אויף זיין אקסעל, האט ער זיך אויסגעדרעהט, אויפגעהויבען דעם קאפ און געקוקט אויף זיין עלטערען ברודער, דעם רב, מיט אזעלכע מורא'דיגע, פערוואונדערטע אויגען.

דער רב האט גערעדט שטיל און געלאסען, געציילטע ווערטער:

„איטשע דו זאלסט אפטון אזעלכע נארישקייטען! כ'וואלט זיך אויף דיר געקלאגט כ'ווייס אליין ניט וואס“.

ער האט א הוסט געטון אין דער פערטאבאקטער פאטשיילע און ווייטער גערעדט שוין שנעלער, אבער נאך אלץ שטיל: „הער, וואס איך זאג דיר. ביי מיר איז געווען זלמן. דו ווייסט דאך שוין וועמען איך מיין. זי, הערסט וואס איך זאג דיר, זי ווארט נאך אלץ ווייזט אויס דער אמת'ער זיווג, אניט כ'ווייס, נו... וואס זאגסטו? נאר ניט געבעטען, איטשע“.

ווי פערטשאדעט דער קאפ איז איהם ניט געווען, האט ר' איטשע געוואוסט וועגען וואס דא האנדעלט זיך. תיכף געדאכט ווי דאס ווייב איז איהם געשטארבען איז צו איהם געקומען זלמן דער שדכן און איהם פארגעשלאגען

אחד-העם און מענדעלע מוכר ספרים

(עפּיזאָדען און נלייַכהערטלעך)

אין י. בילעאום-נומער פון „העולם" ברענגט י. ח. ראַווניצקי פאָלגענדע אינטערעסאַנטע עפּיזאָדען:

מענדעלע מוכר-ספרים און אחד העם, די צוויי „לייבען" פון דער אָדעסער באַהעמע זענען, נישט געקוקט אויף דעם, וואָס אין אַ סך זאַכען זענען זיי געווען גרונד-פארשידען איינער פון אַנדערען, הן מיט זייער כאַראַקטער, הן מיט זייער געמיט, געווען זעהר גוט-בעפריינדעט איינער מיט'ן אַנדערען און האָבען זיך בענעגנזייטיג זעהר געליבט און געאַכט.

אחד העם האָט זעהר פיל געהאַלטען פון מענדעלע'ן, דעם דאָזיגען תלמיד-חכם, וועלכער האָט שטענדיג פערחידושט זיינע צוהערער מיט זיינע גייסטרייכע און בילדערישע רייד. ער האָט אויך זעהר גערן געלייענט מענדעלע'ן, און האָט בעוואונדערט זיין העברעאישע רייכע, פשוט'ע און אויסערגעוועהנליך-פּינקטליכע שפּראַך.

איינמאָל האָט אַ יונגער יודישער ליטעראַטור-פריינד געפרעגט ביי אחד העם, וועלכען סטיל ער האַלט פאַר'ן בעסטען אין דער נייער העברעאישער ליטעראַטור, און וועלכען שרייבער ער וואָלט געשטעלט אלס מוסטער פאַר אַנפאַנגער? אחד העם האָט געענטפערט: „אויב אין בעלעטריסטיק, איז געוויס מענדעלע'ס סטיל דער מוסטער האַפטער. „און אין פובליציסטיק?" האָט יענער געפרעגט. פובליציסטיק — איז דאַכט זיך דער סטיל פון אחד העם.

ווענען דער גייסטיגער פערבינדונג, וואָס האָט געהערשט צווישען די ביידע פערזענליכקייטען, דערצעהלען אַ סך די וואַרימע הערציגע בריף זייערע איינער צום אַנדערען.

אויף דער איינלאַדונג פון לאַנדאַנער יודען זיך צו בעטייליגן אין דער טרויער-פערזאַמלונג נאָך מענדעלע'ס טויט, האָט אחד העם געשריבען:

„דער טויט פון ר' מענדעלע איז פאַר מיר אַ דאָפּעלטער טרויער: ערשטענס, אויף דעם לייב פון די יודישע שרייבער, וואָס איז אָפּגענומען געוואָרען, און וואָס ס'איז נישטאָ, ווער עס זאָל איהם פערבייטען. און צווייטענס, אויף דער גרויסער אבידה, וואָס אונזער קליינע אָדעסער חבורה האָט געליטען. אונזער אָדעסער חבורה האָט זיך שוין פון פריהער אָנגעהויבען פונאַנדערצופאַלען, אָבער כל זמן דער אַלטער האָט געלעבט און געאַרבייט, האָב איך געהאַט דאָס געפיהל, אַז אונזער היים איז נאָך נישט חרוב. די קינדער זענען צושפּרייט, אָבער דער אַלטער טאַטע לעבט נאָך און בינדט אַלעמען צוזאַמען."

און אין דעם בריף שרייבט ער אויך ווייטער:

„ווער עס האָט נישט געזעהען דעם אַלטען, אַרבייטענדיג אויף דער איבערזעצונג פון זיינע ווערק, ווי ער האָט בעאַרבייט יעדעס וואָרט, יעדע פראַזע, כדי די העברעאישע איבערזעצונג זאָל נישט דאַרפען פערשעמט ווערען פאַר'ן יודישען אָריגינאַל, דער האָט אין זיין לעבען נישט געזעהען קיין ליבהאָבער פון דער העברעאישער שפּראַך. מענדעלע האָט נישט ליב געהאַט דאָס רעדען העברעאיש, בעזונדערס האָט ער נישט ליב געהאַט, בעת פרויען האָבען גערעדט העברעאיש. דאָס איז געווען דאָס געפיהל פון אַ קינסטלער, וואָס האָט נישט געקאָנט פארליידן די געמאַכטקייט, וואָס מען זעהט בעת'ן רעדען העברעאיש, בעזונדערס, ווען עס רעדען מענשען נישט קיין געניטע אז זייער שטאַמלען שטעכט די אויערען".

אויך מענדעלע האָט אָפּגעגעבען גרויס כבוד אחד העם'ן, און אָפטמאָל, ווען איהם פלעגט אויסקומען צו הערען, אַז מען איז אחד העם פוגע כבוד, האָט זיך מענדעלע געבייזערט און געזאָגט: „אל תגעו במשיחי!" (טשעפּעט נישט מיינע משיחים!)

נאָר איינמאָל, בעת מענדעלע האָט דורכגעלייענט אחד העם'ס אַן אַרטיקעל, וואו ער בעטאָנט צו שטאַרק די מאַכט פון דעם „גייסטיגען צענטער", איז ער געוואָרען אויפגערעגט:

„אַ מאָדנער מענש ער איז דער אחד העם! תמיד נאָר ער זוכט צו פערשפּרייטען צווישען יודען די תורה וועגען גייסט. ער הערט גאָר נישט אויף מנבא צו זיין אין די גאַסען אין נאָמען פון גייסט. רבונו של עולם, פעהלט דען דעם יודישען פאָלק גייסט? מיר שיינט, אַז אונזער פאָלק האָט שוין אינגאַנצען קיין גוף נישט, ער איז לויטער גייסט.

היינטיגע צייטען מוזען אונזערע יודען זיין אַ ביסעל גשמיות'דיגער און שיקען צו אַלדע רוחות די רוחניות'דיגקייט!

אַן אַנדער מאָל ווידער איז ער זייער געווען אינגאַנצען אין אַ גייסטיגער שטימונג, אַז ער האָט אַליין אויך גערעדט מיט זיין שיינער בילדערישער שפּראַך וועגען דער שטאַרקייט פון יודישען גייסט. ווען מען האָט איהם דעמאָלסט געזאָגט:

„זיידע, איהר זייט דאָך געוואָרען אַן אחד-העמיסט!

האָט ער געענטפערט מיט זיין נאַאיווען קינדערישען געלעכטער'ל:

— איך אַן אחד-העמיסט? פערקעהרט, אחד-העם, בעת ער רעדט אַזעלכע ווערטער איז אַ „מענדעליסט".

בכלל פלעגט מענדעלע אָפט זאָגען:

— איך און אחד-העם זענען צוויי נעגאַטיווע עלעקטרישע כוחות, וואָס זיי פערטראָגען זיך נישט, אָבער זיי זענען דאָך פון איין מין.

און אָפטמאָל פלעגט ער ווערען אין כעס און זאָגען:

„אָט דער אחד העם ברענגט מיך אריין אין אַזאַ צאָרען, אַז איך וואָלט איהם געוואָלט גענומען און אויפגעהאַנגען אויף זיין „רוחניות'דיקייט". פערשטעהט זיך, אַז נאָכדעם וואָלט איך אַליין געמאַכט אויף איהם אַ גרויסען הספד און איך וואָלט מעהר פון אַלעמען בעוויינט די גרויסע אבידה, ווייל ווער וועט איהם פערבייטען?"

מענדעלע איז געווען אַ גרויסער געגנער פון דער ביבעל-קריטיק. ער האָט שטענדיג געהאַט די שאַרפסטע ווערטער וועגען די יעניגע, וואָס רייסען זיך אריין אין דעם היכל פון דעם תנ"ך און דרייען איבער דעם זין פון די געטליכע ווערטער. „דאָס איז אַן עסק פאַר די גוים" פלעגט ער זאָגען, „וואָס זייערע ביבעל-פאָרשער זענען צום גרעסטען טייל עמי-הארצים לגבי אונזערע תלמידי חכמים". אַליין איז ער געווען אַן אויסערגעוועהנליכער בקי און חריף אין תנ"ך און זיינע חידושים און המצאות זענען געווען צו בעוואונדערן. בעזונדערס האָט ער פערעהרט און פערהייליגט משה רבנו, דעם פאָטער פון אַלע נביאים.

איינמאָל האָט אחד העם געהאַלטען אַ רעפעראַט אין אַן אָדעסער קלוב וועגען משה רבנו, אין וועלכען ער האָט געזוכט צו בעווייזען, משה רבנו האָט גאָר נישט עקזיסטירט אין דער אמת'ן, נאָר ער האָט געלעבט אין דמיון פון פאָלק.

מענדעלע איז געוואָרען אויף איהם ממש אויפגעקאָכט צוליב זיינע רייד און גלייך נאָכ'ן רעפעראַט האָט ער אָפּגערופען אין אַ זייט דעם היסטאָריקער דובנאָוו און האָט איהם געזאָגט מיט אַ פערפלאַמטען פנים פון פערדרוס:

— נו, וואָס זאָגט איהר וועגען דער שיינער דרשה? אַז אַך און וויי איז צו אונז וואָס מיר דאַרפען דאָס הערען! אין דער תורה שטייט, אַז קיינער ווייסט נישט ביים היינטיגען טאָג, וואו עס געפינט זיך משה'ס קבר, איך אָבער ווייס וואו זיין קבר איז: דאָ אין דעם זאַל. איז משה בעגראָבען געוואָרען און דער קברות-מאַן זיינער איז אחד העם!

אָבער דער כעס זיינער האָט זיך נישט געהאַלטען לאַנג און אינגיכען האָבען די ביידע גוטע פריינד זיך ווייטער איבערבעטען.

מענדעלע פלעגט זיך אָפט וויצלען וועגען פערשידענע כלל-טוער און ליטעראַטען, וואָס זענען געווען איינגעהער ביי אחד העם, אויף איינעם אַ כלל טוער אַ שרייער האָט ער אַמאָל געזאָגט:

„ווען דער קומענדיגער היסטאָריקער וועט פערצייכענען די „עולי הגולה" פון אונזער צייט און וועט שטעלען אויף זייערע נעמען טראָפּ, אַזוי ווי עזרא הסופר האָט דאָס געטון, וועט ער אויפ'ן נאָמען פון דעם כלל טוער געוויס שטעלען דעם טראָפּ „קרני-פרה". אויף אַ שרייבער פון אחד העם'ס תלמידים האָט ער געזאָגט: „ער איז דער „גולם" פון אחד העם, אַזוי ווי דער „גולם" פון מהר"ל מפראג און וואָס ער שרייבט און טוט, בעשטעהט נאָר מיט'ן שם-המפורש פון אחד העם..."

דבורה'לען, ר' שמעו ראקאָווער'ס אלמנה. איצטער — די זעלבע מעשה.

ער האָט געשוויגען. אַראָפּגעלאָזט די אויגען, געזעהן אַ פאָס ליכטיגקייט אויף דער דיל, זיך משער געווען, אַז דאָס קומט מסתמא פון אַ פענסטער-שפּאַרע, און ער האָט זיך פערטראַכט.

דער רב האָט געוואַרט, זיך געגלעט די באָרד מיט די דינע, קנעכעלדיגע הענד, און ווען ער האָט דערפיהלט, אַז נעבען איהם זיצט אַ שטיק שטיין, נישט קיין מענש, האָט ער מוסיף געווען.

— ס'וואָלט בעסער געווען דער בעסטער פּלאַן איטשע, הער וואָס מענשען זאָגען דיר. זייט נישט קיין שוטה כ'בין דאָך דיר אַ ברודער, נישט קיין שונא, אַ ווילד-פרעמדער...

דאָ האָט ר' איטשע דערפיהלט ווי די אויגען שפּרינגען איהם אַרויס פון קאָפּ, און רעדענדיג האָט ער זיך אַרום די ליפּען אַ סלינע געטון ווייסער שוים:

„אַז איך ווייס נישט וואָס איהר אלע ווילט פון מיר. זיך אָנגעזעצט ווי פּיאַווקעס און זויגען מיר דאָס בלוט. בעסער וואָלט איהר מיך צורוה געלאָזט און פערטיג! איך קאָן מיר מיין שטעטעל אַליין בעשטעהן, נישט קשה!..."

דער רב האָט געזעהן, אַז ס'וועלען איהם איצטער גאַרנישט העלפען זיינע רייד, אַז זיי זענען פּונקט ווי אַרויסגעוואָרפענע אין ווינט, האָט ער זיך אויפגעהויבען און איז אַוועק אָהן אַן אַנדער וואָרט אפילו.

בלייבענדיג אַליין האָט זיך ר' איטשע אויפגעהויבען פון דר'ערד, זיך צורעכט געמאַכט די יאַרמולקע אויפ'ן קאָפּ, אַריינגעפאָהרען מיט די הענד אין דער צעשויבערטער באָרד און הויך אַ טראַכט געטון:

„אפשר"..

* * *

די איבעריגע שבעה טעג איז ער שוין נישט געלעגען אין ווינקעל. בריינע האָט געזעהן, ווי ער האָט זיך פלוצלינג געענדערט, געוואָרען אַן אַנדער מענש, האָט זי געפיהלט איהרט ווי אַן אמת'ע בעלעבאָסטע. זי האָט איהם געהאָדעוועט ווי אַ קינד, איהם אָפּגעהיט, אַז קיין שפּרענקעלע זאָל אויף איהם נישט פאַלען, און צו-וויסען געגעבען דעם רב דערפון אַזוי ווי ס'וואָלט געווען איהר געשוואוירענע חוב.

יענער איז שוין איצט נישט געקומען צו לויפען ווי פריהער.

„וואַרט אויס, נישקשה, וועסט נאָך קומען צו מיר". האָט ער זיך געטראַכט, צופּענדיג דעם שיטערען שפּיץ פון זיין ווייסער, געדיכטער באָרד און אַזוי איז געווען: נאָכ'ן לעצטען מנין, וואָס איז זיך צוזאַמענגעקומען אין אָט דער שטוב ביי ר' איטשע זשאַלקעווער, האָט ער זיך אָנגעטאָן אין דער גאַנץ נייער זשופּיצע, געהייסען בריינע'ן אויסבערשטען דעם קאַפּעלוש, די שיך, זיך אָפּגעווישט דעם שמעקען מיט'ן ביינערנעם הענטעל, זיך אַליין אויסגעקעמט די באָרד און דעם צעפּאַטשעלטען קאָפּ האָר און אַוועק צו זיין עלטערען ברודער, דעם רב.

דאָרטען איז ער אָפּגעזעסען מיט זיין ברודער עטליכע שעה און פערשפּאַרטע חדר מיוחד. די רביצין, וואָס איז אומגעגאַנגען אין סאַמעטענע פּאַנטאָפעל און אין ברוגזען קאַפּטיכעל, האָט עפּעס געהערט אַמפּערטיגע קולות, נאָר אַזוי ווי ס'איז קיינמאָל נישט געווען איהר עסק וואָס מאַנסביל'ען רעדען האָט זי זיך מאַקע אַזוי געטראַכט: „נישט מיין עסק", און זיך ווייטער געמאַסטען די גרויסע, ווינטיגע שטוב.

נאָר ווען זיי זענען ביידע אַרויסגעקומען מיט שטראַלענדיגע אויפגעריכטע פנים'ער, אי איהר מאַן, אי איהר שוואָגער, און ווען איהר מאַן האָט מיט אַ הויך, פריידיגע קול אַ זאָג געטון:

— „הערסט. יענטע לעב, מעגסט דערלאַנגען כיבוד, איטשע גיהט דאָך מיט מזל ווערען אַ חתן"!

האָט זי אפילו נישט נאָכגעטראַכט, וואָס, ווען און מיט וועמען, און געענטפערט:

— „זאָל זיין מיט מזל.."

אַ האַלבע שעה שפּעטער איז שוין אין דער גאַנצער שטאָט געווען אויסגעפּויקט, אַז ר' איטשע זשאַלקעווער, דער גביר, ווערט חתונה האָבען מיט שמעון ראַקאָווער'ס אלמנה, דבורה'לע-יענטע, וואָס טראָגט אייגענע האָר און אַ שוואַרץ חן פלעקעל אויף דער לינקער באַק, און וואַרט שוין אויף איהם אַכט יאָהר, זינט זיין ווייב איז געשטאָרבען.

יאָסעל דער בעל עגלה

פון ז. מאַרנבליט

יאָסעל בעל-עגלה איז געווען אַ פרומער יוד. ווען ער איז געשטאָרבען, האָט דער מלאך הדומה געכאַפּט זיין נשמה און זי גענומען טראָגען צום גיהנום. ווען יאָסעל האָט דערזעהען פון ווייטען דעם גיהנום, האָט ער אַ געשריי געטון:

— „פּפּפּררררר"!!!

דער מלאך איז צוטומעלט געוואָרען און האָט זיך אָפּגעשטעלט.

— וואָס ווילסטו? — האָט דער מלאך איהם געפרעגט — און וואָס שרייסטו צו מיר „פּררו"?

— ווייל דו געהסט קרום ווי אַ פערד — האָט יאָסעל געזאָגט וואָס טראָגסטו מיך אין גיהנום אַריין? איך בין געווען אַ פרומער יוד. איך האָב קיינמאָל קיין עבירה נישט געטון און פאַר אַ מצוה האָב איך מיך ממש מוסר-נפש געווען. אין די גרעסטע זאַווערוכעס פלעג איך אַראָפּקריכען פון דעם וואָגען און זיך שטעלען דאַווענען, אָפטמאָל, אַז איך האָב מיך געפונען פרייטאָג הינטער דער שטאָדט, און עס איז געווען אַ סכנה, אַז איך וועל חלילה אַריינפאָהרען אַ מינוט אין שבת אַריין, האָב איך מיך אָפּגעשטעלט און שבת געהאַלטען אין מיטען פעלד. אין דער היים איז געווען דאָס אמת'ע ביסעל בראָטען, מיט די טייערסטע העלכים, מיט דער גאָלדענער יוך מיט לאָקשען, און מיין יודענע, גאָרנישט קיין שפּעטנע. אין די שבת'דיגע קליידער מיט פּאָר פלאַמטע באַקען, האָט געשיינט ווי אַ זון... און איך בין געשטאַנען הינטער דער שטאָדט—מחמת מורא איך זאָל חס ושלום נישט מחלל שבת זיין. נעמסטו אַזאַ יודען און טראָגסט איהם אין גיהנום אַריין: וואו איז יושר?"

— ביזט גערעכט! — האָט דער מלאך געזאָגט—אָבער איך האָב נישט קיין בעפעהל פון גאָט דיך צו טראָגען אין גן עדן אַריין. איך וועל דיך ברענגען צום אַלטען, און ווי ער וועט זאָגען וועל איך טון".

— דאָס זענען ווערטער—האָט יאָסעל זיך דערפרייהט אין די פעדערען, אָבער ווען ער איז אַקעגענגעשטעלט געוואָרען פאַר גאָט און האָט אויפגעקלעגט זיינע טענות איז זיין האַרץ איהם איינגעפאַלען, ער האָט געזעהען, אַז זיינע רייד האָבען נישט מילדער געמאַכט גאָט'ס שטרענגע בליק.

— דו מוזט געהן אין גיהנום אַריין אויף אַ שטיקעל צייט! — האָט גאָט געזאָגט צו איהם. דו האָסט טאַקע געטון אַ סך מצוות, אָבער דו האָסט געזינדיגט אויך. אמת, נישט מיט דיין ווילען און מיט דיין וויסען האָסטו געזינדיגט. אָבער דו מוזט אָפּקומען.

— פאַר די זינד אָהן מיין וויסען—האָט יאָסעל געזאָגט—בין איך גענוג אָפּגעקומען, וועניג בלוט ווערט אונז בעלי-העגלה'ס פערצאַפּט אויף דער ערד? דער נאָמען „בעל-עגלה" איז ביי יודען אַ בושה און אַ זידעל-וואָרט. און קיין לייטישע עליה קען אַ בעל-עגלה קיינמאָל נישט קריגען, און קיין לייטישע שטאָדט אין בית-מדרש אויך נישט. און אויף אַ ברית און אַ חתונה זעצט מען איהם ביי דער טיר,—איז דאָס נישט גענוג אָפּקומעניש פאַר די זינד, וואָס איך האָב געזינדיגט אומגערן?"

איצט האָט יאָסעל געזעהען ווי גאָט'ס פנים האָט אָנגעהויבען בעשטראַהלט ווערען פון אַ ליבליכער זון.

— דאָס ביסטו גערעכט יאָסעל! — האָט גאָט געזאָגט מיט אַ פערטראַכטען בליק—איצט. אַז דו בעטסט נישט פאַר זיך אַליין, נאָר פאַר'ן כלל איז שוין גאָר אַן אַנדער ענין.

ער האָט צוגעמאַכט די אויגען און אין אַ רגע אַרום האָט ער זיי געעפענט, און אַריינקוקענדיג מיט גרויס ליבשאַפט אין יאָסעל'ס אויגען, האָט ער געזאָגט צו איהם:

— מילא פון דיר איז אָפּגערעדט, דו גייסט גלייך אין גן עדן אַריין. און פאַר די בעל-עגלה'ס פון דער ערד וועל איך אויך עפּעס טון. אין דער גאַנצער וועלט איז פערפאַלען. דאָרט איז דער לעבענס-שטייגער צו טיף איינגעוואָרצעלט און מען קען נים איינפיהרען קיין ענדערונגען אָהן רעוואָלוציעס, און רעוואָלוציעס האָב איך פיינט. דערצו איז נאָך דאָס יודישע לעבען וואַקעלדיג, עס הויבט זיך ערשט אָן צו שאַפען, וועל איך דאָרט איינאָרדנען, אַז יעדער בעל-עגלה זאָל ווערען אַ כלל-טוער אָדער אַ גבאי, אָדער לכל הפחות אַ פאָרזיצער פון אַ חברה...

אַזוי האָט געזאָגט דער רבונו של עולם צו יאָסעל בעל עגלה.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47 tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעצ. לונגען און האַרץ קראַנקהייטען בעשפּראַכונגען מיט קאָנסיליום ...
נעמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג.

Dr. med.
EYCHNER Jakób
Aleja 1-go Maia16, Tel. 11-24
אינערליכע- און קינדער - קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 6—7, זונטאָג פון 3—4.

אריכות ימים

אייערע קינדער וועלען לעבען צוויי הונדערט יאָהר

אין הונדערטער לאַבאָראַטאָריעס זיצען איצט גרויסע מעדיצינישע קענער און וויסענשאַפטסלייט און שאַרפען די שווערד, מיט וועלכער זיי ווילען שחט'ן דעם טויט.

די וועלט ווייס זעהר ווייניג וועגען דעם, וואָס עס קומט פאָר אין די לאַבאָראַטאָריעס. עס דערטראָגען זיך זעלטען צום עולם די בעריכטען פון די וויסענשאַפטלער און זייערע אַרבייטען.

אָט האָט זיך אָנגעמעלדען גע'רעש'ט מיט דעם גייסט פון שטיינאַך'ס דריזען-אָפּעראַציעס און פון וואָראָנאָו'ס איבערשטעלען דריזען פון מאַלפּעס אין מענשליכע קערפּערס. אַזוי הערט מען אויך פון צייט צו צייט וועגען אַנ'אויסגעפינען מיטעל צו דער אָדער יענער קראַנקהייט. אָבער חוץ דאָקטוירים און וויסענשאַפטלער, און אפשר אויך אַסעקוראַנץ-געזעלשאַפטען, וועלכע זענען פעראינטערעסירט אין פערלענגערטען מענשליכען לעבען, ווייס דער עולם זעהר ווייניג וועגען דעם קאַמף, וואָס עס ווערט אָנגעפיהרט אין די דערמאָנטע לאַבאָראַטאָריעס אויף צו פערלענגערען דאָס לעבען פון די מענשען און אויף אָנצוהאַלטען די מענשען יונג.

ראָנאַ'ד ראָז, אַ בעריהמטער ענגלישער וויסענשאַפטסמאַן, האָט ערקלערט אַז די לעצטע אַכציג יאָהר אַרבייט אין די לאַבאָראַטאָריעס האָט געבראַכט די מענשען נאָך צוואַנציג יאָהר לעבען, מיט אַכציג יאָהר צוריק האָט מען אין לאָנדאָן, למשל, געלעבט אין דורכשניט 34 יאָהר מיט 7 חדשים, היינט איז דאָס דורכשניטליכע לעבען פון די לאָנדאָנער דריי און פופציג יאָהר מיט ניין חדשים.

לויט דער מיינונג פון די גרויסע געלעהרטע מעדיקער שטאַרבט גאָר קיינער נישט פון עלטער. וואָרום ביז איצט האָט נאָך קיינער נישט אויסגעפונען די אורזאַך, וואָס ברענגט די אויסגעלעבטע און אָפּגעלעבטע גרויקייט פון לעבען; וואָרום פאַרוואָס זאָלען נישט די צעלען אין מענשליכען גוף, ווען זיי ווערען פערעלטערט? דאָקטוירים האָבען דערקלערט, אַז עס איז נישטאָ קיין אורזאַך פאַרוואָס די צעלען, וואָס שטעלען צונויף דעם מענשליכען גוף, זאָלען אַלט ווערען, אָדער זאָלען אָפּשטעלען זייער אַרבייט פון בעניי'ען זיך אַלע זיבען יאָהר.

אַ גאַנצע רייה אַמעריקאַנער געלעהרטע האָבען געמיינשאַפטליך דערקלערט, אַז דער עולם ווייס, דאָס לערך אַלע זיבען יאָהר שאַפט זיך איבעראַנייעס דער מענשליכער גוף. דער פּראָצעס געהט אַזוי אָן ביז די דרייסיגער יאָהרען. נאָכדעם ווערען די צעלען פויל אויף אָנצוגעהן מיט זייער בענייאונגס-אַרבייט וואָרום אָבער דאָס איז אַזוי, ווייסט נישט דער עולם און נישט די וויסענשאַפט. וואָס צו טון, אַז די צעלען זאָלען זיך נישט אונטערפוילען צו טון זייער אַרבייט נאָך 30 יאָהר, ווייס מען אויך נישט. אָבער די דאָקטוירים און וויסענשאַפטס-לייט זאָגען, אַז זיי האָבען זיך אַרויסגעשלאָגען אויף מיטלען, דורך וועלכע מען וועט קענען צווינגען די צעלען אָפּצושטעלען זייער פוילקייט אויף צעהנדליגע און צעהנדליגע יאָהרען שפּעטער.

ביי איינציגע מענשען שטעלען די צעלען אָפּ זייער אַרבייט ווען זיי זענען אַלט דרייסיג יאָהר, ביי אַנדערע – ווען זיי זענען אַרום זעכציג יאָהר אַלט. די דאָקטוירים זאָגען, אַז מען קען צווינגען די צעלען זיי זאָלען טון זייער אַרבייט ביי אַלע מענשען ביז אין דער טיפער עלטער, אויב מען וועט אָנגעהן מיט די מיטלען, וואָס זיי, די דאָקטוירים, וועלען צושרייבען.

זיי קענען אָבער נאָך אַלץ נישט אויסגעפינען דעם גיפט, וואָס טויט-אָפּ די צעלען און לאָזט זיך זיי נישט בעניי'ען. און ערגער איז נאָך דאָס, וואָס די צעלען ווערען אַזוי אָפּגעשוואַכט אויף די עלטערע יאָהרען, אַז זיי קענען זעהר לייכט אויפכאַפּען אַלערליי חולאת'ן, וואָס ברענגען טויט (ראַק, אינפלוענץ, לונגען-אָנצינדונג, פּאַראַליז, שווינדזוכט א. ד. ג.).

דערווייל דערוויסט מען זיך, אַז אַ ד"ר קאַרעל האָט גענומען אַ שטיק לייב פון אַ מענשענס גוף און האָט עס אָ געהאַלטען ביים לעבען אין אַזאַ פליסיגקייט, וואָס ער האָט צונויפגעשטעלט און עס לעבט נאָך איצט אויך, ווי גלייך עס וואָלט נאָך געווען אויף דעם מענשען, פון וועמען מען האָט דאָס פליייש אָפּגעשניטען. אַזוי האָט ער אויך צוגעשטעלט דאָס הערצעל פון אַנ'עוף צום גוף פון אַ פויגעל, איינגעווייקט דאָס אין אַזאַ פליסיגקייט און אַזוי זענען שוין יאָהרען אַוועק און דאָס הערצעל אַרבייט, פלאַפּט בלוט און האַלט אָט דעם דופק קלאַפּט פונקט ווי דעמאָלט ווען דאָס עוף האָט געלעבט.

ווי אַזוי אָבער מען קען אָט דעם פּראָצעס אַרויספיהרען פון דער לאַבאָראַטאָריע און איהם אָנווענדען אויף די מענשען אין שפּיטאָל, אין זייער היים – דאָס איז די פּראָבלעם, מיט וועלכער דערוועלבער ד"ר קאַרעל איז אַצינד פערנומען.

דער ווינער דאָקטאָר, קאַרל דאָפּליר, האָט לעצטענס מודיע געווען זיינע קאָלעגען, אַז ער האָט אויסגעפונען אַ מיטעל צום בעניי'ען די בלוט-געפעסען פון'ם מענשליכען גוף. דאָס מיטעל בעשטעהט פון אַן איינשפּריצונג (קאָרבאַל געמישט מיט אַ פליסיגקייט), וואָס טויט-אָפּ דעם באַציל, וועלכער מאַכט פויל די צעלען און לאָזט זיי נישט אַרבייטען ווי אין דער יוגענד.

די דאָקטוירים דערקלערען, אַז ד"ר ראַפּלערס ערפינדונג איז די סאַמע וויכטיגסטע אויף דעם געביט פון שאַפען אייביגע יוגענד, פון אָנהאַלטען די אַרבייט פון די צעלען אויף אַזוי לאַנג ווי דער מענש לעבט.

שוין איצט זאָגען איינינגע, אַז אין דעם יאָהר 2000 וועלען די מענשען לעבען צוויי הונדערט יאָהר און וועלען אַלע יאָהרען זיין יונג.

דער הויפּט אָנפיהרער פון דעם פּאַריזער פּאַסטער אינסטיטוט וויל אָבער אַזוי לאַנג נישט וואַרטען. ער האָט דערקלערט אַז אין דעם קומענדען דור וועט מען מענשען, וואָס זענען געוויינט צו לעבען אַכציג און ניינציג יאָהר, לעבען הונדערט מיט פופציג יאָהר, אין ערשט דעמאָלט וועלען זייערע בלוט-צעלען אויפהערען צו אַרבייטען און וועלען אָנהויבען אַלט ווערען.

דאָס מיינט, אַז דער 150 יעהריגער וועט זיין יונג גאַנצע אַנדערהאַלבען הונדערט יאָהר, אָהן דער הילף פון מאַלפּע-דריזען און אָהן דער הילף פון אַנדערע אָפּעראַציעס, צו וועלכע מען שטעלט אין היינטיגע צייטען, ווען מען וויל אָנהאַלטען יוגענד, אָדער מען מיינט מיט דעם אָנצוהאַלטען די יוגענד.

בכלל אָנערקענען נישט די דערמאָנטע וויסענשאַפטלייט די אָפּעראַציעס פון ד"ר וואָראָנאָוו מיט זיינע מאַנקי גלענדס. זיי זאָגען, אַז דאָס זענען „טריקס". טאַקע וויסענשאַפטליך און טאַקע מעדיציניש, אָבער נישט ווירקזאַם און נישט זיכער. עס איז אַ „טריק" אַנ'אויפטו, אַן המצאה, וואָס ברענגט קנאַפּע, אָדער גאָר קיין נוץ נישט פאַר דעם, וואָס געהט אונטער אַזאַ מין אָפּעראַציע.

אַם שטאַרקסטען אַרבייטען און ערנסט געהן צו דער אַרבייט פון אויסגעפינען מיטלען פאַר אריכת ימים די אַמעריקאַנער געזעלשאַפטען. פאַר זיי איז דורכאויס נויטיג, אַז דער מענש זאָל לעבען וואָס לענגער. פינאַנסירען זיי דערום אַלע אַרבייטען אין די לאַבאָראַטאָריעס און האַלטען אויס אויף זייער חשבון אַ גרויסע צאָהל בערימטע וויסענשאַפטלייט און פאָרשער.

ב. י. ג.

Dr. L. LEWITAN
נעהמט אָן אין דערהיים פון 4 ביז 6 אָווענד צו קליניק-פּרייזען.
גראַנסקאַ 31.

לכבוד יום-טוב!

צו די בעפאָרשטעהענדע ימים-טובים עמפּפעהל איך מיינע געעהרטע קונדשאַפט אַ גרויסען אויסוואַהל פון: פודער, טואַלעט-זייפען, קעלנישע און בלומען-וואַסערן פּערפומען, ווי אויך אַלע אַרט קאָסמעטיש. אַרטיקלען צו קאָנקורענץ-פּרייזען!

רעעל! ביליגער ווי איבעראַל!

מיט אַכטונג
י. דרוקער, זאוואַ-זכאַ 11.

וויכטיג פאַר רייסעריי-בעזיצער

רייסעריי-ברעטלעך אין אַלע געזעצונגען מיט פלאַכע און רונדע שטיפטען פאַר שמאָלע און ברייטע רייסערס צו בעקומען ביי

A. Szlezynger
CEGIELNIANA 66.
869 Telefon 24-49.

די סוכה האָט געראַטעוועט

(אַ עפּיזאָד פון דער אָקופּאַציע צייט)

פון אברהם זבאר

די מעשה איז פאָרלאָפען בימי הדייטש – אין צווישען סוכות פון דער הערשאַפט פון'ם דייטשען שטיוועל.

אויב איהר געדענקט, איז יענעם זומער געווען אַן אויסערגעוועהנליכע בערעטעניש אויף פרוכט. פאַר שפּאָט ביליג האָט מען געקענט בעקומען דעם בעסטען פונט עפּעל אָדער באַרנעס. דער אויסגעהונגערטער עולם, האָט זיך טאַקע דערצו צוגעכאַפּט און נישט געוואַרט אויף ראש השנה, כדי צו מאַכען שהחינו.

אָבער דאָ איז אָנגעשפּרונגען אַנ'אומגליק: די דיזענטעריע-מגיפה האָט פערכאַפּט די שטאָדט שרעקליך און געווי'ן די לאַגע. אַ גאַנצען טאָג האָט מען געזעהען די קאַרעטקע, וועלכע איז משוגענערווייז געפלויגען, צוזאַמענעהמען די קרבנות אין באַראַק.

שרעקליכע שוידערליכע פאַקטען פלעגט מען זיך אַנדערצעהלען פון'ם באַראַק. אַז מ'פלעגט דאָרט ברענגען אַנ'אַלטען, פלעגט דער דאָקטאָר זאָגען „לאָזט איהם רוהיג שטאַרבען" און אויך אַ יונגערען פלעגט מען קנאַפּע הילף געבען. געהען אין באַראַק האָט דערביי בעדייטען ביי אַלעמען אַ זיכערער טויט.

און גראָד איז די דייטשע מאַכט זעהר שטרענג געווען. ביים קלענסטען סימן פון דער קראַנקהייט פלעגט שוין דער דאָקטאָר מוזען מעלדען. און נישט בלויז דער דאָקטאָר אַליין איז געווען פעראַנטוואָרטליך, נאָר אַפילו דער סטרוזש האָט אויך געמוזט אַכטונג געבען, נאָכשפּיאָנירען, אפשר געפינט זיך אויפ'ן הויף אַ שכן, וואָס האָט אַ סימן פון דער חולאת.

דער יום-טוב סוכות איז גראָד אויסגעפאַלען דעמאָלט אַ וואַרימער, אַזוי אַז די קראַנקהייט האָט זיך נישט פערקלענערט. און אָט אין דער צייט האָבען זיך אין אַ גרויסען הויף פון די הויפּט-גאַסען אַריינגעכאַפּט שפּורען פון דער קראַנקהייט. דאָס האָט אַרויסגערופען אַ געוואַלדיגע אימה ביי אַלע איינוואוינער. מ'האָט זיך נאָכמעהר געשראָקען צוליב דעם, וואָס אין הויף האָט זיך געפינען אַ סטרוזש מיט אַ סטרוזשקע, אויף וועלכע מ'האָט געהאַט אַ גרויסען חשד, אַז באַלד וועלען זיי אויסזאָגען... און דעמאָלס איז מען פערפאַלען..

און דאָ ווערען שוין די שפּורען אַלץ שטאַרקער. עטליכע שכנים געהען אַרום מיט בויכווייטאָג. אמת, קיין דאָקטאָר האָט מען נאָך נישט גערופען, מ'האָט זיך נאָך אויך נישט געלעגט אין בעט, מ'האָט שוין אָבער גענומען איינענע מיטלען.

דער עיקר שרעקט מען זיך פאַר דער קאַרעטקע, ווייל מ'האָט שוין געוואוסט אויף זיכער, אַז דער סטרוזש האָט ווי דערוואוסט און אַרויסגעגעבען.

פלוצים האָט זיך פערשפּרייט די שרעקליכע ידיעה, אַז מאָרגען, דער לעצטער טאָג סוכות, קומט אַ קאָמיסיע צוזאַמען מיט דער קאַרעטקע. דער גאַנצער הויף האָט אַ ציטער געטאָן. צווישען די שכנים איז ענטשטאַנען אַ געוואַלדיגער פּאַניק.

צומאָרגענס אין דער פריה האָט מען טאַקי בעמערקט אַ קאַרעטקע נעבען דערבייאיגען הויף. ס'איז גאַ"ר געוואָרען אַנ'אומבעשרייבליכע מהומה. מ'האָט אָנגעהויבען אויפרוימען די רפואות און גענומען זוכען עצות, ווי אַזוי נצול צו ווערען.

דאָ איז איינעם איינגעפאַלען אויף אַנ'אָריגינעלע המצאה: צונויפצורופען אַלע, וואָס האָבען געליטען בויכווייטאָג, זיך מיט זיי אַדורכבעשמועסט און גלייך האָבען זיי מיט די פלעשלעך אין די הענד פערכאַפּט די סוכה, וואָס איז געשטאַנען אויפ'ן הויף. די שכנים, וואָס זענען דאָרט בעת מעשה געזעסען ביים עסען האָט מען [illegible] אַ היים.

אין דער [illegible] איז אָנגעקומען די קאָמיסיע מיט דער קאַרעטקע. מ'האָט זיך גלייך גענומען צו די הייזער, מ'האָט אָבער דאָרטען געטראָפען אַלעמען, עסענדיג דעם סוכות'דיגען צימעס. נאָך אַ קליינעם אונטערזוך האָט מען באַלד אַלעמען בעפרייט.

נישט געפינענדיג קיין חולאים, האָט מען זיך גענומען צום סטרוזש, ער זאָל אָנווייזען די מענשען, וועגען וועלכע ער האָט געמאָלדען. ווען דער סטרוזש האָט געמוזט בקול רם אויסרופען די נעמען פון די שכנים, אויף וועלכע ער האָט געוואָרפען אַ חשד, האָט מען זיך אַרומגעזעהען, אַז זיי זיצען גאָר אין סוכה און „עסען".

דעמאָלט האָט זיך „יעקב" געוואָרפען מיט אַ געוואַלדיגען כעס אויפ'ן סטרוזש, ווי קומט ער זיי חושד זיין אין דער קראַנקהייט, בעת זיי זיצען גאָר אין סוכה.

ס'איז צונויפגעשטעלט געוואָרען אַ פּראָטאָקאָל און דער סטרוזש איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין בעצירק פאַר פאַלשע אינפאָרמאַציעס.

ביי אַוועקגעהן זענען עטליכע קאָמיסיע מיטגלידער צוגעגאַנגען צום פענסטערעל פון דער סוכה, בעגריסען אַלעמען אַ גוטען אַפּעטיט און געבעטען ענטשולדיגונג פאַר'ן שטערען אין דער הייליגער יום טוב-סעודה.

הומאָר — דער קונדס — סאטירע

אושפיזין.

עס קומען זיבען שיינע געסט
אין קליינע סוכות אויסגעשטעלט,
און ס'ווערט זיי פשיק'ע י אושפיזין,
ווייל דאָרטען הערשט אַ שטאַרקע קעלט. .

עס בלאָזען הערבסטיגע קאַלטע ווינטען
פון אַלע זייטען נעבעך בלאָזט,
עס בלאָזט פון פאָרענס און פון הינטען–
אַ סברא, אז עס נעהמט אַ פראָסט ..

מיר בעטען איבער זייער כבוד
פון אבות אונזערע–פון דריי,
פון יוסף משה, אהרן, דוד;
ס'איז איבערבעטען זיי כדאי..

אודאי מוז מען איבערבעטען
די חשוב'ע, די גרויסע געסט,
ווייל נאָר דער דל ת סוט זיך זעטען
מיט אינזער לעבען, וואָס ער פרעסט. .

ער זיצט ביי אונז אויף קעסט דער דלות,
ער עסט און פרעסט פון אַלדאָס גוטס:
דעם „עושר" און דעם „כבוד"-אַלעס.
און וואַרפט אויף אינז מיט בייז און
שמוץ !

עס יאָגען ווינטען זיך געשווינדער,
זיי רייסען אָפּ דעם דאַך פון סכך-
און רויבען אונז אַוועק די קינדער,
און פליקען אונז ארויס די שפראַך...

פון בערישקייטען און קאַפּריזען
ווערט חרוב אונזער אלטער נעסט-
אַ חרפה איז עס פאַר אושפיזין
אַ שאַנדע איז עס פאַר די געסט. . א.

אנ'אמת'ער אתרוג.

יעקעל'ס איידעם, זאָגט מען, איז
דער אמת'ער אתרוג !
דהיינו ?
ער איז גרין און געל און איינגע-
פעקעלט אין וואַטע.

אויס'ן ארט.

– פאַרוואָס שאָקעלט מען עפּיס
מ ט'ן לולב אין ועקס זייטען ?
– ווייל עס איז נישטאָ מצהר.

ז.

ער חערט היימיש.

אשר : א ך זאָג דיר, ווען אַ מענש
פאַרשטעהט נישט קיין קאַטאָוועס'ען
קען ער זיך אריינבריינגען אין גרעס-
טען אומגליק.

בנימין : דהיינו. וואָס ?

אשר : פאַראַיאָהרען סוכ'ת איז
עקיבא געוועזען ביי מיר צו גאַסט. איך
האָב איהם, פאַרשטעהט זיך, זעהר
פריינדליך אויפגענומען און געזאָגט,
ווי עס פיהרט זיך, ער זאָל זיך פיהּ-
לען, ווי ביי ז ך אין דער היים. וואָ
זשע מיינסטו, איז געשעהען ? עס האָט
נישט געדויערט קיין פינף מינוט צייט,
האָט ער זיך צוקריגט מיט מיין פרוי.
האָט אַרויסגעוואָרפען די קאַץ פון הויז,
האָט אָפּגעזאָגט די קעכין, האָט גע
שלאָגען ככית רצח דאָס קינד, צובראָ-
כען אַ האַלבען ק-עדענק געשיר און
מיך אָנגערופען מיט די ערגסטע נע-
מען.

מאָדערנע הושענות.

אַלע שווינדלער – למען אמיתך...
ר' שבתי מוהל – למען בריתך..
ראַטמאַן ביאַלער – למען גדלך. .
דעפּ מינצבערג – למע דתך..
סענ. ד"ר ברויזע – למען הודך..
בענקעל זוכער – למען ועידך ..
ד"ר פריבולסקי – למען זכרך ..
(פון זכר)
„אגודה" – למען חסדך...
לאָדזער גבירים – למען טובך ..
(גרויסע בעלי טובות)
חסידישע ווייבלעך – למען יחודך. .
ר' בודזינער – למען כבודך. .
יוד. פאָלקסשולען – למען למודך. .
(אויף מאַמע לשון)
קאָרטען-שפּילער – למען מלכותך. .
(כאָטשבי 3 מ"כ ב)
יוד. פאָלקס-פּאַרטיי – למען נצחך...
„חסד של אמת" – למען סודך ..
סעקוועסטראַטאָרס – למען עוזך..
„מאָז" – למען פארך..
(פּאַרך בלע"ז)
ר' אשר'ל קאָהן – למען צדקתך...
(אויך א וואוּנדער.. בעל צדקה)
סע טראַלקע בעזוכער- למען קדושתך..
לאָדזער מסחר – למען רחמיך
הרבים. .
ר' יחיאל יצחק בערמאַ - למען שכינתך..
דער „טערק" פון רוג פּאָלודניאָוע –
למען תהלתך ..

שאָקלעכץ.

(אַ לעקציע)

דאָס מין שאָקלעכץ איז איינע פון
די שאָקל-דיגסטע פּראָבלעמען, וואָס
גילטען אין אונזער צייט פאַר די וויכ-
טיגסטע אין שאָקלדיגסטע.

ס'איז אזוי פּראָבלעם, פון וועלכער
קלוגע שאָקלען זיך אָפּ און נאַראָנים
שאָקלען צ'..

למשל ווענען אַ געוויסען טיפּ לאָר-
זער דעפּוטאַט א ן כלל טיער זאָגט מען:
– „אַ גאַר. א נאר און שאָקע'ט ז ך"..

א זעלכע שאָקלערס איז אין לאָדז
אַ: צ ייהלען מעהר ווי א שאָק

ציוניסטען זאָגען, אַז דאָס וואָרט
„שאָקלען" שטאַמט פון „ש:ל".

שלומי א:ונה'ניקעס זאָגען, אַז עס
שטאַמט פון ש"ק (שבת קודש) פון וועל-
כער זייערע בנים און בנות שאָקלען
זיך אָפּ .

אינזערע לינקע פּאַרטייען שאָקלען
זיך אליין, און שטעהען אויף היהנער-
פיסלעך–די „שקאָלנע פּראַגע פערבי-
טעיט זיי נאָר די יאָהר.

צו-וואָס איהר זאָלט זיך ביי אונז
נישט צוריהרען – אַלץ שאָקעלט זיך–
ס'איז אַ שאָקאָלאָדנע לאַגע..

און וואָס איז דער וואונדער ?

דער מאַגיסטראַט, געדענקען מיר,
האָט זיך דאָך אויך ביי אונז אַנומעלס
געשאָקעלט ..

איצט שאָקע'ט ער זיך שוין גישט,
נאָר ער שיקעלט-אויף לינקס... אימת
ר' יוזעף מסרולעיובעק, ווי מען רופט
עס !

על כן-שוין בעסער, אַז עס זאָל זיך
שאָקלען, איידער ס'זאָל איינגאָנצען
שטיין !

זאָל זיך שאָקלען, ובזכות זה וועלען
מיר האָבען אַ סוכה'ת שפולו יום טוב !

נישט קיין סוכה-שמועס.

ער : עס האָט זיך מיר היינטיגע
נאַכט געחלומ'ט, ווי איך זיץ אַזוי
מיט מאָניעק'ן

זי (נייגעריג) : סאַקי ?

ער : יאָ, רעדען מיר אַזוי. מאַכט
ער צו מיר : איך ווייז דיר באַלד אַ
פרוי, וואָס איז אַ שרעקליכע פערפיהּ-
רערין פון מענער. אַז זי בעקענט
זיך מיט אַ מאַן, מעג ער זיין אַ פער-
הייראַטער צי נישט, זי פערדרעהט
איהם שוין דעם קאָפּ און ער מוז
שוין קומען צו איהר און ער מוז שוין
זינדיגען. ער מוז.

זי : – אינטערעסאַנט.

ער : – און ער נעמט אַרויס דאָס
בילד און ווייזט מיר. טאָ וועמעס
בילד, מיינסטו, האָט ער מיר געוויזען ?

זי : וועמעס ?

ער : דיין בילד.

זי : (אויפגערעגט) אַז מאָניעק וועט
קימען אהער פּאַטש איך איהם אָן
און וואַרף איהם אַרויס.

ער : (דערשראָקען) וואָס ? ער האָט
דיין בילד ?

זי : (זיך צוריקכאַפּענדיג) ניין, ניין.
ווייס איך וואָס ! ווי קומט צו איהם
מיין בילד ? אָבער פאַר וואָס האָט ער
דיר צו קומען צו חלום ?

אַ ציימער

צו דינגען ביים ווירט, עוועטועל
ביי אַנ'אָרענטליכע פאַמיליע, מיט דורכאויס בעזונדערן איינ-
גאַנג, אין דער געגענד פון ניי-שטאָט ביז צעגעלניאַנאַ אויך אין
די קווער-גאַסען, פאַר אַ צוקונפט. פאַר-פאָלק אָהנע קוך-בענוצונג
טערט פון זאָפאָרט געזוכט. אָפּערטען אין אדמיני. פאַר M. J.

רענטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָ ענד

ד"ר וואָלינסקי	נאָז, האַלז, אויערן-קר.	4—3
ד"ר כערשנער	קינדער-קראַנקהייטען	12-9 5 30-4
ד"ר שיפּמאַן	אינערליכע קראַנקה.	12-10 6.30 5
ד"ר קוביטש	הויט-און געשלעכט קר.	2-12
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר	3-1
ד"ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	2-12.30
ד"ר עליאַסבערג	כירורגישע קראַנקה.	$2^1/_2$-1
ד"ר בערנבאַום	פרויען און געבורטס-הילף	4—3

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּר ד-שטערונגען ווי שטאַמלען א. ז. ח.
פּאָקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהלונג איינ-
שפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויף
אָרט — וויזיטען אין שטאָט. אין לאַבאָראַטאָריום
ווערען אַנגענומען אַלע ארט אַנאַליזען פון אויס-
פלעגמע און בלוט. 2170

איינגעפונגען נעגען שקאַרלאַטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען אַ
דענטיסטישער קאַבינעט
עס נעהמען אן :

ד"ר זילבערשטיין	צאָהן-ארצט	9 2 נ ם
ד"ר לאַזשינסקאַ סטאַראַזשעלסקאַ	צאָהן-ארצט	7.30–3

קינסטליכע ציהן, קאָראָנען, פּאָמבען א. אז. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאַג.

„רעדער איינציגער" האָט זיך איבערצייגט, אַז פאַר

מעבעל

דיוואַנעס, פּעלצען, ניי מאַשינען, גאַרדעראָבען א. ז. וו
צאָהלט די העכסטע פּרייזען

א. ווייצמאַן נאַרוטאָוויטש 19
(דזיעלנאַ)

אין מעבעל געוועלב, (פּריוואַט-וואָהנונג) שענקעוויטש 29
ביי מיר איז שטענדיג פאַרט. גענוצטע מעבעל
אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.
1374

הגמנסיה העברית „יבנה"
בלודז, ציגלניה 75.

מתקבלים תלמידים לשנת הלמודים
התרפ"ז אל כל המחלקות.
להתרשם אפשר בלשכת - הגמנסיה
(רחוב צעגעלניאַנאַ נומ 75) בכל יום
מן השעה 10-12 לפני הצהריים.
הלמודים והבחינות תתחלה ב5
לספטמבר ש. .
המנהל. 222

עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונ-
גען פון נייע שילער אין עלטער פון
6 יאָהר אָן. די שול קאַנצעלאַריע איז
טעטיג יעדען טאָג פון 10–12. די
למודים און די איינטריטס עקזאַמענס
הויבען זיך אָן ד. 15 סעפּטעמבער
דער דירעקטאָר.

8-קלאַסיגע רעאַלגימנאַזיע
„בית אלפא" צעגעלניאַנא 60

איינשרייבונגען טעגליך פון 10 ביז 1 מיטאָג
די עקזאַמענס הויבען זיך אָן דעם 13 סעפּטעמבער (ה' תשרי תרפ"ז)
קאַנדידאַטען צו די העכערע קלאַסען בעקומען גרויסע הנחו'ת פון שול-געלד.
דירעקטאָר ! ה. פינקעלקרויט. 770

פּעלץ-וואַרען

איז ועמטליכע גאַטונגען
רויה און פערטיג עמפּפעהלט צו קאָנקורענץ-פּרייזען
וו. טיגער און מ. אמזער 962
נאָוואָמיעסקאַ 14 (הויז האַנקע) אויך פּיעטריקאָ. 38 (ווי פריהער) טעל. 14-99.
בעמ.: ס'ווערען אויסגעפיהרט ועמטל. בעשט. און רעפּאַראַטורען אונטער איינ. אויפזיכט.

וויכטיגע נייהייט
פּעלצווארען
אויף ראַטעס

מענער און דאַמען פעלצען אויך
איינצעלנע פוטערלעך און
גרויסען אויסוואַהל
– – צו בעקומען ביי – –
I. SZWARCMAN
41 NARUTOWICZA 41 866
ס'ווערט אויך אָנגענומען אלע ארט רעפּאַראַטורען

בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך:

איך האָב די עהרע מיטצוטיילען, אַז איך האָב מיין
ביוראָ א ריבערטראָגען פון פּעטריקאָווער 18 אויף
17 פּעטריקאָווער 17
2-טען הויף, פּאַרטער דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52.
וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען
אַלערליי ביטעס לויט'ן אוסטאַוו, קלאַוזעס,
זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין
פּוילען, אַפּעלאַציעס, אָפּאָזיציעס. אדמינ-
ראַציעס, רעקורסעי- וועגען קאָנצעסיעס
אין קאָמיסאַריאַט-רזשאָנדו, ביסטע אין אַלע פּאָ-
ליציי-בעצירקען, שותפות-אַקטען, סטאַטו-
טען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען
דאַראַציזיעס, קאַרנע ספּראַוועס, ווי אויך
איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. 503
רעכט-קאָנסולענט י. מ. אנ ע ל א
פּעטריקאָווער 17, זאַכאָדניאַ 52.
שנעל, רעעל און ביליג!

א גרויסער אויסוואַהל פון שירם און שטעקענס

מיט 25 פּראָצ. ביליגער.
ווי איבעראַל !
צו בעקומען אין
ווערקשטאַט פון
ס. פינגענבוים,
19 נאַרוטאָוויטש 19.
בעמערקונג: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי
רעפּאַראַטורען, ווי אויך איבערציהען. 324
געדענקט די אדרעס: נאַרוטאָוויטש (דזיעלנאַ) 19.

28 נאָר 28 נאָר 28

פערקויפט נישט אייער
מעבעל,
דיוואַנעס, פּעלצען, אַנציגער, ניי-
מאַשינען אז"וו, בעפאָר איהר איבערצייגט
אייך נישט ביי די לאַנג-עקזיסטירענדע פירמע
ח. ראַזניק, בענעדיקטאַ 28
נאָר איך צאָהל די העכסטע פּרייזען!
בעמ.: ביי מיר אויף לאַגער שטענדיג פערשיע-
דענע גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד.
פּרייזען צוגענגליכער, ווי איבעראַל!

28 נאָר 28 נאָר 28

א יודישער ראמאן

וואס הויבט זיך אן אין לאדז, ציהט זיך דורך פאריז און ענדיגט זיך אין לאדז.

ווען פייטעלס האט פערלאזט לאדז איז גיטעל נאך געווען כמעט א קינד.

גיטעל'ס עלטערען האבען געוואוינט אין שכנות מיט פייטעלס שוועסטער, ביי וועלכע ער האט זיך אלס קיילעכל דינער יתום אויפגעהאדעוועט. פייטעלס שוועסטער איז אליין געווען בעווארפען מיט 6 קליינע קינדער און אנ'אלטע שוויגער א „צילאג". די דאזיגע גאנצע גרויסע משפחה האט זיך געשטיקט אין א קליין נידעריג פאציאטיל ערגיץ אויף סטארא-וויעש.

פייטעלס שוואגער איז געשטאנען מיט א טישעל אלטע איבערגעניטשעוועטע מלבושים אויפ'ן שאכער-מארק און פון דאזיגען „מסחר" געמוזט ציהען חיונה פאר'ן גאנצען געזינדעל.

איז טאקע קיין וואונדער נישט, וואס פייטעל איז נישט אלע מאל געווען זאט און שטענדיג ארומגעגאנגען באר-וויס און נאקעט. גוטע מענשען האבען רחמנות בעקומען אויפ'ן אומגליקליכען יתום און איהם אריינגעגעבען אין רב'ס תלמוד תורה.

גיטעל'ס עלטערען האבען געהאנדעלט מיט „דרויב" אין שול-גאס און זענען א גאנצען טאג אין יאטקע.

א היימקומענדיג פון חדר פלעגט זיך תמיד פייטעל ארייכאפען אין „קציב'ס שטוב", וואו די קליינע גיטעלע האט איהם אלע מאל געגעבען דאס הארץ אונטערצולעהנען. אזוי האט פייטעל ווי עס איז דורכגעלעבט ביז דעם אויסברוך פון דער וועלט-מלחמה.

ווען די רוסען האבען מאביליזירט דעם זאפאס, האט מען אויך פייטעלס שוואגער צוגענומען און אוועקגעשיקט אויפ'ן פראנט. אין דער היים איז דערווייל נישט געווען ווער עס זאל זיך ארומקוקען אויפ'ן קרעמעל, איז עס ממילא איינגעגאנגען. די פאר רובל וואס דער מאגיסטראט האט אויסגעצאהלט די פרויען פון די זאפאסניקעס, האבען קוים געקלעקט אויף צו דערהאלטען ביי דער נשמה די אייגענע קינדער צי די שוועסטער האט איהם געגעבען צו פערשטעהן, צי פייטעל האט אליין פערשטאנען, אז ער איז אנ'איבעריגער קעסט-גחיר, ווייסען מיר נישט. גענוג איז, אז עטליכע טעג איידער די רוסען האבען ענטגילטיג פערלאזט לאדז, איז פייטעל פערשוואונדען געווארען.

לאנג האט זיך פייטעל געשלעפט איבער שטעט און לענדער ביז ער איז אויף א וואנדערבארען אופן מיט דער הילף פון עפיס א יודישען מיליטער: שען דאקטאר געקומען קיין פאריז. דורך דער פראטעקציע פון זעלבען דאקטאר האט ער בעקומען א פאסטען אלס משרת אין א גרויס יובילער-געשעפט, וואו ער האט זיך שוין נישט קשה דיג איינגעארדענט.

דער בעל-הבית פון געשעפט איז געווען אנ'אלטער איינזאמער בחור און האט געשטאמט פון א קליין שטעטעל ערגיץ אין מאראקא. ער איז געווען זעהר צופרידען פון „פשוט'ען" יונגעל און האט זיך צו איהם בעצויגען נישט ווי א שעף, נאר ווי אן אייגענער פאטער.

דערווייל האט זיך די מלחמה פערשארפט, די דייטשע ארמעע האט זיך אנגעהויבען צו דערנעהנטערען צו פאריז. די מיליטערישע רייען זענען געווארען שוואכער און אלע עלטערע יאהרגענג זענען אריינגעצויגען געווארען אין אקטיווען דינסט. עס האט לאנג נישט געדויערט און דאס יאהרגאנג, צו וועלכען פייטעלס שעף האט געהער'ט, איז אויך מאביליזירט געווארען. ער האט דאס גאנצע געשעפט איבערגעלאזט אונטער דער השגחה פון פייטעלען און איז אוועק אויפ'ן פראנט. פייטעל האט זיך ענערגיש און מיט איבערגעגעבענהייט גענומען צום געשעפט און עס אוועקגעשטעלט אויף א זעהר הויכע מדרגה.

די מלחמה האט זיך געענדיגט, דער זאפאס איז דעמאבליזירט געווארען פייטעלס שעף איז א היימגעקומען, ער האט געטראפען אלץ אין דער בעסטער ארדנונג. פעריקעהרט דאס געשעפט האט זיך נאך פילפאכיג פערגרעסערט.

זעהענדיג אז מען קאן זיך אויף פייטעלען פערלאזען האט ער איהם אויך ווייטער אנפערטרויט די גאנצע לייטונג פון געשעפט. איבעריגענס איז ער דורך די לאנגע און שווערע מלחמה-איבערלעבענישען געווארען אזוי דערשיטערט, אז ער איז שוין נישט ביכולת געווען אליין צו פיהרען דאס געשעפט.

אגב האט מיט'ן שעף פאסירט אנ'אומגליק: ער איז איינמאל געגאנגען שפאצירען און אנ'אויטאמאביל האט איהם איבערגעפאהרען, ער איז געווארען פאראליזירט און זיך שוין מעהר נישט געקענט אונטערשטיצען מיט'ן געשעפט. פייטעל איז דעריבער געווארען דער פאקטישער בעל-הבית פון געשעפט.

פייטעל האט זיך בעת דער קראנקהייט פון זיין שעף נישט בלויז פערנומען מיט'ן געשעפט, נאר ער האט אויך ארויסגעוויזען אויסערגעוויהנליכע געטריישאפט צו זיין בעל-הבית. ער איז מיט איהם אומגעגאנגען געפלעגט און זיך בעמיהט מיט אלע כחות צו פערגרינגערן איהם זיינע שמערצען.

א קורצע צייט האט זיך נאך דער קראנקער געמוטשעט און שרעקליכע יסורים ביז ער האט אויסגעהויכט די נשמה. פאר'ן טויט האט ער געגעבען א רעיענט און פייטעלען געמאכט פאר דעם איינציגען יורש פון פערמעגען.

דעמאלט האט פייטעל ערשט זיך ארומגעזעהען, וואו ער איז אויף דער וועלט. ער האט זיך דערמאנ'ט אין זיין פערגאנגענהייט און א פראכט גע-שון ווענען זיין צוקונפט. עס האט זיך איהם פערבענקט נאך א רוהיג פא-מיליען-לעבען.

לאנג האט ער געזוכט צווישן די פאריזער בעקאנטע פריילינס א פאַ-סענדע פרוי. דעם רוהיגען, פראקטי-שען און בעלי-בתיש-געשטימטען פייטלען האבען די פאריזער געשמינקעוועטע „מאדמאזעלס" נישט אימפאַ-ניר'ט.

ער האט ענדליך ליקווידירט דאס געשעפט און מיט א ריזיגען קאפיטאל געקומען אונגערוואַרטעט קיין לאדז.

פייטעל האט געטראפען זיין שוועס-טער אין א שרעקליך אָרימקייט. דער שוואגער איז אהיימגעקומען פון דער מלחמה אהן א האנט און איז צו קיין שום ארבייט נישט געווען פעהיג.

די משפחה האט זיך זיך גע-וואלגערט אין זעלבען דאַכשטיבעל.

פייטעל האט גלייך פאר זיי געדינ-גען א בעקוועמע וואוינונג אויף זגערזשער גאס צוזאמען מיט א גע-וועלב. ער האט פאר זיי איינגעארדנעט א גאלאנטעריע געשעפט אין פערזאָרגט די משפחה מיט א בכבוד'יגער פרנסה.

פייטעל האט זיך נאכגעפרעגט אויף גיטעלען, דעם שכנ'ס טאכטער, וועלכע האט נישט איינמאל געשטילט זיין הונגער. די שוועסטער האט זי איהם גלייך פארגעשטעלט. גיטעלע איז אויס-געוואקסען א שעהן סימפאטיש מיידעל. זי האט אויף פייטלען געמאכט א גוטען איינדרוק און ויי זענען שפע-טער נעווארען.

אין זעלבען הויז וואוינט א שווי-גערין, וועלכע ווילט שוין פון לאנג „אויס רעד" פאר איהרע דערוואקסענע טאכטער. די זעלבע שוויגערין האט זיך געהאט עפיס צוקריגט מיט גיטעל'ס מוטער און דעריבער נישט גע-קאנט איהר פערגינען אזא „גליק".

די דאזיגע שכנ'טע האט ארויסגע-לאזט א קלאנג, אז פייטעל איז נישט מעהר און נישט ווענינגער ווי א „פרויענהענדלער" און אז ער האט שוין געהאט 3 ווייבער און זיי פער-קויפט אין א שאנד-הויז און ער רע-כענט אויך אוועקצופיהרען גיטעל'ען נאך „בוענאס-איירעס".

דער דאזיגער קלאנג איז אויך דערגאנגען צו גיטעל'ס עלטערען. דער נאאיווער קצב האט נישט פער-שטאנען, אז דאס איז אנ'אינטריגע פון דער ביזיזלינער שוויגערין, נור ער האט די נארישע פלאטקע אנגענו-מען פאר אנ'אמת.

איינמאל, ווען פייטעל איז געקומען בעזוכען זיין כלה, זענען אויף איהם אנגעפאלען די מחותנים מיט די גרעבסטע זידלערייען און איהם פשוט ארויסגעטריבען פון שטוב. עס האבען נישט געהאלפען קיין שום טענות נישט פון פייטלען און נישט פון זיין שוועסטער. פייטעל איז געווען געצוואונגען דעם שידוך אפצולאזען.

פערשטעהט זיך, אז ביי די היינטיגע צייטען, איז א יונגערמאן, בפרט נאך אזא „מאגנאט" ווי פייטעל, נישט קיין „פבל'דיגע סחורה". מען האט איהם באלד אויסגעוועהלט א לייטיש מיידעל פון א זעהר שעהנע משפחה, וועלכע האט איהם אויך געפאלען. פייטעל איז א חתן געווארען און אין קורצען חתונה געהאט.

באלד נאך דער חתונה האט זיך פייטעל איבערגעצויגען קיין ווארשא, אויסמעבלירט א הערליכע וואוינונג און זיך געעפענט אנ'ערשטקלאסיג יובעליר-געשעפט אויף קרולעווסקי גאס. מיט צוויי וואכען צוריק איז פייטעל געקומען אויף בעזוך צו זיין שוועסטער און משפחה קיין לאדז.

גיטעלע'ס פאטער, דערוויסענדיג זיך פון פייטעל'ס בעזוך און זעהענדיג, ווי גליקליך און וואס פאר א רייכטום דאס פארפאלק לעבט זיך און דערמאנענדיג זיך, אז צוליב זיין לייכטזיניגקייט איז געשטערט געווארען דאס גליק פון זיין טאכטער, האט פאר גרויס פערדרוס בעקומען א הארץ-אטאק און איז אויפ'ן ארט געשטארבען.

דער פאל מיט גיטעלע'ס פאטער האט אויף פייטלען אזוי געווירקט, אז ער איז געקומען אויף דער לויה און גע-שוואוירען ביים אפענעם קבר, אז ער וועט זיך ניט דער איבערגעבליבענע יתומה פעראנטווערטליך ווי א פאטער און זי פערזאָרגען מיט אלעם גוטען.

און טאקע'ש: פייטעל האט תיכף אריינ-געטראגען אויף גיטעלע'ס נאמען אין א היגער באנק 500 דאלאר אויף א נדן און צוגעזאגט איהר אויסצוהאלטען אויף זיין חשבון מיט א ווערדיגע חתונה הוצאה.

ארגוס.

מעבעל

פון איינפאכסטע ביז'ן טייערסטע אין גרויסע אויסוואהל

12 קאמפלעטע איינריכטונגען ווי אויך אנצעלנע מעבעל

עמפפעהלט די בעקאנטע סאלידע פירמע:
I. M. TERKELTAUB / egz.1863
NARUTOWICZA 12
w podwórzu, telefon 34-18

! אייגענע אויסארבייטונג לאנגיעהריגע גאראנטיע צוגענגליכסטע פרייזען ביליגסטע באדינגונגען

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17, טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	3-2 11-10 $7^{1}/_{2}-6^{1}/_{2}$
ד"ר רושאנער	הויט- און געשלעכט-קר.	11—10 2—1
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	8-7 2-1
ד"ר יוסטמאן	נערווען-קראנקהייטען	2—12
ד"ר ראבינאוויטש	קינדער-קראנקהייטען	5-4 12-10
ד"ר פאפיערני	פרויען- און געבורטס-הילף	6-5 $1-11^{1}/_{2}$
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייטען	2-1.1 4-3
ד"ר וויינבערג	אינערע הערץ לונגען-קר.	$7-5^{1}/_{2}$ 1-11
ד"ר סטופער	רענטגען	12-10 6-4
ל. פרוסאק	צאהן-ארצט	10—2
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	7—4

צאהן-פלאמבירונג, באלייכטונגען, קאפיטען, מאסטען, א או. וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שפאטלער.
אנמעלדונגען נעמען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
חיזוק איז דר ר שטאט.

Dr. med. S. NIEWIAŻSKI
הויט- און העגערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע
נעהמט אן פון 5 ביז 8 נאכמיטאג
שענקעוויטשא 34.

א שטיק-מאשין
פירמע „PFAFF"
צו פערקויפען.
צו ערפאהרען אין ארט. פון 12—1 ביי ש.

Dr. Z. Rakowsk

שפארט געלד!
אלערליי בינדעס, קראוואטען און קראגען
ביי הערשקאוויטש
וולבארסקא 31.

הייל-פעדאגאגישע קורסען
פאר שוואכבעפעהיגטע און שווערערציהבארע קינדער, שפראכשטערונגען
Dr. med. A. SZMIRGELD
נערווען-ארצט.
CEGIELNIANA 6.
אינשרייבען קאן מען זיך יעדען טאג פון 6 ביז 7 אווענד.
771

Dr. PRYBULSKI
צוריקגעקעהרט — זאוואדזקא 1, טעל. 25-38.
וועגערישע- און האר- הויט - קראנקה מענער-שוואכע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל), רענטגען-שטראהלען. — נעמט אן 9—1, 4—8 אוו., דאמען: 4—5

Dr. JAKÓB KON
ארדינאטאר פון שטעטישען שפיטאל. אכושער
צוריקגעקעהרט.
שענקעוויטש 18, טעלעפאן 37-62
אין די לעטשניצע אויף זאכארגיא 27 (רוג קאן סטאנמינער) פון 5 ביז 6 נאכט.
293

Dr. J. HERSZFINKIEL
Zawadzka 15, tel. 11-87.
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
איז צוריקגעקעהרט.

Dr. med. J. POLAKOW
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען 891
KONSTANTYNOWSKA 37a Tel. 39 75
נעמט אן פון 5—6.30 אוו. אינדערהיים אין פון 2—3
אין לעטשניצע אויף בייערס מארק .294

טליתים-פאבריק
אויסערגעוויינליך פון וואלענע, האלב-וואלענע זיידענע טליתים פאר עקספארט
ביי א. ה. ציטרינאווסקי, קאמיענא 1.

Dr. med. Ludwig Rapeport
Pr. Narutowicza 25 (Dzielna)
Telefon 44-10   1000
ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און הארן-קראנקהייטען.
נעמט אן פון 1 ביז 2 און פון 4 ביז 7 אווענד.

עלעקטרישע בעלייכטונג
אין 5 טאג!
ZAKŁAD ELEKTROTECHNICZNY
Piotrkowska 44
912

Dr. H. Rakowski
Zawadzka 25, tel. 37-34
קינדער- און אינערע-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
1028

אכטונג, ה׳ פריזיערס!
קעלניש וואַסער 5 זל. אַ קילא,
בלומען-וואַסער 5 זל. אַ קילא,
וועשעטאַל 3.50 זל. אַ קילא,
ראַזיר-זייף 50 Pixin 8 זל. אַ קיל.
אַלץ בעקומט איהר אַמביליגסטען נור אין דער
פּערפֿומעריע פֿון
י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11

Dr. med.
M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6 טעל. 45-49
הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען.
נעמט אָן פֿון 8-9.30, 12-2 און 7-8 אָוו. 689

Dr med. Braun
פּאָלודניאָוואַ 23, טעל. 40-26
צוריקגעקערט.
ספּעציעל-אַרצט פֿאַר הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען
און מענער שוואַכע.
בעהאַנדלונג מיט קווארץ ליכט (הויער אָויספּאָל)
נעמט אָן פֿון 9 12 און פֿון 5 8 אָוונט.

Dr. med. W. EYCHNER
פֿרויען-קראַנקהייטען
Zgierska 38, tel. 34-72
צוריקגעקערט.

Dr. med. I. BETTE
ספּעציאַליסט פֿאַר אינערליכע און קינדער-קראַנק.
Piotrkowska 6, tel. 44-95
נעהמט אָן פֿון 8–11 פֿריה און פֿון 4–6 נאָכם.

Dr. W. Łagunowski
צוריקגעקערט
Choroby skórne, wenerycz. i moczopłciowe
Gdańska 42
נעמט אָן פֿון 8–10½, פֿון 2–2⁴⁵ און פֿון 8 9 אָוו.

Lek. Dentysta
Jakób Botwinik
געאַרבייט אין דער לאָדזער קראַנקען-קאַסע איבער 4 יאָהר, נעהמט
עצט אָן טעגליך, אויסער ש ב ת פֿון 3 ביז 9 אָוענד אויף דער
נאַוואָמיעסקאַ 26, פֿראָנט 2. שטאָק
היילט, פּלאָמבירט, צאָהן-ציהען אָהנע שמערצען,
קינסטליכע ציינער, קראָנען און גאָלד-בריקען.
▲▼▲▼ צוגענגליכע פּרייזען. ▼▲▼ 186
פֿאַר מיטגל. פֿון קראַנקען-קאַסע און זייערע פֿאַמיליעס זעהר ביליג.

לעטשניצע „זדראָוויע״
פֿון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
אויף נאַוואָמיעסקאַ 3 (ווכאָדניאַ 13), טעלעפֿאָן 76 37.

אויגען קראַנקהייטען	ד״ר שוויג	2½–4 זונט. 10–11
נערוועז קראַנקהייטען	ד״ר בראָניסלאַוו פֿרענקעל / קלאַזענבערג	12½–1½ חוץ פֿרייטאָג / 11–12 דינסט. דאָנר. און שבת
מאָגען און קישקע קראַנק	ד״ר אלהסנה. מאַרגאָליעס	12–1
אינערליכע קראַנקהייטען	ד״ר גיביאַנסקי / קאַץ / לעווי / קאַי הענריק	9–11 זונטאָג 10–11 / 11½–1½ ז. 11–12 / 3–5 זונטאָג 1–2 / 6–8 1–12
קינדער קראַנקהייטען	ד״ר קאָלאָוויעטשיק אַרק / מאָשקאָוו. א / פּרעכנער	10–11½ 3–5 ז. 12–2 / 1½–2½ ז. 10½–11 / 5–6½ זונטאָג 9–10½
כירורגישע קראַנקהייטען	ד״ר גאָלדמאַן / פּערלים	3½–4½ זונטאָג, דינסטאָג / מיטוו. פֿרייטאָג, שבת 9 10 / 11–12½ 6–7½ ז 11 1
פֿרויען קראַנקהייטען	ד״ר אַראָנסאָן / אייגעראָוואַ	12–1 זונטאָג 12–1 / דינסטאָג, פֿרייטאָג 1½–1½ / מאָנ. מיטוו. דאָנ. ש. 1³⁰–01³⁰
נאָז, האַלז און אויערן קראַנקהייטען	ד״ר העלמאַן / ראַבינאָוויטש	3–4 זונטאָג 1–2 / 1–2 . 10–11
הויט און וועגנערישע קראַנקהייטען	ד״ר פֿאַלק / זאָנענבערג	3–4 מיטוו. ש. 7–8 זונט. 9–10 / 11– מאָנ. פֿריט. 7–8 זונט. 11–12
ענטגענאַלאָג	ד״ר קיילסאָן	
ערצליכע אַנאַליזען	ד״ר מ. קאַצען	

וויזיטען אין שטאָדט. — פּאָקען-שטעלען. רענטגען אַ־אַפּיא זעמטליכע דורשיר. הלוגין. — (פֿתארין לאַמפּען). אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונגען. די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פֿון 8.30 פֿריה ביז 7.30 אָוענד. זונטאָג פֿון 8.30 פֿריה ביז 2 אַ זייגער נאָכם.

איז דער היגיענישער פּריזיער-אַנשטאַלט פֿון
מ. קופּקאַ פּאָלודניאָוואַ 12
1) ראַזירען 30 גר. מיט קעלניש וואַסער
2) שערען 70 גראָשען.
3) שערען יונגלעך 50 גר.
4) שערען פֿון דאַמען 50 גר.
5) קאָפּ וואַשען 50 גר.
6) מאַסאַזש פֿון געזיכט 50 גר.
סאָלידע בעדינונג! ערשטקלאַסיגע אַרבייט! 2046

קומט און איבערציגט אייך!
אַלער אַרט ביטים, פֿאָרניעס, רעקורסעז, אַפּעלאַציעס אין אַלע געריכטס, סענאַט, אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטיטוציעס ווערען אַמבעסטען, אַמביליגסטען און אַמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביוראָ
„פּאָלאָניאַ״ אַלעיאַ 1 מאַי 7.
וויכטיגע בעמערקונג: טעגליך פֿון 5 ביז 7 ווערען ערטיילט עצות און אַנוו ייזונגען אין אַלע שטייער-אַנגעלעגענהייטען דורך ה׳ לעאָן שהייצער איבערזעצונגען: הא דעלס און פּריוואַט קאָרעספּאָנדענץ, קאָנטראַקטען פּראָ מעמאָריאַ, ווערען אַנגענומען אויפֿצומאַכען מיט אייגענע קאָסטען. מיטגלידער פֿון פּראָפֿעסיאָנעלע פֿאַראיינען צאָהלען 25% ביליגער.

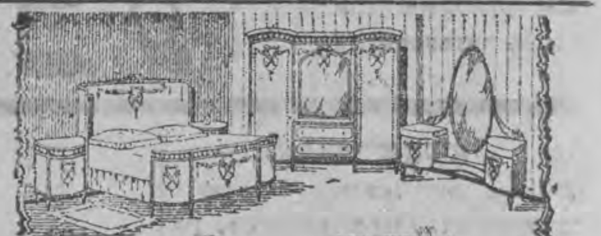

קויפט מעבעל פֿון דער 2-טער האַנד, ווייל
נישט קיין
זאָלכע בעקומט איהר אַמביליגסטען פֿון דער 1-טער האַנד ביי
L. SALAMONOWICZ, 66 Wschodnia 66, tel, 34-25
אייגענע אויסאַרבייטונג! בעקוועמע בעדינגונגען! לאַנגיעהר. גאַראַנטיע!

די מאָדערנסטע
לאַמפּען
פֿאַר שפּייזע צימערן
און קאַבינעטען
קויפט זיך אַמבעסטען צו פֿאַבריקס
פּרייזען נור ביי
ש. פּ. שמאַרעוויטש
8 פּאָלודניאָוואַ 8
בעמערקונג: עס ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי איבעראַרבייטונגען פֿון גאַז אויף עלעקטריע. אויך אָקסידירט. 286

ד״ר ראָזענצווייג
נאַרוטאָוויטשאַ (דזיעלנאַ) 9
איז צוריקגעקערט.
אימפֿונגען געגען שאַרלאַך אין דערהיים און אין לעטשניצע זגעזשער 17 - בעגליך 2042

Dr. ALTERMAN GURFEL
אַקושערין און פֿרויען-קראַנקהייטען.
Piramowicza 10.
נעהמט אָן פֿון 4–6 נאָכמיטאָג Tel. 46-96.

Dr. PRYBULSKI
צוריקגעקערט – זאַחאָדניאַ 9, טעל. 38-25.
וועגערישע און האָר- הויט - קראַנקהייטן מענער-שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ ליכט (האָר-אויספֿאַל), רענטגען-שטראַהלען. – נעמט אָן 9–1, 4–8 אָוו., דאַמען: 4–5

דאַמען־ און צאָהן־טעכניק
י. ביטענסקי
5 קאָנסטאַנטינער
נעהמט אָן אַלע טאָג פֿון 9 פֿריה ביז 8 אָוענד.
פּרייזען ביליגע! בעראַטונג אָהן געצאָהלט

לעטשניצע „SANITAS“
פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען (פֿאַר קומענדע קראַנקע)
און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט.
ציגעלנאַ 29, טעלעפֿאָן 44-51

נערווען קראַנקהייטען	ד״ר א. קאַצענעלסאָן	3–4
מאָגען און קישקע קראַנקהייטען	ד״ר ג. ראָזענבערג	9–10 6–7½ ז. 11–12
אינערליכע קראַנקהייטען	ד״ר י. איציקזאָן / ה. ראַקאָווסקי / ד. פֿריד	9½–10½ ז. 10–11 / 1–2 5–4 / 12–1 5 6
קינדער קראַנקהייטען	ד״ר י. בעטטע / וו. לאַהי / י. שטיינבערג	3½–5 / 10–11 2½–3½ / 1–2 6–7
כירורגישע קראַנקהייטען	ד״ר ז. לעוונסאָן / ע. מאַרטקאָוויטש	1–3 / 4–6
פֿרויען און געבורטס קראַנקהייטען	ד״ר ה. גוטשטאַדט / ב. מינץ / ל. שייעראָוויטש	11–1 6–8 / 11–1 8–9 / 9–11 3–5
נאָז. האַלז און אויערן-קראַנקהייטען	ד״ר י. אייזיק / ש. מאַלאַוויסט	10½–11½ 3½–5½ / 12 2 6–7
אויגען-קראַנקהייטען	ד״ר ג. גערשטיין / ע. ראָזענבלאַט	10–12 1–2 / 9–10 6–4
הויט, וועגערישע און האָר-קראַנקהייטען קאָסמעטיק	ד״ר ס. קאַנטאָר / מ. לעווינסאָן / ר. פּריבולסקי	9–11 2–3½ / 12 1 6–8 / 7½–8²⁄₂ זונט. דינס. דאָנ. מאָנ. מיטוו. פֿרייט. 5–5³⁰ ש. 1–2
רענטגען, פֿיזיקאַלישע טעראַפּיע און אַרטאָפּעדיע	ד״ר א. שטיינבערג	12–1 3½–5
ציין און מויל-קראַנקהייטען. גאָלד קראָנען און בריקען.	צאָהן ד״ר צוקער / גרינשטיין-נאַרקאַוויטש / פֿר. ד״ר שאַצקאַ / קרעניצקאַ-ציפּין	12–½2 / 9–12 / 2½–5 / 5–8

עלעקטראָטעראַפּיע, קוואַרץ-ליכט, דיאַטערמיע, אַלערליי אַנאַליזען רענטגען, אָפּעראַציעס, אַפּטראָנקעס, איינשפּריצונגען, אימפֿונגען, שאַרלאַך אימפֿונגען, מעדיצינישע קאָס. מעטיק, בלוט-אונטערזוכונג
די לעטשניצע איז טעטיג פֿון 9 פֿריה ביז 9 אָוענד. זונטאָג פֿון 9 ביז 4.
אַקושעריע-הילף, ביי טאָג און נאַכט. וויזיטען אין שטאָדט. דויערנדע היילונג, לויט אָפּמאַך

Dr. med. M. Urbach
Pomorska 10 t. 48-89
נערוועז און אינערליכע קראַנקהייטען.
נעהמט אָן פֿון 4 ביז 6 אָוונד.
אין דער לעטשניצע „וויטאַ״ פֿון 1—2 מ. און פֿון 7—8 אָוו.

Najsilniejsze bóle głowej usuwa.

צו פֿערקויפֿען
אַ גרויסער שעהנער פּראָנט-
לאָקאַל
ב׳ שטעהענד פֿון 3 שטיבען און אַ געוועלב אין דער געגענד פֿון אַלט שטאָט, אָפּצופֿרעגן אונטער „לאָקאַל״ אין אַדמינ.

לעטשניצע „VITA“
פֿאַר קומענדיגע קראַנקע פֿון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
און ערצטליך דענטיסטישער קאַבינעט
די לעטשניצע בעפֿינדט זיך אויף **פּעטריקאָווער 45, טעל. 44-47**
ס׳ווערען אָנגענומען קראַנקע אויף געביט פֿון אַלע ספּעציאַליטעטען:

1. אינערל. קראַנקהייטען.
ד״ר י. איטשקאָ פֿון 3½–4½ ז. 1–2
ספּעצ. פֿון שטאָפֿוועקסעל און ל״ג־קראַנק)
ד״ר א. אוריסאָן פֿון 4½ – 6½ ז. 1–2
(ספּעצ. פֿון מאָגען און קישקע קראַנקהייטען).
ד״ר מ. דאַווידאָוויטש פֿון 11–12 און פֿון 3½ – 4½ ז. 11 – 12
(ספּעציעל פֿון לונגען-קראַנקהייטען).
ד״ר ה. הרישע פֿון 5 – 7 ז. 11 – 12
(ספּעצ. פֿון האַרץ קראַנקהייטען).

2. כירורגישע קראַנקהייטען
ד״ר מ. ראַבולקעוויטש פֿון 7-8
ד״ר מ. קאַנטאָר פֿון 6-7 ז. 10-11
ד״ר ע. קונין פֿון 3 – 4

3. קינדער קראַנקהייטען
ד״ר י. קאַפּלאַנסקי פֿון 3 4 ז. 11 12
ד״ר יוזעף כאַן פֿון 1-2, ז. 12–1
ד״ר סאַמעט-מאַנדעלס 4 6 ז. 1 2

4. הויט און וועגער. קראַנקה.
ד״ר וו. לאַגונאָווסקי 5-8 ז. 12 – 1
ד״ר ע. עהרט פֿון 1½–3½

5. אויערן, נאָז, און האַלז-קראַנקהייטען.
ד״ר זשעבראָווסקי פֿון 9-10 און 7-8
זונטאָג 9–10

6. נערוועז - קראַנקהייטען.
ד״ר מ. ארבאָה פֿון 1 – 2 און 7 – 8
ז. 10–11

7. אויגען - קראַנקהייטען.
ד״ר י. מאַרגאָליס 12 – 1.30 6 – 7
ז. 11–12

8. פֿרויען - קראַנקהייטען און אַקושעריע.
ד״ר א פּאַגאַזשעלסקי פֿון 4–6
ד״ר רייטלער קוריאַנסקי פֿון 2½–4
ד״ר י. שווייצער 10½–11½ חוץ שבת און 6–7 חוץ דאָנערשטאָג
ד״ר מ. מאַטשעווסקי פֿון 12—1 פֿרייטאָג זונטאָג פֿון 11–12.

9. מויל און ציינער-קראַנקהייטען.
ערצטען-דענטיסטען:
ל. געצאָוו פֿון 5½–8 ז. 10¹⁵–11½
ה. האַלפּערן פֿון 3–5½ ז. 9–10¹⁵
פּ ראָזען פֿון 9–11½ ז. 1–2
יאַקוב ראָטענבערג 11½–2 ז. 11½–1
לאַבאָראַטאָריום: ד״ר ד״ר זשורקאָווסקי
ד״ר א. מאַזור קאַנטאָר, ביסוואַך. פֿרייטאַג 2½–3½ דינסטאַג, דאָנערשטאַג, שבת 4–5½ זונטאַג 11–12 (צעהלער פֿון שטים און אויסשפּראַך. סערהיקען זיך אַז״ת)

רענטגען-לאַבאָראַטאָריום, מאַסאַזש פֿון פֿיזיקאַלישע טעראַפּיע, קאָנסולטאַציע פֿאַר מוטערס. שוץ-אימפֿונגען געגען שקאַרלאַטין, אָפּעראַציעס און אַפּטראָנקעס. אַ באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע אויפֿן אָרט, מאַסאַזשען. וויזיטען אין שטאָדט. קוואַרץ לאַמפּ בערג-שטראַהלען, סאָליקס הייל-מאַסאַזשען, קינסטליכע ציינער, גאָלד-קראָנען, בריקען און אַזוי ו. וו.
די לעטשניצע איז טעטיג פֿון 9 פֿריה ביז 8 אָוענד זונטאָג פֿון 9 ביז 2.

דאס לאָדזשער לעבען

נײַער פאָלקסבלאַט
.22 סעפּטעמבער 1926

22
מיטוואָך
יד
תשרי תרפ״ז

סעפּטעמבער
זון-אויפגאַנג 4.41
זון-אונטערגאַנג 6,32
לענג פון טאָג 14

„לוין-אינדוסטרי“.
אַזאַ אָרגאַניזאַציע איז געגרינ-דעט געוואָרן בײַם סוחרים-פאַראײַן.

(–) אין לאָקאַל פון סוחרים-פאַראיין (פּעטריק. 73) פאַ זיך איז אונטער׳ן פון ה׳ טאַבאַקסבלאַט פאַרגעקומען אַן׳אָרגאַני-זיר-פאַרזאַמלונג פון דער נײַער ווירט-שאַפטליכער אָרגאַניזאַציע א. ג. „לוין-אינדוסטרי“.

ס׳האָבן אָנטייל גענומען ביז 70 פּירמעס.

אַ רייה רעדנער האָבן זיך אַרויסגע-זאָגט וועגן דער נויטווענדיקייט פון גרינדען אַזאַ אָרגאַניזאַציע און ס׳איז בעשלאָסן געוואָרן די דאָזיגע אָרגאַ-ניזאַציע צו גרינדען.

ס׳איז אויסגעוועהלט געוואָרן אַ צײַטווײַליגע פאַרוואַלטונג, וועלכע בע-שטעהט פון פאָלגענדע פּערזאָנען: ה״ה י. טאַבאַקסבלאַט, י. וויטקינד, י. מ. ענגעל, ראַשיג, אײַזענשטיין, יאַשינאָוו-סקי, מאַקרסקי, פּיאָטר קאָבאָר, הערמאַן יאַנאַש, עפּשטיין, שפּיגעל, סאַרנאַ און פּאָלאַקיעוויטש.

נאָכדעם, ווי ס׳זענען נאָך אַרומגע-רעדט געוואָרן אַ רייה לויפענדע ענינים און ס׳זענען אויסגעאַרבייט געוואָרן פּלענער פאַר דער טעטיגקייט, איז די פאַרזאַמלונג געשלאָסן געוואָרן.

פאַרשידענעס.

ס׳איז ערשינען אַ שול-בוך „גאָגראַפיה מצוּרת של ארץ ישראל“ פון ד״ר א״ש קאַמיענעצקי מיט מאַפּעס און פיל בילדער. דאָס בוך איז צו בעקומען אין אַלע יודישע בוכהאַנדלונגען.

25 יאָהריגער יוביליי פון פּראָפ. טראַיינין.

(ב) עהרענגעכטען האָבן די היגע פּראָפּיאַנעלע פאַראיינען געפּייערט דעם 25 יאָהריגען יוביליי זינט ס׳איז ענט-שטאַנען דער אַמסטערדאַמער פּראָפעס-יאָנעלער אינטערנאַציאָנאַל. אין פאַרשי-דענע טיילען פון שטאָט ועגען פאַרגע-קומען 4 גרויסע מיטינגען.

לאָדזשער אָפּערע.

(פּ) אויף דער לעצטער זיצונג פון דער פאַרוואַלטונג פון דער לאָדזשער אָפּערן-געזעלשאַפט איז אויסגעוועהלט געוואָרן אַ נײַע לייטונג.

אַלס פּרעזעס–פּרעזידענט צינאַרסקי. וויצע פּרעזעס און ביבליאָטעקאַר – ד״ר ל. פּריבולסקי. אין דער אַרטיסטישער סעקציע זענען אַרײַן פּראָפ. זאַזולאַ און ד״ר פּריבולסקי. רעושיסער איז ה׳ טאַטאַרקיעוויטש.

פאַר דער
פאַמיליע און געסט
איז די שענסטע אויפנאַהמע
אין די ימים-טובים
די פײַנסטע, בעסטע און טראַפּאַמישע
טהיר
„E.w.i.g“
דאָס בעצירט דעם טיש, מאַכט
אָנגענעהם די אויפנאַהמע
!!!
פאָדערט נור עוויג-טהיר

פון תבואה-מאַרק

ווי האַלט עס מיט די פּרײַזען? — אַ ביסעל שוואַכער דער עקספּאָרט — צוליב די יו-דישע י״ט מאַכט מען קלענערע טראַנזאַקציעס

די אַלגעמיינע שוואַכערע פּרײַזען-טענדענץ אויפ׳ן וועלט-מאַרק האָט משפּיע געווען אויף דעם, וואָס די פּרײַזען אין לאַנד האָבען אויך אַ ביסעל נאָכגעלאָזט. די עקספּאָרטערען, וועלכע דאַרפען ליפערן תבואה קיין אויסלאַנד, אײַלען זיך נישט און וואַרטען אַפּ ביז די פּרײַזען וועלען אַ ביסעל צוריקגעהן און אַזוי ווי די לאַנדווירטען האָבען נויטיג מזומן, פאַרקויפען זיי דערווײַל ביסלעכווייז צו קלענערע פּרײַזען. דערצו קומט נאָך צו דער אומשטאַנד, וואָס בעת די יודי-שע יו״ט, ווערען קיין גרעסערע טראַנ-זאַקציעס נישט געשלאָסען.

די מעהל-פּרײַזען אין לאָדז זענען טראָץ דעם גענוג הויכע. דאָס ערקלערט זיך מיט׳ן דוחק אין מעהל, טיילווײַז צוליב׳ן שטרייק פון די קאַלישער מ-לען. דער שטרייק איז אָבער שוין פאַר-ענדיגט און די פּרײַזען וועלען זיך פאַר-קלענערען.

אַ לאָדזשער „פויגעל“ בעשווינדעלט אַ יודישען פאַבריקאַנט אין פראַנקרייך.

ער בעט אַן׳עצה ווי-אַזוי צו האַנדלען מיט אַפּפאַל און ווערט נעלם מיט 43,000 פראַנק. – אַ נליה, וואָס ס׳איז נישט געקומען צו אַ שידוך.

(–) ס׳ווייזט זיך אַרויס, אַז וויפיל מ׳רעדט אַלץ נישט אויף די לאָדזשער פייגעל, איז אַלץ ווייניג.

וואָס אָט די דאָזיגע חברה-לייט טוען-אָפּ אויף דער גרויסער ברייטער וועלט, – איז ממש אין לשער!

פאָהרען זיך אַרויס די לאָדזשער יונגע-לייטלעך קיין פראַנקרייך, ענגלאַנד, אַמעריקא, און – ווי נאָר זיי שמעקען-אַרויס אַ נאָז פון וואַנען אין שטעלען-אַראָפּ אַ פוס אויף דעם פרעמדען באָדען, פיהלען זיי זיך באַלד ווי בײַם טאַטען אין ווײַנגאַרטען און פיהרען באַלד אַרום אַ וועלט. בײַ דער נאָז... קיין געלד פעהלט שוין דעמאָלט נישט. ס׳איז אַלץ אין דער בעסטער אָרדנונג. –

פאַר אונז ליגט אַ בריף, וואָס איז אונז געשיקט געוואָרען פון נאַנסי (פראַנקרייך) פון דעם אָרטיגען רייכען יודישען פאַבריקאַנט ה׳ אַדאָלף צייג-אײַזען (זײַן גענויער אַדרעס איז דאַ בײַ אונז אין רעדאַקציע). אַ בריף מיט דעם זעלבען אינהאַלט האָט ה׳ צ. אויך צוגעשיקט צום לאָדזשער ראַבינאַט.

דער דערמאָהנטער ה׳ צייגאײַזען שרײַבט. אַז מיט אַ צײַט צוריק איז צו איהם געקומען אַ געוויסער מאַקאָווער פון לאָדז און געבעטען, אַז ער, ה׳ צייגאײַזען, אַלס שטענדיגער אײַנוואוי-נער פון נאַנסי, זאָל איהם העלפען זיך אײַנאָרדנען און געבען אָנווײַזונגען בײַם פּיה׳ען דעם האַנדעל מיט וואָל און אָפּפאַל.

דערבײַ האָט דער זעלבער מאַקאָ-ווער געוויזען, אַז ער האָט נאָר-וואָס צרהאַלטען פון זײַן פאָטער אין לאָדז 2000 פראַנק.

ה׳ צייגאײַזען האָט מאַקאָווער׳ן טאַקע געהאָלפען, מאַקאָווער איז בײַ איהם געוואָרען אַ שטענדיגער אײַנגע-הער און אָפּטמאָל שוין בעקומען אַ גמילת חסד ר.

מיט עטליכע וואָכען צוריק, האָט מאַ-קאָווער גענומען בײַ ה׳ צייגאײַזען אַ הלואה פון 13,000 פראַנק און בײַ ה׳ צייגאײַזענ׳ס אַ פרײַנד, אַ קריסט – 30 000 פראַנק, און – אַוועקגעפאָהרען קיין לאָדז, עקספּעדירענדיג זײַן גאַנצע סחורה אין וואַגאָנען קיין לאָדז.

פון דאַן אָן איז פון מאַקאָווער׳ן נישטאָ קיין שום ידיעה. אויך מאַקאָ-ווער׳ס אַ שוועסטער, וועלכע האָט שטו-דירט אויפ׳ן אוניווערזיטעט אין נאַנסי, איז אַוועקגעפאָהרען קיין לאָדז.

„איין נס נאָר, – שרײַבט ה׳ צייג-אײַזען אין זײַן בריף, – וואָס מײַן בע-קאַנטשאַפט מיט דעם אַפּעריסט איז אויסגעגאַנגען בלויז צו געלד. ווײַרום מאַקאָווער האָט זיך שוין אָנגעהויבען צו שדכנ׳ען צו מיינס אַ יונגע טאָכטער, און, ווער ווייס ווי טראַגיש דער דאָזי-גער שידוך וואָלט זיך געקענט ענדיגען“.

יעדענפאַלס בעט ה׳ צייגאײַזען, אַז מ׳זאָל וועגען דעם שרײַבען אין דער אַבינאַט זאָל פועל׳ן בײַ מאַקאָווער׳ן. ער זאָל אָפּשיקען דאָס געלד. אין געגענפאַל וועט דער ענין איבערגעגעבע-ווערען דער פּאָליציי

– – –

קאָנצערט-סעזאָן.

קומענדיגען זונטאָג וועט פאָרקומען אין „פילהאַרמאָניע-זאַל“ דער ערשטער קאָנצערט אין היי-יעהריגען סעזאָן, עס וועלען אַרויסטרעטען אָלגאַ דידור, אַדאַם דידור און סטאַניסלאַוו גרוש-טשינסקי.

טעאַטער „פּאָפּולאַרני“.

אין טעאַטער „פּאָפּולאַרני“ (אַגראָדאָ-ווע 18) ווערט געשפּילט מיט גרויס ער-פאָלג די 3-אַקטיגע קאָמעדיע „די רוי-טע מאַסקע“.

בײַ די שוסטער-מײַסטער.

אין שוסטער מײַסטער-פאַראיין קומען לעצטענס פאָר סכסוכים אין די עקאָנאָ-מישע אינטערעסען פון די מיטגלידער ווערען נישט אָפּגעהיט און פאַרנאַכלעסי-קט. אַ גרופּע מיטגלידער וועלכע ווי-לען פאַרענדיגען די סכסוכים האָבען בעשלאָסען אויף שבת דעם ערשטען טאָג חול המועד צוזאַמענרופען אַן׳אַל-געמיינע פאַרזאַמלונג פון די מיטגלידער.

עקזעקוציע-קאָסטען.

פאַר אַ שריפטליכע אויפפאָדערונג דורכ׳ן עקזעקוטאָר צו בעצאָהלען די שטייער-חובות ווערט גענומען אַ פּירטעל פּראָצענט פון דעם שטייער-חוב, נאָר נישט ווייניגער פון 50 גראָשען און נישט מעהר פון 250 זל.

פאַר דורכפיהרען אַ ליציטאַציע ווערט גענומען 1 פּראָצ. פונ׳ם חוב אָבער נישט ווייניגער פון 1 זל.

דער דאָזיגער אָפּצאָהל וועט אָבער נישט גענומען, אויב דער חוב ווערט שפּעטער פּראָלאָנגירט אָדער צולעגט אויף ראַטעס. אין פאַל ווען דער 1 פּראָצ. ווערט אײַנגעקאַסירט נישט בערעכטיג-טערהייט, וועט ער שפּעטער פאַררעכענט ווערען אויפ׳ן שטייער-חוב.

ס׳ווילט זיך, דיר פאָהרען אויף אַ דראָ-שקע מאַכט מען פאַר׳ן קורס...

(ל) יוזעף נאָוואַצקאָן (אַן׳אײַנוואוינער פון ווידזעוו) האָט זיך פאַרוואָלט אַבי-סעל דורכשפּאַצירען איבער דער שטאָט אין אַ דראָשקע.

האָט ער אויף פּעטריקאָווער גאַס צוגערופען אַ דראָשקע און געהייסען פאָהרען.

אין דער קורס האָט געהאַלטען בײַם סוף, האָט דער דראָשקעזשיר זיך געוואָלט אַרויסדרעהען פון בעצאָהלען און – גע-שיקט אַרויסגעשרגען פון דער דראָשקע.

דער דראָשקאַזשיר האָט זיך שנעל גע-לאָזט אין אַ געיעג נאָך זײַן פּאַסאַזשיר און איהם פאַר׳ן קאָלנער אָפּגעפיהרט אין קאָמיסאַריאַט.

דאָ – זענען בײַדע געוואָרען ערלע-דיגט: דער דראָשקאַזש האָט בעקומען פאַר זײַן קורס און דער פּאַסאַזשיר האָט בעקומען – אַ פּראָטאָקאָל.

– – – –

די אַגענטען פון דער קאָלאָניאַל-בראַנזשע אָרגאַניזירען זיך.

אין האַנדעלס-אָנגעשטעלטען פאַראיין (אַל.-קאָשטשושקי 21) איז פאָרגעקומען אַ פאַרזאַמלונג פון די אַגענטען אין דער קאָלאָניאַל-בראַנזשע.

די רעפערענטען האָבען אָנגעוויזען אַז די אַגענטען האָבען געהאַט אַ וויכ-טיגע בעדײַטונג אין דער ענטוויקלונג פונ׳ם קאָלאָניאַל און דעליקאַטעסען-מסחר און, אַז פיל פירמעס זענען אײַנגעפיהרט געוואָרען נאָר אַ דאַנק די טעטיגקייט פון די אַגענטען. די אונטערנעהמער רעכענען זיך אָבער ועה־ וועהניג מיט דעם און באַלד ווי דער אַרבייטעל ווערט אַ ביסעל אײַנגעפיהרט, ווערען די אַגענ-טען רעדוצירט אין זייערע פאַרדינסטען און אָהן קינדיגונג, אָפט אַפילו אָפּגע-זאָגט און אויף זייער אָרט ווערען אָנגע-נומען נײַע, אָפט נישט קיין פאַך-לײַט.

די אַגענטען בעקומען דאַן נישט, נישט קיין פאַרגיטיגונג נישט קיין מלוכה-שטיצע, ווײַל זיי זענען נישט פאַרזי-כערט פון אַרבייטסלאָזיגקייט, זיי געני-סען אויך נישט פון קיין אורלויבען.

די פאַרזאַמעלטע האָבען בעשלאָסען צו שטרעבען אַז די פּאָסטענס זאָלען סטאַביליזירט ווערען ווערען, אַז ס׳זאָל פאַר זיי געזיכערט ווערען אַ נאָרמאַלער דורכשניט-געהאַלט און, אַז זיי זאָלען פאַרזיכערט ווערען אויפ׳ן פאַל פון אַר-בייטסלאָזיגקייט און קראַנקהייט.

די אָרגאַניזאַציע פון דער סעקציע געהט ווײַטער.

אויפלעבונג אין דער טעקסטיל-אינ-דוסטריע אין זדונסקאַ-וואָליאַ.

(ס) אין זדונסקאַ-וואָליאַ האָט זיך די לאַגע פון דער טעקסטיל-אינדוסטריע שטאַרק פאַרבעסערט. אין דער ערשטער רייה׳איז דאָס צו פאַרדאַנקען דעם אָפּמאַך וואָס האָט געשלאָסען די פירמע „ברי-דער פינקעלשטעין״ מיט אַ גרופּע ענג-לישע אימפּאָרטערען, וועלכע שיקען די מאַנופאַקטור-סחורות קיין אינדיען.

פאָטאָגראַפירען זיך
ביליג און גוט
קען מען נאָר בײַ די
פערײניגטע פאָטאָגראַפיסטען
(נ. מ. ב. ה)
נאַראָטאָוויטש (פריהער דושעלנאַ) 13 טעל. 25,00.

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַראָטאָוויטשאַ 20
גאַסטראָלען פון די לאָדזשער ליבלינגס-אַרטיסטען פרוי
חנה לערנער, שלמה קוטנער,
דוד זיידערמאַן, מ. הילסבערג
יום-טוב רעפּערטואַר:
דאָנערשטאַג נור 1 פאָרשטעלונג 4 נאָכמ. קלאַסישע אָפּערעטע אין 4 אַקט.
די רומענישע חתונה
הויפּט ראָל: מאַטקע – שלמה קוטנער; ראָל „דבורה“ – פרוי חנה לערנער; ראָל „ישראל“ – דוד זיידערמאַן.
פרײַטאָג, 4 נאָכמיט. אַ חורבן פון אַ שוועסטער
קאָמעדיע אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ.
שבת, 4 נ״מ די מאָדערנע מאַמע! אָפּערעטע אין 4 אַקטען
אויף אַלע נאָכמיטאָג פאָרשטעלונגען זענען די פּרײַזען פון 80 גר. ביז 2 50
פּרעמיערע! פרײַטאָג און שבת 8 45 אָוונט צום 1 מאָל אין לאָדז
אַ ווײַב אויף ראַטעס
גרויסע קאָמעדיע אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון באַדאַס. פאַר דער בעקוועמליכקייט פון פּובליקום איז די בינע פאַרברייטערט געוואָרען. כאָר און אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון דוד בייגעלמאַן. בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

אָפּגעלעגט דעם פּראָצעס פון לעווינזאָן און וואָידיסלאַווסקי.

53 עדות—6 אַדוואָקאַטען—5 עדות זיך נישט געשטעלט.—פּאָליציי זוכט דעם הויפּט-עדות שפּינמאַן.—פּערטיידיגער רעדען וועגען וויכטיגע ווערטפולע זאַכען, וואָס זענען פערברענט געוואָרען.—די בעשולדיגטע לעווינזאָן, אברהם און שלמה וואָידיסלאַווסקי ווערען אָפּגעפיהרט אין אַרעסט.

דער פּראָצעס וועט פאָרקומען דעם 13. אָקטאָבער.

אין געריכט-זאַל.

דער געכטיגער פּראָצעס פון לעווינזאָן, ברידער וואָידיסלאַווסקי און דאָס פּאָרפאָלק פּטאַשניק, וואָס איז פאָרגעקומען אין קרייז-געריכט האָט אַרויסגערופן אַ גרויסע פעראינטערעסירונג אין אונזער שטאָט. דער זאַל איז איבערפול, ס'איז נישט מעגליך מעהר אַריינצוקומען, פיל אַדוואָקאַטען, פּראָקוראָרען און אַפּליקאַנטען זענען ספּעציעל געקומען בייוואוינען דעם פּראָצעס, אין די פּרעסע-לאָזשע געפינען זיך קאָרעספּאָנדענטען פון די היגע און וואַרשעווער צייטונגען.

די אָנגעקלאָגטע זענען אויף דער פריי אויף קויציע און קומען מיט זייערע פאַמיליעס אין געריכטס-זאַל. אַלע פיין אויסגעפוצט און אין אַ גוטער שטימונג, אַיין אברהם וואָידיסלאַווסקי איז זעהר טרויעריג.

די זיצונג איז בעשטימט געוואָרען אויף 9 אַ זייגער און האָט זיך אָנגעהויבען ערשט 11. צווישען די עדות, וועלכע דרעהען זיך אַרום אין זאַל זעהט מען: די קאָמענדאַנטען ווייער, דאָמאַנסקי, וועסאָלאָווסקי, גרויס-אינדוסטריעלער אָסקאַר קאָהן און א. גראָהמאַן, פיל פּאָליציאַנטען און פייערלעשער.

פון די אַדוואָקאַטען ציהען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט די וואַרשעווער, שטינגער, בעזו. יוסעף מיניסטער נאָוואָדוואָרסקי און וואַסערבערגער, די דאָזיגע דריי ווערען איצט גערעכענט פאַר די בעסטע אַדוואָקאַטען אין פּוילען. עס האָבען זיך אויך נישט צו שעהמען די לאָדזער קאַרפּען-קעפּ פּיאָטר קאָהן, קאַבילינסקי און קעמפנער.

דער געריכטס-דיענער רופט אויס די נעמען פון די אָנגעקלאָגטע, וועלכע פאַרנעהמען זייערע ערטער אויף דער בעשולדיגונגס באַנק, דער ערשטער זיצט שלמה וואָידיסלאַווסקי, גזשעגאָזש לעווינזאָן, אברהם וואָידיסלאַווסקי, שמואל פּטאַשניק און אסתר פּטאַשניק.

דער צוזאַמענשטעל פון געריכט איז פאָלגענדער: פּאָרזיצענדער וויטקאָווסקי בייזיצענדער ווילקאָווסקי און קאַרווין-קאַראָטקעוויטש, פּראָקוראָר קריכאָווסקי, פערטיידיגער שטינגער (מאָטער), וואַסערבערגער, נאָוואָדוואָרסקי פון וואַרשאַ פּיאָטר קאָהן, קאַבילינסקי און קעמפנער פון לאָדז.

פונקט 11 אַ זייגער קומט אַריין דאָס געריכט. אין זאַל ווערט שטיל. דער פּאָרזיצענדער הויבט אָן אויסצופרעגען די נויטיגע פאָרמאַליטעטען. ס'שטעלט זיך אַרויס, אַז לעווינזאָן האָט אוניווערזיטעט-בילדונג, די איבריגע פאָלקס-בילדונג, פרוי פּטאַשניק האָט געענדיגט אַ מיטעל-שול.

5 עדות האָבען זיך נישט געשטעלט.

דער געריכטס-דיענער ערקלערט, אַז פון די 53 עדות פעהלען. דער פּאָליציאַנט יוזעף ווישניעווסקי, שפּינמאַן מאַקס יצחק בערגער. (מאיר זילבערבערג) און יוזעף קאַפּעק.

מאיר זילבערבערג האָט צוגעשיקט אַ צעטעל פון אַ דאָקטאָר, אַז ער איז קראַנק געוואָרען און מוז ליגען אין בעט 7 טאָג. דאָס זעלבע אויך בערגער. וואָס שייך שפּינמאַן'ען האָט זיין מוטער צוגעשיקט צום געריכט אַ בריף, אַז איהר זוהן איז דעם 1 טען סעפּטעמבער אַוועקגעפאָהרען אויף אורלויב און זי ווייסט נישט וואוהין. אויב זי וועט זיך דערוויסען וועגען זיין אַדרעס וועט זי איהם שרייבען וועגען טערמין פון פּראָצעס.

עס נעהמט אַ וואָרט

פּראָקוראָר

קריכאָווסקי, וועלכער ערקלעהרט, אַז וואָס שייך דעם עדות ווישניעווסקי טראָגט ער נישט אַריין קיין שום פאָרשלאַג, דאַגעגען דער עדות שפּינמאַן איז זעהר אַ וויכטיגער עדות און ער איז מסופק, צי דער פּראָצעס וועט אָהן דעם דאָזיגען עדות קענען פאָרקומען. ער לעגט פאָר דעם עדות צו בעשטראָפען און איהם מיט פּאָליציי צו ברענגען אין געריכט.

פערטיידיגער פערלאַנגען אָפּצולעגען דעם פּראָצעס.

אַדוואָקאַט נאָוואָדוואָרסקי האַלט אויך, אַז אָהן שפּינמאַנען קען דער פּראָצעס נישט פאָרקומען און לעגט פאָר איהם אָפּצולעגען, דער פערטיידיגונג איז אויך נויטיג דער עדות פּאָליציאַנט ווישניעווסקי. וועלכער איז דער ערשטער אַריין אין ברענענדען לאָקאַל. אויך דער אַפּוועזענדער עדות בערגער איז נויטיג ער זאָל זיין צום פּראָצעס, נאָר גאָר אַ וויכטיגע פאַר'ן פּראָצעס, זאָגט אַדוואָקאַט נאָוואָדוואָרסקי, איז דער בעאַמטער פון פינאַנץ-אַמט קאָפּעקי, וועלכער דאַרף פעסטשטעלען, אַז גראָד אין דעצעמבער און יאַנואַר, דאָס הייסט אין דער זעלבער צייט ווען לעווינזאָן האָט איינגעפיהרט נייע ביכער פאַר זיינע געשעפטען און ווען די שרפה איז פאָרגעקומען, קומען געוועהנליך פאַר רעוויזיעס פון פינאַנץ-אַמט, צוליב דעם וועט לעווינזאָן קענען בעווייזען, אַז ער האָט די געשעפטס-ביכער געפעלשט פאַר'ן פינאַנץ-אַמט און נישט צוליב דער אַססעקוראַציע-פּאָליס: צוליב דעם אַלעם לעגט אַדוו. נאָוואָדוואָרסקי פאַר דעם פּראָצעס אָפּצולעגען.

אויך אַדוואָקאַט פּיאָטר קאָהן לעגט פאַר אָפּצולעגען דעם פּראָצעס צוליב'ן פעהלען פון זעהר וויכטיגע עדות.

אַדוו. קאַבילינסקי זאָגט, אַז די פערטיידיגונג האָט אַ גאַנצע רייה נייע אומשטענדען, וואָס וועלען בעווייזען די אונשולד פון די אָנגעקלאָגטע.

פּאָרזיצענדער רייסט איבער און בעט, אַז דער אַדוואָקאַט זאָל רעדען נאָר וועגען די פעהלענדע עדות.

אַדוו. קאַבילינסקי, זאָגט, אַז ער מיינט טאַקי דאָס די פעהלענדע עדות וועלען קלאָהר מאַכען צו וואָס לעווינזאָן האָט געפיהרט פאַלשע געשעפטס-ביכער און ווי אַזוי די גאַנצע שרפה האָט אויסגעזעהען, ער לעגט אויך פאַר אָפּצולעגען דעם פּראָצעס.

פּאָליציי זוכט 2 עדות און געפינט זיי נישט.

דאָס געריכט בעראַט זיך אויפ'ן אָרט און דער פּאָרזיצענדער ערקלעהרט, אַז דאָס געריכט האָט בעשלאָסען אָפּצולעגען דעם פּראָצעס אויף אַ שעה צייט, און אין דער צייט זאָל די פּאָליציי אַדורכפיהרען אַן אויספאָרשונג וואו עס זענען די עדות מאַקס שפּינמאַן און יצחק בערגער.

די הפסקה דויערט מעהר ווי 2 שעה אין דער צייט קומען אַלע נייע מאַסען נייגעריגע, וועלכע ווילען בייוואוינען דעם פּראָצעס. דער געריכטס-דיענער איז דעריבער געצוואונגען צו שליסען די טירען און קיינעם מעהר נישט אַריינצולאָזען.

נאָכדעם ווי דער פּאָרזיצענדער עפענט צוריק די געריכטס-זיצונג לייענט דער סעקרעטאַר אַדורך די רעזולטאַטען פון דער פּאָליציי-אויספאָרשונג, וואָס איז אין דער צייט אַדורכגעפיהרט געוואָרען. לויט דעם דאָזיגען ראַפּאָרט וואוינט שפּינמאַן אויף קאָשטשושקי 98, איז דעם אָנגעקלאָגטענס אַ שוואָגער און וואוינט מיט איהם אין איין וואוינונג. אין הויזבוך איז שפּינמאַן אויסגעמעלדעט געוואָרען דעם 3-טען סעפּטעמבער קיין זאַקאָפּאַנע. דעם 4-טען סעפּטעמבער איז אָנגעקומען די אויפפאָדערונג פון געריכט און די מוטער פון שפּינמאַנען האָט זי נישט געקענט איבערשיקען צו איהר זוהן, ווייל ווי זי ערקלערט ווייסט זי נישט זיין אַדרעס.

וואָס שייך דעם עדות בערגער וואוינט ער אויף פּיעטריקאָווער 82, ער איז נישט געווען אינדערהיים.

אין דעם אויגענבליק קומט אַריין דער עדות בערגער און מעלדעט זיך צום געריכט.

עס נעהמט אַ וואָרט דער פּראָקוראָר און ווייזט אָן אין אַ לאַנגערער רעדע, אַז פון דער גאַנצער האַנדלונג פון די בעשולדיגטע און פון דעם ראַפּאָרט פון דער פּאָליציי בנוגע דעם עדות שפּינמאַן איז צו זעהען, אַז ס'ווערט געפיהרט אַ ספּעציעלע טאַקטיק, דעם וויכטיגען עדות פאַר דער בעשולדיגונג צו בעהאַלטען.

אַזוי אַרום וועט דער פּראָצעס אַריין אין דער אונענדליכקייט, ס'איז אויך פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז שפּינמאַן איז דעם אָנגעקלאָגטען לעווינזאָן'ס אַ שוואָגער און וואוינט מיט איהם צוזאַמען און קען ווייטער אין פערשטענדיגונג מיט די איבריגע אָנגעקלאָגטע ווירקען, אַז שפּינמאַן זאָל זיך נישט שטעלען צום פּראָצעס, כדי דאָס אויסצומיידען לעגט פאַר דער פּראָקוראָר דעם פּראָצעס אָפּצולעגען,

אָפּצושאַפען דעם בעשלוס וועגען קויציע

און די אָנגעקלאָגטע גזשעגאָזש לעווינזאָן, שלמה און אברהם וואָידיסלאַווסקי תיכף צו אַרעסטירען.

אַדוואָקאַט נאָוואָדוואָרסקי זאָגט, אַז ער פערשטעהט נישט דעם לאָגישען צוזאַמענהאַנג צווישען דעם פעהלען פון אַן עדות ביז'ן אַרעסטירען אַן אָנגעקלאָגטען. דער אָנגעקלאָגטער וואָלט אַזוי-אַרום מחויב געווען צו היטען אַלע עדות פון זיין פּראָצעס. דער עדות שפּינמאַן איז אַוועקגעפאָהרען נאָך איידער ער האָט בעקומען די געריכטס-אויפפאָדערונג. גוט, זאָגט דער פערטיידיגער, דער עדות וואוינט צוזאַמען מיט'ן אָנגעקלאָגטען, פון וואַנען האָט דער אָנגעקלאָגטער געקענט זיך דערוויסען די געהיימנישען פון דער געריכטס-קאַנצעלאַריע ווען עס וועלען אַרויסגעשיקט ווערען די אויפפאָדערונגען, כדי דעם עדות משלח צו זיין. דעם פּראָקוראָר'ס פאָרשלאַג, זאָגט דער פערטיידיגער, האָט קיין שום יורידישע בעגרינדונג נישט און ער בעט איהם אָפּצוואַרפען.

אַדוו. שטינגער זאָגט: איך פערשטעה נישט, ווי עס פעלט עפּיס איין דעם פּראָקוראָר, אַז עס ליגט אין אינטערעס פון די אָנגעקלאָגטע דעם עדות שפּינמאַן צו בעהאַלטען. פונקט פאַרקעהרט, די פערטיידיגונג קען זיך בשום אופן נישט בעגעהן אָן דעם עדות, אָהן איהם קענען מיר נישט צוטרעטען צו דער פערטיידיגונג. דער עדות שפּינמאַן וועט דאָ אויפ'ן געריכט, למשל, בעווייזען, אַז ער אַליין אַלס בוכהאַלטער האָט בעהאַלטען אין אַ בעהעלטניש אין לאָקאַל וואו די שרפה איז פאָרגעקומען זעהר וויכטיגע און טייערע דאָקומענטען, ווען די שרפה איז פאָרגעקומען האָט זיך אין דעם דאָזיגען בעהעלטניש געפונען זאַכען, וואָס זענען פיל מעהר ווערט געווען, ווי דאָס גאַנצע עווענטועלע פערדינסט פון דער אונטערצינדונג, וואָסערע פאַר אינטערעס האָבען די אָנגעקלאָגטע געהאַט צו בעהאַלטען דעם עדות, דעריבער איז פאַר מיר, זאָגט ווייטער אַדוו. ע., דער פאָרשלאַג פון פּראָקוראָר געווען אַ איבעראַשונג. שפּינמאַן האָט דאָך נישט געקענט וויסען, אַז דער פּראָקוראָר וועט איהם אַזוי שטאַרק ברויכען, איצט איז די צייט פון אורלויבען. שפּינמאַן האָט נישט געוואוסט ווען דער פּראָצעס וועט פאָרקומען און איז אַוועקגעפאָהרען. אַדוו. ע. לעגט דעריבער פאַר דאָס געריכט זאָל אָפּוואַרפען דעם פאָרשלאַג פון פּראָקוראָר.

אַדוו. קאַבילינסקי: דאָס אַפּעלאַציע-געריכט אין וואַרשאַ האָט זיך שוין בעקענט מיט דעם גאַנצען ענין און האָט בעשטימט פאַר די אָנגעקלאָגטע קויציע. די לאַגע האָט זיך מיט גאָרנישט געענדערט. כדי אָפּצושאַפען דעם בעשלוס פון וואַרשאַווער אַפּעלאַציע-געריכט. די אָנגעקלאָגטע זענען זיכער אין זייער אונשולד. זיי האָבען דאָך געהאַט די מעגליכקייט צו ענטלויפען און פונדעסטוועגען האָבען זיי זיך אַלע געשטעלט פאַר'ן געריכט. כדי איינמאָל זיך אַרויסצובעקומען פון דער אונגליקליכער לאַגע, אין וועלכער זיי געפינען זיך זייט דער שרפה. דער אורטייל פון געריכט איז פאַר די אָנגעקלאָגטע דאָס איינציגע רעטונגס-ברעט. די אָנגעקלאָגטע וועלען זיכער בעפרייט-ווערען, ווייל זיי זענען אונשולדיג. זיי ווילען דער פּראָצעס זאָל וואָס גיכער פאָרקומען און נישט פערשלעפּען. איך בין זיכער זאָגט אַדוו. קאַבילינסקי, אַז דאָס געריכט וועט די קויציע ווייטער לאָזען אין קראַפט.

אין דער זעלבער מיינונג] איז אויך אַדוו. וואַסערבערגער.

געריכט בעראַט זיך.

דאָס געריכט געהט אַוועק אויף אַ בעראַטונג וואָס דויערט אינגאַנצען 15 מינוט.

בעת דער בעראַטונג ווערט אין די אַדוואָקאַטען-קרייזען ברייט קאָמענטירט דער פאָרשלאַג פון פּראָקוראָר. קיינער האָט זיך אויף איהם נישט גערעכנט. מ'האָט געהאַלטען, אַז ער האָט זיך אַ ביסעל פערגאַלאָפּירט.

בעשלוס.

דאָס געריכט קומט אַריין פון דער בעראַטונג און דער פּאָרזיצענדער לייענט דעם בעשלוס: דעם עדות שפּינמאַן נישט צו בעשטראָפען, ווייל ער האָט מאַקיש די איינלאַדונג נישט בעקומען. אַזוי ווי דאָס עדות-זאָגען פון שפּינמאַנען האָט אַ וויכטיגע בעדייטונג, דעם פּראָצעס אָפּצולעגען אויפ'ן 13. אָקטאָבער. ה. י. און אָננעהמען דעם פאָרשלאַג פון פּראָקוראָר אָפּצושאַפען די קויציע און די אָנגעקלאָגטע לעווינזאָן און די ברידער וואָידיסלאַווסקי תיכף צו אַרעסטירען.

דאָס פּאָרפאָלק פּטאַשניק בלייבט ווייטער אויף דער פריי.

די אָנגעקלאָגטע, וועלכע זענען די גאַנצע צייט פון די פערהאַנדלונגען געזעסען פריי און רוהיג ווערען בלאַס און ווענדען זייער בליק צו די פאַמיליען-מיטגלידער, וועלכע געפינען זיך אויף דער גאַלעריע.

דער גרויסער עולם וואַרט אויף דער גאַס, ביז מ'פיהרט אַדורך די דריי אָנגעקלאָגטע אין בעגלייטונג פון 6 פּאָליציאַנטען אין טורמע אויף קאָפּערניק-גאַס. ווי די פערטיידיגונג האָט שפּעטער ערקלערט, טראָגט זי אַריין אַן אַפּעלאַציע אין וואַרשאַווער אַפּעלאַציע-געריכט וועגען אָבשאַפען דעם בעשלוס פון לאָדזער קרייז-געריכט בנוגע דעם אַרעסט.

וויכטיג פאַר
רייסערײַ-בעזיצער
רייסעריי-ברעטלעך אין אַלע בּרייטן און צונגען מיט פלאַכע און רונדע שטיפטען פאַר שמאָלע און ברייטע רייסערס צו בעקומען ביי
A. Szlezynger
CEGIELNIANA 66.
869 Telefon 24-49.

זיידען-מאַנופאַקטור
בערנאַרד דאָבּרזשינסקי'ס ערבען
לאָדז, פּעטריקאָווער 10.
080
עמפּפעהלט אַ גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע זיידען-וואַרען צו די נידריגסטע פּרייזען.

דער ווינטער-סעזאָן קומט-אָן!
דעריבער בעזאָרגט אייך ווי אַמשנעלסטען מיט אַן עלעגאַנטען, בּיליגען, פערטיגען פּעלץ
דאָס קענט איהר אָבער נאָר בעקומען ביים בעוואוסטען ספּעציאַליסט פון
פּעלץ-אַרבייט
ח. ראָזענשטיין קאָנסטאַנטינער 29
די שניידער אַטעליע איז שוין בעזאָרגט מיט אַ רייכען אויסוואַהל פון הערען-מאָדעלען.

יודען!

...הזורעים בדמעה ברנה יקצרו...״

ספות בשעת די עליות לתורה געדענקט דעם רוף:

„גאולה תתנו לארץ!״

זייט מנדר לטובת דעם „קרן-קימת לישראל״

די גבאים ווערן געבעטען אויפצוגעבען אין ביוראָ פֿון קרן-קימת (צעגעלניאַנאַ 4) די רשימות פֿון די מנדבים.

1077

פֿון פֿעראייניגטען שקל-קאָמיטעט

אונטערן פֿאָרזיץ פֿון ה׳ מ. י. גורין איז זונטאָג אָוועגד פֿאָרגעקומען אַ זיצונג פֿון פּלע.ום פֿון פֿעראייניגטען שקל-קאָמיטעט אין לאָדז מיט דער בעטייליגונג פֿון פֿאָרשטעהער פֿון אַלע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס אין לאָדז, נאָכדעם וואו ס׳איז אָפּגעגעבען געוואָרען דער בעריכט פֿון דער ביז איצטיגע שקל-אַקציע איז בעשלאָסען געוואָרען צו צופֿרעטען אין משך פֿון די 2 וואָכען אָנהויבענדיג פֿון חוה״מ סוכות צו אַ פֿערשטאַרקטע שקל-אַקציע. די שקל-אַקציע פֿון תרפ״ו איז פֿערלענגערט געוואָרען ביז דעם 15. אָקטאָבער, דער צענטראַלער-קאָמיטעט האָט פּראָקלאַמירט אויף דעם חודש אַ פֿערשטאַרקטע שקל-אַקציע אין גאַנץ פּוילען. ביז דעם 5. אָקטאָבער דאַרפֿען אַלע שקל-חשבונ.ות אָפּגערעכנעט און ליקווידירט ווערען.

פֿון יודישען טעאַטער.

יום-טוב-פֿאָרשטעלונגען אין „פילהאַרמאָניע״.

די בעקאַנטע לאָדזער אַרטיסטען מיט די בעריהמטע: קוטנער, לערנער, זיידערמאַן, הילסבערג, שושנה און אַנדערע, — האָבען זיך אין לאָדז שוין איינגעבירגערט. אַ בעווייז: זיי שפּילען כסדר מיט אַנ׳אַלץ וואַקסענדען ערפֿאָלג און ביי איבערפֿולטע זאַלען.

דאָס יום-טוב-רעפּערטואַר, וואָס וועט געשפּילט ווערען אין „פילהאַרמאָניע״-זאַל, זעהט זיך פֿאָר אַזוי: דאָנערשטאָג — די „רומעניש חתונה״; פֿרייטאָג נאָכמ. — „אַ קרבן פֿון אַ שוועסטער״; שבת נאָכמיטאָג — „מאָדערנע דאַמען״; פֿרייטאָג און שבת אין אָוונט — אַ פּרעמיערע: „אַ ווייב אויף ראַטעס״. אַ גרויסע, פֿרעהליכע קאָמעדיע מיט געזאַנג און טענץ.

אין אַלע פֿאָרשטעלונגען בעטייליגט זיך אַ גרויסער כאָר און אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פֿון דוד בייגעלמאַן.

קינאָ׳ס.

קאָסינאָ ס׳ווערט דעמאָנסטרירט דאָס פּרעכטיגע בילד „ברידער שלענבערג״ לויט קעלערמאַנ׳ס ראָמאַן, מיט קאָנראַד וויידט.

לונא „דער שוואַרצער אָדלער״ לויט פּושקינ׳ס ערצעהלונג „דובראָווסקי״ מיט רודאָלף וואַלענטינאָ אין דער הויפּט-ראָלע.

רעדוטא עשרת הדברות פֿון דער ליבע.

סטאַרי דאָס פֿייערדיגע פּערזענליכקייט מיט בעלאַמי אין דער הויפּט-ראָלע.

נאָוואָשטשי פֿון פֿרייטאָג אָן „אויפ׳ן מזבח פֿון שענהייט״ מיט ווערא כאָלאָדנאַיא אין דער הויפּט-ראָלע.

אָדעאָן די גיהנום׳דיגע רייזע.

אַפּאָלאָ אויפ׳ן פֿאָסט טראַקט מיט טאָם-מיקסען.

קאָרסאָ צום ערשטען מאָל אין לאָדז מילטאָן סיל אין דער סענסאַציאָנעלער דראַמאַ „פֿירשט פֿון דער פֿויסט״.

גראַנד-קינאָ מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק איז אין גראַנד-קינאָ דעמאָנסטרירט געוואָרען „טשאַפּלינ׳ס קאַריערע״ דאָס בילד האָט געהאַט אַ גרויסען ערפֿאָלג נאָר ס׳איז דעמאָנסטרירט געוואָרען אינגאַנצען נאָר איינציגע טעג, איצט וועט דאָס בילד אין אַ פּאָר טעג אַרום ווידער דעמאָנסטרירט ווערען אין גראַנד קינאָ.

מעלדונג.

באַראַכאָוו-שולע ציגעל-גאַס 26

ס׳ווערען נאָך אָנגענומען שילער אין דער אָנפֿאַנגס-קלאַס אין עלטער פֿון 6–7 יאָהר.

אַכטונג, לוין-חעבער!

זונטאָג, ד. 26 סעפּטעמבער (2-טען טאָג חוה״מ) פּינקטליך 6 אָוונד קומט פֿאָר אין פֿעראיינס-לאָקאַל בזשעזינער 7 אַ גרויסע וויכטיגע פֿאָך-פֿערזאַמלונג, חב ים לוין-וועבער קומט פּינקטליך.

1096 מיט אַכטונג די פֿערוואַלטונג

אַכטונג מענער מאַנאָזין אַרבייטער (מאַרגאַרקעס).

דאָנערשטאָג, ד. 23-טען דעם חודש (ערשטער טאָג יום-טוב) 10 פֿריה, אַ

רעטשניצע

SANITAS

ציגעל-גאַס 9 טעל. 44-51

ס׳ווערען געמאַכט איינשפּריצונגען נטנעז שהאַרלאַטין. 1105

פֿאַך-פֿערזאַמלונג אין פֿעראיינס-לאָקאַל פּעטריקאָווער 85. א. פ. אָרדנונג אָקציע.

1104 די פֿאַך-קאָמיסיע.

יו״ה. סאָצ. אַרב. פּאַרטיי פּועלי-ציון (פֿעראייניגונג מיט צ. ס. ופ.) אין לאָדז (פּיעטריקאָווער 83).

מאָרגען דאָנערשטאָג, דעם ערשטען טאָג סוכות (23/9) קומט פֿאָר אין איינגענעם לאָקאַל 4 אַ זייגער נאָך מיטאָג אַ חברים-פֿערזאַמלונג געווידמעט דער אַקציע פֿון דער ליגע פֿאַר׳ן אַרבייטענדען א״י און דער שקלים פֿראַגע.

אַלע ח״ח. ווערען געבעטען צו קומען פּינקטליך.

1069 דער קאָמיטעט.

TEATR-ŚWIETLNY „NOWOSCI"

Piotrkowska, róg Głównaj

פֿון פֿרייטאָג, דעם 24-טען ד. ח. אַ בילד, וועגען וועלכען ס׳וועט רעדען גאַנץ לאָדז!

די לעצטע 2 טעג! די הערשערין, פֿון די מענשליכע הערצער, די וואונדערבאַרע Mae Murray „ליבע אדער טראָן״ פֿער׳כשופֿ׳ט אונז אין בילד:

אויפ׳ן מזבח פֿון שענהייט

WIERA CHOŁODNAJA

גרויסע מעלאָנכאָלישע רוסישע דראַמע, געשט יונגער רעה־צנד, ווי דאָס גרויסע רוסישע קונסט בילד „Przy kominku" און „Bajka o miłości" :-: אין דער הויפּט-ראָלע:

אַנבערוואונדערליכע רוסישע טרוימען און ציגיינער-ראָמאַנסען, וועלכע אויסגעהרען רוסישע סאָליסטען ביי דער בעגלייטונג פֿון אַ בעדייטענד פֿערגרעסערטען אָרקעסטער.

ביירער פֿון ווערא כאָלאָדנאַיא גיבען מיר צו גאַנץ אומזיסט.

1068

ODEON היינט פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! אַ פֿילם, וועגען וועלכען אַלע רעדען

די גיהנום׳דיגע רייזע

סענסאַציאָנעלע סאַלאָן-און ספּאָרט-דראַמע. אין די הויפּט-ראָלען:

Reed Howes i Alma Bemeth

אויסער׳ן פּראָגראַם: אַ פֿרעהליכער פֿאַרס

APOLLO היינט פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז! דאָס בעסטע בילד פֿון דער פּראָדוקציע 1926—צום

TOM MIX א. ג.

„אויף דער פֿאָסט-שלאַך״

אַוואַנטוריסט. סענסאַצ. פֿילם אין 9 אַקטען. אויסער׳ן פּראָגראַם: פֿאַרס אין 2 אַקט. פּרייזען פֿון די פּלעצער: פֿון 50 גר. ביז 1.30

CORSO צום ערשטען מאָל אין לאָדז

MILTON SILLS

אין אומפֿערגלייכליכען סענסאַצ. ספּאָרט-פֿילם אין 10 אַקטען אונטער׳ן נאָמען:

דער פֿירשט פֿון דער פֿויסט

קינאָ „ERA" פֿרי: הער „פּלאַרא״ זאַווישאַ 22 (באַלוט)

גרויסער יום-טוב-פּראָגראַם!

פֿון דאָנערשטאָג, דעם 23. ד. ח. דער נייעסטער פֿילם פֿון סעזאָן 1925-26

מאַרקאָ-דער זיגער

(Marcco zwycięzca) MARCCO

סענסאַצ. דראַמע אין 8 אַקט. אין דער הויפּט-ראָלע דער שטאַרקסטער מענש פֿון דער וועלט עס נעהמען אָנטייל: לייבען, טיגערן, העלפֿאַנטען, קראָקאָדילען און שלאַנגען. :-: אָנהויב פֿון די סעאַנסען: דאָנערשטאָג, פֿרייטאָג, שבת און זונטאָג פֿון 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג, מאָנטאָג-פֿון 5.30 נאָכמ. פֿערשטאַרקטער אָרקעסטער. בעמערקונג: פּאַספּאַרטו׳ס און פֿרייקאַרטען אונגילטיג נישט גילטיג. כאַמאַן-ביליגע פּרייזען.

1093

דאַנקזאַגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אַ דאַנק, אונזער מיטגליד ה. ה. העכטקאָפּ פֿאַר דעם גייסטיגען גענוס, וועלכען ער האָט פֿערשאַפֿט מיט זיין דאַווענען, אַלס מתפללים ר״ה ויו״כ אין לאָקאַל פֿון צענס. יוד. האַנדוו. פֿעראַיינ פּאָלודניאָוואַ 4. 1106

מיט אַכטונג די גבאים.

שאַרלאַך.

ס׳איז ערשינען דאָס בוך „שאַרלאַך״ (שקאַרלאַטין) ווי אַזוי מען זאָל זיך קענען פֿערהיטען פֿון דער געפֿעהרליכער קראַנקהייט. צו בעקומען ביים צייטונגס-פֿערקויפֿער פּיעטריקאָווער 79. 1110

פֿאַר צייטונגס-פֿערשפּרייטער אַ גרעסערן ראַבאַט.

עס איז אָנגעקומען אַ גרויסער טראַנספּאָרט

טעה

1083

Orange, pecco, ceylon, צום אָריגינעל פּרייז פֿון 20 זל. א קילא, עמפּעהלט קאָלאָניאַל-וואַרען און פֿערשידענע דעליקאַטעסען. צו האַנדלענג-פֿרייזע מעגליך פֿרישע שמאַנד פּוטער,

L. GLIK, Piotrkowska 98 tel. 21-38.

Dr. med. H GUTSZTADT

ספּעציאַליסט פֿאַר אַקושער- און פֿרויען-קראַנקהייטען

62 Zachodnia 62

(Cegielninaa 23) Tel. 29–52

נעמט אָן פֿון 10 ביז 12 און פֿון 4 ביז 6 אָוועגד. אין רעטשניצע „סאַניטאַס״ צעגעלניאַנאַ 29 פֿון 6 ביז 8 אָוונד.

מעבעל

קאָמפּלעטע - איינריכטונגען; ווי אויך אַנצעלנע קויפֿען אַלע ביי דער סאָלידער פֿירמע

MARKOWICZ i NASIELSKI

6 פּעטריקאָווער 6

[illegible]

אין פֿאַבריק־זאַוואַ 10. טעל. 71-49.

קומט און איבערציגט אייך!

אויף בעקוועמע בעדינגונגען!

קאָכען און אייוועס

(Piecyki i Kuchenki)

kaflano-szamatowe różnego wzoru i gatunku

פֿערקויף פֿון בוי-אַרטיקלען ווי: צעמענט, קאַלך, גיפּס, דאַך-פּאַפּע א. א. — שאַמאָט-ציגעל צו אייוועס פֿון פֿערשידענע גרויסען עמפּפֿעהלט פֿירמע

M. ELECHNOWICZ

Pańska 1a (Żeromskiego)

הערט! 880 דעמעל!

אַבערלאַך = נייהעריגם

געגען גוטע בעדינגונגען ווערען פֿון יאָמפּאַרט געוואָלט ביי י. מ. האַלפּערן נאַוואָמיעסקאַ 5.

אַ געוועלב

מיט איין שויפֿענסטער איז צו פֿערדינגען צו פֿערפֿאַרען ביים ווירט 1107

בזשעזשינער 11.

טלטערן!

וואָס זייערע קינדער לערנען אין פֿאָלקס-שולען און ווילען זיי געבען אַ שטרענג רעליגיעזער ערציהונג, און אויך אַ געהעריגע מאָס יודישע רעליגיעזע בילדונג ווי: חומש, נ״ך, תלמוד, יהדות, היסטאָריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריף וועלבסט צוזאַמענשטעלען ווענדט זיך צום העברעאישען לעהרער י. ד. ראַיזענפֿעלד, וועלכער שטעלט אויס די שווערסטע שילער אַלס די בעסטע. ערטיילט אויך פּריוואַט לעקציעס צו מעסיגע פּרייזען. „ערפֿאָלג גאַראַנטירט״! פֿלאַק-וואָלנאָשטשי 6, קווער אָפֿיציגע רעכטס, 2 שטאָק. נייע שילער ווערען אָנגענומען טעגליך פֿון 12—3, 7—8 בעמ.: ס׳ווערען אויך אָנגענומען אָנפֿענגער. 1089

זאָל גאַנץ לאָדז וויסען, אַז דאָס

מעבעל-געשעפֿט

פֿון פֿלאַקאָוויטש און רעכט

145 פּעטריקאָווער 145 אין הויף

האָט זיך פֿערגרעסערט און בעזיצט אויף לאַגער אַ גר. אויסוואַל פֿון שלאָף-צימער, עס-צימער, ביוראָ-איינריכטונג קיכען-מעבעל, ווי אויך אַנצעלנע געגענשטענדע אַלעס פֿון אייגענע אויסאַרבייטונג

בעמערקונג: מיר קויפֿען אויך געניצטע מעבעל און צאָהלען די העכסטע פּרייזען. 387

פֿאַר באַר! אויף ווערקסלען!

רעכטסקאָנסולענט

ס. העלפּער

ז. געהילף פֿון אַדוואָקאַט היינסדאָרף אויס וואַרשאַ וואוינט יעצט ווסכאָדניאַ 36.

וואָס לאָדזער סוחרים און האַנדווערקער פערלאַנגען פון פינאַנץ-מיניסטער.

געשיקט קיין וואַרשאַ אַ מעמאָריאַל וועגען פערשידענע שטייער-ענינים.

דער ראַט פון די סוחרישע און האַנדווערקער-פעראיינען ביים צענטראַלען סוחרים-פעראיין אין לאָדז (סעקרעטאַר 10) האָט איבערגעשיקט צום פינאַנץ-מיניסטעריום אַ מעמאָריאַל וועגען אַ רייהע אַקטועלע שטייער- און פינאַנץ-ענינים.

אינ'ם מעמאָריאַל ווערט פערלאַנגט, אַז ס'זאָלען אָפּגעשאַפט ווערען פערשידענע איינצעלנע שטייערען און אַז ס'זאָל איינגעפיהרט ווערען איין אַלגעמיינער-שטייער. ביז דאָס וועט איינגעפיהרט ווערען ווערט פערלאַנגט אַלס פאָרלויפיגע מיטלען

אָבצושאַפען דעם אומזאַץ-שטייער.

דעם דאָזיגען שטייער דאַרפען צאָהלען אינדוסטריעלער ביז דער 6. קאַטעגאָריע און די אימפּאָרטערען. ביז דער דורכפיהרונג פון דאָזיגען געזעץ זאָל דער אומזאַץ-שטייער אויף לעבענס-מיטעל אינגאַנצען אָפּגעשאַפט ווערען און אויף די איבריגע אַרטיקלען זאָל בעשטימט ווערען אַ שטייער נישט העכער ווי 1 פּראָצ. ביי די איצטיגע פּערהעלטנישען אין מסחר, ווען די פּערדינסטען דערגרייכען 1—2 פּראָצ, שטערט דער דאָזיגער שטייער דעם מסחר. פאַר די האַנדעלס-אונטערנעהמונגען פון 3. און 4. קאַטעגאָריע, זאָל פעסטגעשטעלט ווערען אַ „ריטשאַלט-אָפּצאָהל". דאָס פיהרען האַנדעלס-ביכער און צושטעלען זיי זאָל נישט זיין פערפליכטענד אויף צו בעשטימען דעם האַנדעלס אומזאַץ, ווייל קליינע אונטערנעהמונגען זענען נישט בכח צו פיהרען אַ זעלכע ביכער

דער 10 פּראָצענט צושלאַג

זאָל נישט צוגערעכענט ווערען צו די קאָנטעס פאַר'ן אומזאַץ-שטייער ביז'ן 15-טען אָקטאָבער ס'ידען ס'איז שוין געווען אָנגעגעבען אַ רעקורס און ס'איז דעפינימיווו שוין פעסטגעשטעלט געוואָרען די הויך פונ'ם שטייער.

האַנדעלס- און אינדוסטרי-פּאַטענטען

זאָלען אָפּגעשאַפט ווערען ביז דאָס וועט אַדורכגעפיה'ט ווערען זאָלען די אונטערנעהמונגען, וואָס זייער לאַגער בעטרעפט ביז 25 טויזענד זל. קענען אויס קויפען פּאַטענטען פון 3. קאַטעגאָריע אונאָפּהענגיג פון דעם אַרט סחורות. דער סכום, וואָס איז איינגעצאָהלט געוואָרען פאַר'ן פּאַטענט זאָל אַראָפּגערעכענט ווערען פונ'ם אומזאַץ שטייער.

לוקסוס שטייער

זאָל אָפּגעשאַפט ווערען.

רעקורסען

ביז 1000 זל. זאָלען ערלעדיגט ווערען דורך די אַפּעלאַציע-קאָמיסיעס פון די שטייער-אַמטען.

פערמעגענס-שטייער

זאָל נישט פערגרעסערט ווערען. בעזונדערס פאַר די קאָנטינגענטען 3. און 4. דער שטייער דאַרף איצט איבערהויפּט רעווידירט ווערען און צוגעפּאַסט ווערען צום איצטיגען פערמעגענס-צושטאַנד פון צאָהלער, ווייל 90 פּראָצ. פון אַלע סוחרים האָבען געליטען פונ'ם קריזיס.

דער שטראָף פאַר פערלעגענע שטייערן

זאָל פעסטגעשטעלט ווערען אויף 1 פּראָצ. די פערשידענע צינזען מיט די עקזעקוציע-קאָסטען זאָלען נישט בעטרעפען מעהר ווי 10—18 פּראָצ. (יעהרליך).

די שטייער-אַמנעסטיע

דאַרף פערברייטערט ווערען און זיין חל אויף אַלע שטייערן.

צום סוף ווערט נאָך אין מעמאָריאַל גערעדט וועגען דער נויטיגקייט פון אַרויסצוגעבען פילמאַליגע אויסלענדישע עסעך פאַר סוחרים און וועגען קרעדיט פאַר די סוחרים.

„הכח" II „קדימה" 1:1 (0:1)

דאָס טויער פאַר „הכח" האָט ערצילט באומגאַרטען.

צוליב וואָס אַ טייל פון פּובליקום פערלאָזט דעם פּלאַץ פאַר'ן פערענדיגען פון מעטש.

אין די העלפט האָט „הכח" עטליכע מאָל ס'געלעגענהייט דעם רעזולטאַט צו ענדערען צו איהר גונסטען, אָבער עס איז נישטאָ אין אַנגריף קיינער, וואָס זאָל די מאָמענטען קאָנען אויסנוצען, דאַגעגען ערצילט „מכבי" נאָך אַ 3 טויער און דער רעזולטאַט 1:3 בלייבט ביז'ן סוף.

ריכטער ה' קאָנאָפּקאַ.

„מכבי" איז געווען אין אַלע ליניעס ויל בעסער ווי „הכח". ספּעציעל האָט זיך אויסגעצייכענט איהר טויערמאַן, וועלכער האָט אוב געהאַט זעהר וועניג אַרבייט. „מכבי" האָט איבערגעלאָזען אַ שלעכטען איינדרוק צוליב ן ברוטאַלען שפּילען און סקאַנדאַלעזע האַלטונג אויפ'ן פּלאַץ. (פאַדער'דיגע געוואַלדען און געשרייען...)

„ל. כ. ס." — „ל. ט. ס. ג."

0:7 (0:2).

נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס „ל. ק. ס." איז אַרויסגעטרעטען אָהן זיינע 2 בעסטע שפּילער דורקאַ און טשיכעצקי, וועלכע האָבען אָנטייל גענומען אין דער רעפּרעזענטאַנץ פון „לאָדז" געגען „קראַקע", האָט פערדינסטפול געזיגט איבער „ל. ט. ס. ג." מיט אַזאַ גרויסען רעזולטאַט.

די טויערען פאַר „ל. ק. ס." האָבען ערצילט: ראַדאַמסקי 2, מיללער 2, לאַנגע 2 און שטאַלענווערג 1, ביי „ל. ט. ס. ג." האָט זיך אויסגעצייכענט די פערטיידיגונג, וועלכע איז געווען די בעסטע אויפ'ן פּלאַץ.

ריכטער רעטטיג.

די ספּאָרט פריינד פון לאָדז וואַרט אַ גרויס איבעראַשונג.

נאָך לאָדז קומט: זשאַק גרינשטאַק און 3 נעגערס: קיד האַררים, סאַן מינטאַ און בילי גיבסאָן.

די באָקס-מעטשען וועלען פאָרקומען שבת דעם 25. ד. ח 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג אין „העלענאָוו" און עס וועלען אָנטייל נעמען: דער ענגלישער מייסטער זשאַק גרינשטאַק (אַ ייד) און 3 נעגער'ס דער בעריהמטער קיד האַררים, סאַן מינטאַ, און בילי גיבסאָן.

ווער איז זשאַק גרינשטאַק?

זשאַק גרינשטאַק (מיטגליד פון ענגלישען „בלוי ווייס") ווערט גערעכענט אַלס איינער פון די בעסטע באָקסער אין דער וועלט, און איז וועלט-מייסטער אין ליכטע-געוויכט. איבעראַל, אין אַלע וועלט-טיילען אין אַמעריקאַ, אויסטראַליען, ענגלאַנד, פראַנקרייך, א.א.וו. וואו ער האָט נאָר געקעמפט איז ער שטענדיג אַרויס אַלס זיגער. לעצטען האָט ער זיך עטליכע מאָל געטראָפען מיט'ן בעריהמטען וועלט-מייסטער, קיד לעוויס. די דאָזיגע קאַמפען האָבען זיך געענדיגט אונענטשידען.

צווישען אַנדערע האָט ער בעקעמפט אַזעלכע גוטע באָקסערס ווי פרעד דעלענע און ניפּער (אין 20 רונדען), באָבס ספּענסע (2 מאָל), טאָם עוואַנס (מייסטער פון ענגלאַנד) (אין 15 רונדען) מאַרסעל דעניס (מייסטער פון פראַנקרייך), האַראַלד וואַלקער, האַלבערג, (מ סטער פון דענעמאַרק) ווינעט (פראַנקרייך) און פיל אַנדערע.

דער נעגער קיד האַררים, (מייסטער פון זיד-אַמעריקאַ) לאַנג יעהריגער געגנער פון זשאַק גרינשטאַק, וועלכער איז לעצטענס אויפגעפאָדערט געוואָרען דורך נעגער צום קאַמף וועגען מייסטער-טיטעל פון ענגלאַנד. דאָן וועלען קעמפען צווישען זיך די 2 נעגערס בילי גיבסאָן און סאַן מינטאַ.

די באָקס-מעטשען האָבען אַרויסגערופען אַ פערשטענדליכען אינטערעס.

ספּאָרט-בעוועגונג.

וואַרשעווער „מכבי" בעזיגט דעם היגען „הכח" 3:1 (2,1)

זונטאָג האָט אין לאָדז גע‍ווייל‍ט די וואַרשאַווער „מכבי" וועלכע האָט ווי בעוואוסט, געשפּילט מיט'ן היגען „הכח" אויפ'ן „ד. א. ק."-פּלאַץ.

„הכח" איז אַרויסגעטרעטען אָהן סעגאַל'ן, לובאַכינסקי'ן, עדעלבוים'ען. דיזע נעגען האָט שטיינבאַך געשפּילט אין אַנגריף.

צוליב ן אַפּאַטישען שפּילען פון „הכח" און ברוטאַלען מצד „מכבי" איז דאָס שפּילען גאָרנישט געווען אינטערעסאַנט און האָט נישט צופרידענגעשטעלט קיינעם.

ביז דער העלפט ערצילט „מכבי" צוויי טויערן (דאָס צווייטע טויער קאָן מען פערשרייבען אויפ'ן חשבון פון „הכח'ס" פערטיידיגונג און טויערמאַן) אויך „הכח" ערצילט אַ צהרען טויער פון אַ עלפמעטער (פאַר ברוטאַלען שפּילען פון „מכבי'ס" פערטיידיגונג).

אין דער צווייטער העלפט איז דאָס שפּילען נאָך וועניגער אינטערעסאַנט,

---

רעיעל און ביליג!

דעם גרעסטען אויסוואַהל פון

שטיהל געבעטע

פון אייגענער טישלעריי.

פערש. פאַסענער, אויך אַפּעציר ער-אַרבייט, מאַטראַצען, קאַזעטקעס און אַטאַמאַנעס.

רעפּעראַטורען צו ביליגע פּרייזען.

איז נאָר צו בעקומען ביי

ג. לעווקאָוויטש, לאָדז,

פּולנאָצנאַ 5, אין דויף רעכטס.

קומט און איבערצייגט אייך! קומט און איבערצייגט אייך!

בעמ.: איך האָב געעפענט אויף רזשגאָווסקאַ 16 (גייערס מאַרק) אַ פיליע, וואו מען בעקומט פערשידענע מעבעל-געגענשטענדע, ווי אויך טאַפּיציר-אַרבייט: מאַטראַצען, פּאַטעלען, קאָזעטקעס, אין די נייעסטע פאַסאָנער געבעטע שטיהל און וויענער שטיהל אין באַר און אויף ראַטעס.

רעיעל און ביליג!

Dr. M. Klaczko

KILIŃSKIEGO 117

ספּעצ.-אַרצט פאַר אויגען-, נאָז-, האַלז- אין אויער-קראַנקהייטען

(געוועזענער אַסיסטענט אין די קליניקען אין „פּאַרי-ברוקס" און ווארשע)

אָרדינירט פון 9—11, 3—5, ש"ק פון 8—7, אין יו"ט און זונטאָג 62.

ספּעציעל פאַר לונג פון 1—11 און פון 5—7.

אַכטונג שוסטער-מייסטער!

שבת. דעם 25. ד. ח., דעם ערשטען סאַל חול המועד סוכות פּונקט 8 אין אָווענד .ומט פאָר אין לאָקאַל פון צענטראַלען יודישען האַנדווערקער-פערבאַנד פּאָלודניאָווא 4 1057

אַ אַלגעמיינע פערזאַמלונג

פון אַלע יודישע שוסטער-מייסטער אין לאָדז.

שוסטער-מייסטער! צוליב אייערע אייגענע אָנגעוועהטאָגטע אינטערעסען קומט מאַסענווייז!

אַ גרופּע שוסטער-מייסטער

ביים צענטר. האַנדוו.-פערבאַנד.

894

צו פערקויפען

אַמעכאַנישע וועבעריי

בעשטעהענד פון 5 קאַריר-שטיל, 4 גלאַטע אַלץ 72 cm, 2 קאָרט-שטיל, אַ נייע שלאַוך-שפּול-מאַשין, א שפּול-מאַשין, אַ טרייב-מאַשין, בעהם-שטיהל, שעראַס, אַ מאָטאָר פון 11 פערד-קראַפט מיט אַלע נויטיגע איינריכטונגען.

די וועבעריי איז אין פולען גאַנג.

אָפערטען אָפּצוגעבען אין דער אַדמינ. פון דער צייטונג אונטער „מעכאַנישע וועבעריי".

OKAZJA

W nowootworzonym 283

Składzie aptecznym

ST. PŁYWACKIEJ ul. 6-go Sierpnia Nr. 2 (Benedykta)

otrzymać można wodę kolońską originalną Triplex zł. 6 za kilo.

Tamże perfumerja krajowych i zagranicznych wyrobów po cenach najniższych

8-טונג טאַמבורירער!

אַרינצען'ם שנור-מאַשין

אין אַ גוטען צושטאַנד און אַ עקסטרא טיש, צוליב אָברייזע ביליג צו פערקויפען

1049

ביי ש. שמאַלעוויטש, זאַוואַדזקאַ 12.

Dr. med. I. PIK

וואָלטשאַנסקאַ 57

נערוועז און אינערליכע קראַנקהייטען

שפּראַכשטערונגען (שטאַמלען), גייסטיגע הייל-מעטאָדען פון נערווען צושטאַנדען (שרעק, שלאָפלאָזיגקייט).

נעהמט אָן פון 12 ביז 1 און פון 4 ביז 7.

310

OBWIESZCZENIE. 1071

Magistrat m. Łodzi — na zasadzie art. 22 ustawy z dnia 14/27 maja 1893 r. o podatku od lokali, ogłosznej jako III załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Skarbu z dnia 29 kwietnia 1922 roku (Dz.U.R.P. Nr. 34, poz. 294) zawiadamia niniejszym, że rozsyłanie nakazów płatniczych na miejski i państwowy podatek od lokali za rok 1926 ukończono.

Wobec powyższego wzywa się osoby, podlegające obowiązkowi płacenia wymienionych podatków, którym dotąd z jakiegokolwiek powodu nakazów tych nie doręczono, do odebrania ich w przeciągu dni 14 od dnia ogłoszenia niniejszego pisma w biurze Wydziału Podatkowego — Magistratu m. Łodzi (Pl. Wolności Nr. 2), gdyż w przeciwnym razie uważać się będzie za doręczone w powyższym terminie.

Łódź, dnia 18 września 1926 roku

PRZEWODNICZĄCY WYDZIAŁU Podatkowego (—) Kulamowicz.

MAGISTRAT m. ŁODZI Prezydent M. Cynarski.

CASINO

הײנט ערעפֿנונג פֿון װינטער-סעזאָן!

ניגאַנטישע פּרעמיערע פֿון עפּאָכע-פֿילם

געשאַפֿן אויפֿ'ן גרונד פֿון דער נײעסטער שלאַגער-ערצעהלונג פֿון בערנאַרד קעללערמאַן. מײסטערװערק פֿון דער גרויסער פּראָדוקציע „UFA". אין בײ לין

ברידער שעלענבערג

(Bracia Schellenberg)

— מיט דעם — גרעסטען עקראַן-קינסטלער: **Konrad Veidt** װעלכער װעט שפּילען בײדע טיטעל ראָלען גלײכצײטיג.

די פֿרויען-ראָלען קרעאירען: **Lil Dagover** אין דער ראָלע פֿון דער שענער ראַפֿינירטער אכתר דוּיכאַייִוע.

װי אויך די פּיקאַנטע און רײצענדע

Liana Haid

אין דער ראָלע פֿון דער בעהנטע, פֿול מיט פֿרויען-רײץ, אַרטיסטין.

אָנהױב פֿון די סעאַנסען: 4.30 נאָכמיטאָג,
שבת - 3 אַ זײגער. זונטאָג - 2 אַ זײגער.

פֿולער סימפֿאָנישער אָרקעסטער אונטער דער דירעקציע פֿון ה' ל. קאַנטאָר.

פּאַספּאַרטו'ס, אויסער פֿ עסע און בעאַמטע אין פּייקאַרטן זײנען ניט גילטיג.

6011

LUNA

הײנט פֿײערליכע ערעפֿנונג פֿון הערבסט-סעזאָן 1926!

דער שענסטער ליבהאָבער פֿון דער װעלט

Rudolf Valentino

איז זײַן לעצטער פֿאַר'ן טויט גלענצענדער קרעאַציע א. נ.

מאָשי: די לעגע פֿון א פֿויי מאָלט פֿינם מאַן א מלאך, די ליבע פֿון א מאַן מאָלט פֿון דער פֿרוי א מערטירערין.

אָסקאַר מײלד

דער שװאַרצער אָדלער

דראַמע לויט דער ערצעהלונג פֿון אַלעקסאַנדער פּושקין „דובראָװסקי". — — פּראָדוקציע פֿון אַמעריקאַנער „United Aristo"

רודאָלף װאַלענטינא דער פֿון גורל אויסדערװעהלטער, דער אָפּגאָט פֿון די פֿרויען, האָט פֿאַר'ן טויט נאָך בעװיזען צו שאַפֿען א פֿילם, װעלכער װעט אַרײנגעהן אין דער קינעמאַטאָגראַפֿישע געשיכטע. „דער ליבלינג פֿון די געטער" ליבהאָבער פֿון די פֿרויען איז אויסגעהויכט געװאָרען דאַמאָלס, װען ער האָט געשאַפֿען דאָס גרעסטע מײסטערװערק. האָט אויסגעװיזען די גאַנצע פּאָעזיע פֿון זײן שפּילען, װײנענדיג דער װעלט, װי אַזוי עס בעדאַרף שפּילען אַן אַרטיסט אין פֿילם.

רודאָלף װאַלענטינא קרעאירט אין דעם פֿילם 3 ראָלען: א גװאַרדיע-פּאָרוטשניק, א לעהרער פֿון דער פֿראַנצויזישער שפּראַך און צום לעצט א קאָנספּירירטען מערדער. אַלע דרײ ראָלען, געשאַפֿענע מיט אונגעהערטען אַרטיזם, ערשיטערן דעם צושויער אויסערגעװעהנליך.

רוסישע מוזיק-אילוסטראַציע, װעט װערען אויסגעפֿיהרט דורך א בעדײטענד פֿערגרעסערטען אָרקעסטער אונטער דער לײטונג פֿון ה' דיר. מ. כװאַט.

פּאַספּאַרטוס און הנחה-בילעטען אויסער פּרעסע און בעאַמטע, װעלען גילטיג זײן דעם 28 װרזשעשען

מיר קויפֿען יעדע צאָהל גענוצטע

פּיקיערס

אָנמעלדונגען טעלעפֿאָניש אויף נומער 98-21. אָדער צו דער פֿירמע ש. פּײן און קאָמפּ. לאָדז, אַלעקסאַנדריסקא 26!

1098

קינא CZARY

ערעפֿנונג פֿון הערבסט-סעזאָן
הײנט גרויסע פּרעמיערע

עס װערט דעמאָנסטרירט דאָס לאַנג-ערװאַרטעטע גיגאַנטישע פֿילם-מײסטערװערק אין 10 אַקטען פֿון דער פּראָדוקציע „Fox Film"

פֿײערדיג פֿערזעהעניש

(Iron Horse)

מיט דער װאונדערליכער שעהנהײט **Madge Bellamy** אין דעם שעהנעם **George O'Brien**

עלטערן און פֿערזאָרגער! די קינדער אײַערע מוזען אויך זעהן דעם פֿילם!

פּאַספּאַרטו'ס און הנחה-בילעטען — אונגילטיג!

אָנהױב 4 אַ זײגער נאָכמיטאָג. לעצטער סעאַנס 10 אַ זײגער אָװענד.

בּיטשריפֿטען-ביוראָ

64 Biuro Próśb **J. FAYL**

פּיעטריקאָװער

ערלעדיגט אַם בעסטען
בּיטשריפֿטען, קלאַגען, רעקורסען, אָפּאָזיציעס, אַפּעלאַציעס
ספּעציעל: שותּפֿות-אַקטען
איבּערזעצונגען אין שפּראַכען 677
פּויליש, רוסיש, דײטש, פֿראַנצויזיש, ענגליש, איטאַליעניש, יודיש און העבּרעאיש — אויך אַלע שריפֿטליכע און בוכפֿיהרונגס-זאַכען.

האַלאָ! שפּאָרט געלד און קויפֿט מאָרגענע זאַכען

דער עלעגאַנטער מאַגאַזין פֿון גאַלאַנטעריע- און טריקאָטאַזש-װאַרען

„JÓZEF", Piotrkowska 116

אינהאָבער: יוסף רײכענבאַך.

עמפּפֿעהלט אויף די קומענדע יום-טובים א גרויסען אויסװאַהל פֿון די נײסט-מאָדערנסטע קראַװאַטען, װעש, טריקאָטאַזשען, שטרימף און שקאַרפּעטען פֿון די בעסטע סאָרטען.

קאָנקורענץ-פּרײזען! די נײעסטע מאָדעס! קאָנקורענץ-פּרײזען!

אַבּאָנעמענטס-פּרײז:

אין לאָדז: א חודש 4.00 זלאָטעס. אויף דער פּראָװינץ: א חודש — 6 זלאָטעס. אין אויסלאַנד מיט 50 פּראָצענט טײערער. — פֿאַר'ן אנהאַלט און טערמין פֿון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע ניט פֿעראַנטװאָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפֿען פֿון 9 אין דער פֿרי ביז 9 אָװענד.

אַנאָנסען-פּרײזען:

פֿאַר א מיל. פֿעטער שורה

פֿאַר'ן טעקסט 15 גראָשען, פּריװאַט 20 גראָשען, אין טעקסט 20 גר. פּריװאַט 30 גראָשען. נאָכ'ן טעקסט 10 גר. פּריװאַט 15 גראָשען. — פֿאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100 פּראָצ. טײערער. אויסער דער שטאָט — 50 פּראָצ. טײערער. —

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brustowski i D. Silberberg.
Czcionkami i druk.: „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.

Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman